

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1919.

Första kammaren.

Nr 9.

Onsdagen den 1 oktober, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmäldes och bordlades tredje särskilda utskottets utlåtanden: nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändrings- och tilläggsarbeten vid Västgöta regementets kasernetablissemang;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerade redan under år 1919 av viss del utav det å extra stat för år 1920 under fjärde huvudtiteln anvisade reservationsanslag till fullföljande av arbetena å kasernetablissemang för femton infanteriregementen; samt

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa av inträffade eldsvådor inom Vaxholms och Älvsborgs fästningar föranledda kostnader.

Fortsattes handläggningen av andra särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstidens begränsning ävensom i ämnet väckta motioner.

Punkten B.

Herr *Lindhagen* hade i väckt motion, nr 13 i första kammaren, hemställt, att riksdagen ville hos regeringen anhålla, att den av regeringen i anslutning till andra kammarens upprepade beslut igångsätta utredningen rörande personalens arbetstid inom hotell-, restaurang-, kafé- och därmed jämförlig rörelse måtte om möjligt vid nästa riksdag framläggas till avgörande.

Enahanda hemställan hade gjorts i motion, nr 23, i andra kammaren av herr *Bengtsson* i Norup.

I nu förevarande punkt hade utskottet hemställt, att motionerna nr 13 inom första och 23 inom andra kammaren icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Lindhagen*: I den kungl. propositionen äro från arbetstidens reglering undantagna hotell-, restaurang- och kaféper-

Första kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1919. Nr 9. 1

*Ang.
personalens
arbetstid inom
hotell- m. fl.
rörelser.*

Ang.
personalens
arbetstid inom
hotell- m. fl.
rörelser.
(Forts.)

sonalen. Rörande denna personals arbetstid och levnadsförhållanden i övrigt har andra kammaren under flera år påyrkat en utredning. Oaktat första kammaren varje gång avslagit denna utredning, beslöt Kungl. Maj:t slutligen år 1913 med anledning av andra kammarens upprepade beslut att igångsätta en sådan utredning. Den har således nu pågått i omkring 6 år. Det visar sig nu av denna utredning och för övrigt av den utredning, som restaurangförbundet själv igångsatt och som finnes bifogad min motion nr 13 i ärendet, att denna personal har en ofantligt lång arbetstid, i bästa fall 2 gånger och i en stor del fall 3 gånger den normala arbetsvecka, som riksdagen nu har beslutat skola införas för de mäktigaste industriella arbetarförbunden. De hava också ofta en arbetstid av 14—16 timmar i följd utan avbrott. Man skulle kunna tycka, att denna 6-åriga utredning skulle hava kunnat föranlett att icke dessa arbetares arbetstidsfråga kommit in såsom ett undantag i den efter en kort utredning utarbetade propositionen rörande de mäktiga industriella arbetareförbundens arbetstid.

Detta har emellertid sina mänskliga förklaringar. Det hör till systemet. Var och en får för att kunna hålla sig över isen ställa sig väl med de mäktiga, och det är ju då givet, att de mäktigas anspråk tillgodoses först och de svagare få sitta emellan, även om de svagas krav äro ofantligt mycket mera betydelsefulla och aktuella än de mäktigas. Så har det också gått i detta fall. Nu skulle man i alla fall kunna tycka, att riksdagen borde vara villig att understödja sådana krav med en s. k. skrivelse, varigenom kraven kunde påskyndas, en påminnelse med andra ord. Detta har alls icke skett i detta fall. Det finnes icke heller en enda reservant i detta avseende, men, väl att märka, rörande gruvarbetarna, om vilka också en utredning pågår. Beträffande dessa förslar utskottet, att riksdagen bland annat för att påskynda utredningen skall avlåta en skrivelse. När vi komma till lantarbetarna, skola vi finna, att de socialdemokratiska reservanterna bland de skäl, som de hava upptagit för en skrivelse, även upptagit det, att utredningen därigenom skulle påskyndas. Vartör vill man då icke påskynda utredningen i fråga om dessa de mest betungades arbetstid? Det är därför att de icke hava någon makt, det är ingen valmanskår att räkna med, de tillhöra inget visst parti, så att det här gäller en ren mänsklighetsfråga och icke någon partiifråga, och efter det nuvarande systemet äro mänsklighetsfrågorna i andra planet, partiifrågorna i det första. Därför ha de icke kommit med.

Det är förresten så, att under det gamla systemet, då det fanns s. k. ämbetsmannaministärer, gjorde riksdagen mycket ofta och flitigt påminnelser till dessa ministärer. De voro nämligen icke kött av riksdagens kött eller blod av riksdagens blod, och därför höll man efter dem. Men det parlamentariska systemet har också den olägenheten, att regeringen är framgången ur parlamentets majoritet, och detta gör, att parlamentet blir mindre själv-

ständigt. Det blir till slut, om regeringen är kraftig, endast en svans åt regeringen. Man vill icke genom en påminnelse ge en slags förebråelse åt sin egen regering, och därför utebli påminnelserna. Det sker endast i sådana fall, då kraftiga makter utifrån, såsom gruvarbetare och lantarbetare, undanröja detta samband mellan representanterna och deras regering och tvinga de förra att göra en påminnelse åt den egna regeringen. En sådan påtryckning förekommer icke från de stackars arbetare, om vilka här är fråga. Men jag för min del ber i alla fall att få yrka att lika väl som riksdagen beslutat en särskild skrivelse för att påskynda frågan om gruvarbetarnas arbetstid och likaväl som socialdemokraterna i reservationen yrkat, att en skrivelse måtte avlåtas för påskyndande av utredningen om lantarbetarnas arbetstid, lika väl yrkar jag, att riksdagen också skall genom en skrivelse påskynda denna sedan 6 år vilande fråga, som ännu icke har lett annat än till statistik och icke till ett enda uttalande, om och när regeringen kommer med något förslag.

Jag hemställer därför, att riksdagen måtte visa så pass mycken mänsklighet, partilöshet, självständighet och kraft, att den kan vara med och hjälpa de svaga, fastän de icke allesammans äro valmän och regeringens anhängare; och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till min motion i denna fråga och kommer ofelbart att begära votering.

Herr Pers: Jag kan icke neka till, att det är mycket som ligger i vad herr Lindhagen sagt, men det är kanske också så, att en regering får lov att begränsa sig i någon mån. Om regeringen skulle taga upp allt vad som står i samband med denna fråga, skulle det kunna tänkas, att den toge sig vatten över huvudet, såsom man säger. Nu har man vid denna fråga måst begränsa sig till att taga upp det stora och viktiga, och jag föreställer mig, att vad vi här de sista dagarna beslutat kommer att göra ett så pass starkt ingripande i Sveriges näringsliv, och i dess sociala förhållanden, att man kan behöva någon stunds andrum, för att se, huru det hela tar sig ut, innan man tar itu med dessa grupper, som också stå och vänta, till deras tur kommer.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Den siste talarens anförande visar just sanningen av vad jag sade, nämligen att det är de viktigaste frågorna som nu skola utredas, de stora valmän-kårernas frågor, men icke människornas frågor. Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare på bifall till herr Lindhagens i ämnet väckta motion; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Ang.
personalens
arbetstid inom
hotell- m. fl.
rörelser.
(Forts.)

Ang. *personalens arbetstid inom h otell. m. fl. rörelser.*
(Forts.)

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller herr Lindhagens i punkten B av andra särskilda utskottets utlåtande nr 1 behandlade motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—49;

Nej—48.

Punkten C.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten D.

Ang. *begränsning av arbetstiden i hemarbetets.*

I motion nr 15 i första kammaren, av herr *Lindhagen*, hade hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att frågan rörande bland annat begränsning av arbetstiden uti det s. k. hemarbetet måtte om möjligt vid nästa riksdag framläggas till avgörande.

I nu föredragna punkt hade utskottet hemställt, att motionen nr 15 inom första kammaren icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Lindhagen: Ja, herr talman, här är fråga om de stora arbetargrupper, som hemfalla under det s. k. hemarbetet, och som exploateras av de stora affärerna och industrien. Även om denna sak har utredning pågått under en längre tid än för de föregående arbetargrupperna, utan att man ännu kommit annat än till statistiska resultat, och intet uttalande har åtminstone i denna kammare gjorts från regeringens sida. Det tycks enligt tidningarna hava gjorts något uttalande i andra kammaren i detta ämne, fastän jag icke kunnat uppfatta det. Men åtminstone här och i övrigt har icke något uttalande från regeringen framkommit, om och när en sådan statistik också skall taga gestalt av någon handling.

Nu finner man emellertid här av utskottets betänkande, att utskottet skulle hava varit benäget att tillstyrka en skrivelse i denna sak, i fall icke en liten upplysning hade kommit emellan, och den upplysningen består däruti, att socialstyrelsen sagt,

att det är tvivelaktigt, om verkligen lagstiftningen rörande hemarbetet kan komma att omfatta någon viss begränsning av arbetstiden, dels därför att hemmets mångskiftande förhållanden lätt undandraga sig en sådan reglering och dels därför att kontrollen i varje händelse blir ganska svår att åstadkomma. Detta har föranlett utskottet att avge den förklaringen, att då det emellertid synes vara osäkert, »huruvida en dylik lagstiftning lämpligen kan i sig inbegripa en reglering av arbetstiden för ifrågavarande arbete,» har utskottet på detta skäl trots allt icke kunnat finna sig befogat att föreslå en skrivelse.

Nu vill jag emellertid till en början säga, att en ovisshet om en reglering av arbetstiden skall kunna äga rum eller icke i alla fall väl icke är något hinder att för denna ofantligt betungade grupp, en grupp, vars förhållanden kanske först av alla väckt uppmärksamheten hos det allmänna sociala samvetet, få en undersökning och något avgörande även på denna punkt till stånd. Men även om detta sedan skulle leda till att icke någon direkt reglering av arbetstiden kommer till stånd, är det väl uppenbart, att en lagstiftning, som i alla fall måste komma, icke kan förbise arbetstidens ofantliga längd, utan måste söka att på andra vägar minska arbetstiden bland annat också genom en bättre betalning för hemarbetet varigenom det blir för hemarbetarna möjligt att inskränka på sin egen arbetstid. Denna arbetstidsfrågas lösning är alltså lika aktuell och lika nödvändig för denna grupp som för de andra, och det är bara fråga om det skall ske på en direkt eller indirekt väg. Att då fästa sig bara vid den formella synpunkten, att det icke kan ske på direkt väg, och därigenom undandraga sig att stödja dessa arbetares krav att få sin utredning någon gång i hamn, så att den leder till ett praktiskt resultat tycker jag är obarmhärtigt. Men det är denna hemska formella synpunkt som den nutida och den senaste generationens statsliv lägger på alla frågor. Dessa arbetares arbetstid är en realitet. Den kommer att ordnas direkt eller indirekt; och när riksdagen skriver om arbetstiden, är det en bankruttförklaring att säga: Det där intressera vi oss inte för, om det icke formellt kan ske på direkt väg. — Men det är ju riksdagens plikt såsom representant även för denna del av svenska folket att intressera sig även för realiteter och icke strypa dem med en formalitet.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till min motion i denna punkt.

Herr Pers: Herr talman, jag ber endast att i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter den överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till herr Lindhagens i ämnet väckta motion; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat pro-

Ang.
begränsning
av arbetstiden
i hemarbetets.
(Forts.)

Ang.
begränsning
av arbetstiden
shemarbetets.
(Forts.)

positionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition;

Den, som bifaller vad andra särskilda utskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten D, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Lindhagens* i ämnet väckta motion.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—74;

Nej—30.

Punkten E.

Ang.
begränsning
av lantarbetar-
nas arbetstid.

Herr *Lindhagen* hade hemställt, i motionen nr 16 i första kammaren, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att den i 1907 års riksdags skrivelse inneslutna frågan rörande begränsning av lantarbetarnas arbetstid måtte om möjligt vid nästa riksdag framläggas till avgörande.

Utskottet hade i nu förevarande punkt hemställt, att motionen nr 16 inom första kammaren icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid denna punkt hade reservation anförts av herrar *A. C. Lindblad*, *Lindley*, *Johan Nilsson* i Malmö, *Sigfrid Hansson*, *Lindqvist* i Kosta, *Holmström*, *Hagman* i Stockholm, *Sjöström* och *Lövgren* i Nyborg, vilka på åberopade grunder hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att utredningen av den i 1907 års riksdagsskrivelse inneslutna frågan rörande begränsning av lantarbetarnas arbetstid måtte påskyndas, så att förslag i frågan kunde så snart som möjligt föreläggas riksdagen.

Herr *Nilsson*, *Johan*, i Malmö: Herr talman, mina herrar! Det klagas ofta över att lantarbetarna lämna landsbygden och fara in till industrisamhällena. Att de göra detta, beror i många fall på de mindre goda förhållanden, under vilka de levat sitt liv därute. Om man vill förhindra den ström, som otvivelaktigt har gått till industrien, så måste man naturligtvis göra förhållandena så goda, att lantarbetarna trivas i sitt arbete; och i strävan att åstadkomma just något dylikt hava vi, några reservanter i utskot-

tet, hemställt, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära en utredning i bemälda avseende.

Med stöd härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr A. C. Lindblad m. fl. avgivna reservationen.

Ang.
begränsning
av lantarbetar-
nas arbetstid.
(Forts.)

Herr Lindhagen: Till de praktiskt-politiska skäl, som den siste talaren anförde, skall jag be att få lägga det skälet, som talar i och för sig självt, nämligen att lantarbetarna också äro människor lika väl som industriarbetarna och lika väl som alla andra arbetare, samt att deras arbetstid är ofantlig, åtminstone på många och kanske på de flesta ställen. Det är således en obillighet att å ena sidan giva alla de mäktiga industriarbetargrupperna en reglering av arbetstiden men samtidigt låta denna stora lantarbetargrupp stå utanför, som har svart att organisera sig på grund av de långa avstånden och andra förhållanden, så att de ännu icke med samma makt kunna göra sig gällande. Vid sådant förhållande är det riksdagens uppgift, savitt jag förstår, att så mycket mera tillvarata intressen, som icke kunna tillvaratagas av arbetarnas egna organisationer. Själv har jag under den tid, jag sysslat med jordfrågor, sällan blivit så mycket berörd som just över de gripande skildringarna över f. d. lantarbetares levnadsförhållanden, över den ofta ofantligt långa arbetstiden, hur de kunnat få gå långa vägar ända upp till milen för att vara framme vid arbetsplatsen klockan 5 på morgonen och sedan efter en lång dag av slöp vandra tillbaka denna mil. Dyligt är icke ett människovärdigt förhållande. Det duger icke att här vila på hanen och framför allt icke vid en riksdag, som är samlad för att speciellt taga upp arbetstidsfrågor i första hand. Att icke ens i ett så viktigt och berättigat krav göra en påminnelse, lika väl som i fråga om gruvarbetarna, för att påskynda saken, tycker jag verkligen är minst sagt obegripligt. Det är så mycket ofattligare som vid förra riksdagen åtminstone liberalerna voro med om en skrivelse för att utreda lantarbetarnas levnadsförhållanden och då bland annat också deras arbetstid. Varför äro icke liberalerna vid denna riksdag med om samma sak?

Jag vill emot det nu föreliggande betänkandet anmärka, att när däri redogöres för de motioner i lantarbetarfrågan, som väckts vid förra riksdagen, så är bland dessa motioner min överhoppad. Förevarande motion är ett fullföljande av min egen motion förra riksdagen och icke av de andra, av utskottet refererade motionerna. I alla fall väcktes det flera motioner om denna sak, och andra kammaren beslöt en skrivelse. Första kammaren gjorde det också; det var bara en differens i fråga om en viss punkt — jag tror att det var just arbetstiden — som gjorde, att frågan i alla fall förföll.

Det är så mycket viktigare att påminna regeringen även om denna sak liksom vi nyss hava gjort det i fråga om hotell- och restaurangpersonalen och som vi komma att göra det beträffande gruvarbetarna, som riksdagen år 1907 skrev därom. Den dåvarande första kammaren var med om att begära en utredning om

Ang.
begränsning
av lantarbetar-
nas arbetstid.

(Forts.)

denna sak, och då skulle den reformerade demokratiska första kammaren vid denna riksdag, vilken som sagt just är samman- kallad för att lösa arbetstidsfrågorna, icke vara mogen därför.

Det finnes en tredje anledning att påminna Kungl. Maj:t i denna sak; förra riksdagen framställdes nämligen här en interpellation till statsministern med förfrågan, vad han tänkte göra i anledning av det krav, som riksdagsskrivelsen av år 1907 innehöll. På denna interpellation gavs icke något svar. Jag beklagar, att interpellationsinstitutet, som ju är tillkommet såsom en konstitutionell praxis för att suppleras de sterila formerna, mer och mer börjar utnyttjas på det sättet, att regeringens representanter anse, att det är deras privata privilegium att svara eller icke svara. Om detta institut skall få någon betydelse, och om en kammare beslutat att interpellationen skall få framställas, bör det vara er plikt och icke någon bekvämlighet för en minister att svara på interpellationen. Denna interpellation blev aldrig besvarad, den tegs helt nonchalant ihjäl. Det är ett ytterligare skäl att yrka bifall till att riksdagen måtte göra en påminnelse i detta fall.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen, som innefattar ett bifall till min motion.

Herr Pers: Herr talman! Herr Lindhagen frågar, varför inte liberalerna gått med på förslaget vid denna riksdag. Jag vill för min del säga, att det beror inte alls på likgiltighet för lantarbetarnas förhållanden. Det pågår, såsom utskottet har erinrat om, ett kraftigt arbete inom socialstyrelsen för att utreda och klarlägga dessa förhållanden, och det är alldeles säkert, att regeringen icke har underlåtit att observera, vad riksdagens båda kamrar ha sagt om denna sak, fastän den vid årets lagtima riksdag föreslagna skrivelsen i denna fråga icke kom till stånd utav formella skäl. Men det är, som jag erinrade i min första replikväxling med herr Lindhagen, ju så, att den mänskliga ofullkomligheten är med och blandar sig in även i detta fall. Det finnes inte möjlighet att taga upp alltsammans på en gång, utan man måste ha rådruum att bearbeta materialet, och man måste också unna sig, som utskottet framhåller, rådruum att få någon tids erfarenhet av den nu beslutade lagstiftningen, innan man går vidare på lagstiftningens väg.

Det har talats om, att det skulle vara obilligt att inte taga lantarbetarna med. Ja, det kan så vara; men det erkännes ju dock, att jordbruket arbetar under alldeles särskilda förhållanden, och det är dessa särskilda förhållanden, som man behöver någon tid för att överblicka.

För övrigt vill jag erinra om, att bland lantarbetarna under den allra senaste tiden pågått en så stark rörelse för förbättrade löneförhållanden och förkortad arbetstid, att man även med hänsyn därtill kan ha skäl att avvakta de erfarenheter, som härvidlag kunna vinnas. Det är min uppfattning, att ingen arbetargrupp har under det sista året fått så avsevärt förbättrade arbetslöner och även eljest förbättrade förhållanden som lantarbetarna; och

när så är fallet, förfaller det, som om riksdagen också skulle kunna vänta, tills man får någon erfarenhet utav den lag, som nyss har beslutats, innan man ger regeringen en reprimand att komma fram med den här frågan.

Ang.
begränsning
av lantarbetar-
nas arbetstid.

(Forts.)

Av dessa skäl, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Gustafsson: Det var i anledning av herr Lindhagens och redaktör Nilssons yttranden jag begärde ordet, men jag har delvis blivit förekommen av herr Pers. Inom utskottet voro vi alldeles på det klara med, att det icke skulle, som herr Lindhagen här säger, bliva så, att lantarbetarna komme att stå alldeles utanför denna lags räckvidd, utan på grund av konsekvensens makt komme lantarbetarna förr eller senare att få del av den välsignelse, som den nu beslutade lagen kan åstadkomma. Det är för övrigt verkligen litet förvånande att höra, att just här i kammaren lantarbetarnas talan skall föras för det första av redaktör Nilsson och för det andra av borgmästare Lindhagen. Det ser nästan ut, som om vi arbetsgivare på landet skulle stå på den ståndpunkten, att vi icke skulle önska våra arbetare en bättre ställning eller önska, att de skola få något med av de goda tider, som stunda för arbetarna på grund av den beslutade förkortningen av arbetstiden. Nej, mina herrar, så är det visst inte. Vi önska visst, att våra arbetare skola få del av den välsignelse, som en förkortning av arbetstiden giver, men vi vilja, som herr Pers sade, först något se, hur den nu beslutade lagen kommer att verka.

Inom utskottet har för reservanternas påpekats, att vi skulle kanske behöva avvakta, icke en utredning, men vad statistiken egentligen har att säga. Studera vi då den socialstatistik, som blivit förd under senaste åren, tror jag, att man skall finna, att arbetstidsförhållandena inom lantbruket under senaste decennierna ha förändrats till det bättre alldeles ofantligt. Härtill ha delvis teknikens utveckling bidragit, och det har ägt rum en oupphörlig förkortning av arbetstiden, så att denna, i stället för att för 10 år sedan ha varit uppe i cirka 12 timmar pr dag, nu på sommaren nedgått till 10 timmar, från vilken tid man dessutom får avdraga tiden för en del därunder njutna små raster, såsom kafferaster etc. Vidare erhålles en del raster, när lantarbetarna äro ute på arbete med ök. En lantarbetares arbete består nämligen till stor del i att gå som körkarl, och man kan inte låta öken gå i arbete i ett sträck från kl. 7 på morgonen till på kvällen, utan de måste ha raster emellanåt och då rastar körkarlen också. Det är en sak, som man naturligtvis får taga hänsyn till.

Vidare måste man också taga hänsyn till den olika långa arbetstiden under olika årstider. Man kan visserligen fixera en genomsnittssiffra; men se vi efter, vilket arbete som kan presteras under de olika månaderna året runt, finna vi, att under månaderna november, december, januari och februari, är arbetstiden icke på långt när uppe i 8 timmar pr dag, och således torde man

Ang.
begränsning
av lantarbetar-
nas arbetstid.

(Forts.)

kunna säga, att vi under skördebeargningstiden behöva någon kom-
pensation för denna minskning av arbetstiden under vintermå-
naderna.

Jag anser sålunda, herr talman, att det vore lyckligt, om i
synnerhet borgmästare Lindhagen ville närmare se efter hur det
står till med arbetstiden på hans egna arbetsområden, innan han
ger sig in på lantarbetarefrågan, ty det är nog inte så farligt nu
för tiden att vara lantarbetare, som det kanske var för en 20 år
sedan. Och vad beträffar hans tal om, att en man skulle behöva
gå en mil till sitt arbete, som började kl. 5 på morgonen, och se-
dan gå samma sträcka tillbaka på eftermiddagen, vill jag säga,
att detta hör också till svunna tider. Något sådant förekommer
inte mer i Sveriges rike. Vid en jämförelse mellan arbetstiden
inom lantbruket och arbetstiden inom industrien måste man också
ta hänsyn till, att industriarbetaren hela tiden står bunden vid
sin maskin, och genomsnittligt taget torde man kunna säga, att
man inom lantbruket icke har lika lång effektiv arbetstid som
inom industrien. Vissa grupper av lantarbetarna, kreatursskötare
och sådana, kunna visserligen börja sitt arbete kl. 5 på morgnarna,
men de ha dock en fritid mitt på dagen, som ger dem möjlighet
att vila, och på detta sättet blir deras arbetstid icke längre i alla
fall, och för övrigt bo dessa arbetare alltid framme vid gården
och arbetsstället.

På grund av vad jag anfört och särskilt med hänvisning till
den statistik, som finnes och som jag tror vi böra taga litet när-
mare reda på, tror jag, att denna utredning för tillfället är obe-
hövlig, varför jag yrkar avslag å skrivelseförslaget.

Herr Lindhagen: Den siste ärade talaren sysselsatte sig ju
över huvud med frågan om en reglering av arbetstiden och fram-
höll, att man måste taga hänsyn till jordbrukets särskilda förhål-
landen. Detta har ingen människa bestritt, men det är icke fråga
om någon utredning av den saken i dag, utan den här föreslagna
skrivelsen avser att utgöra en påminnelse till regeringen även från
riksdagens sida, att man önskar dessa saker klargjorda och att man
önskar, att det hela måtte utmynna i någon *handling* till förmån
för lantarbetarna inom den allra närmaste tiden.

Den näst föregående talaren slutade ganska karakteristiskt
med orden, att han fann ingen anledning föreligga att ge regeringen
en *reprimand* genom en skrivelse. Ja, där se vi en bekräftelse på
det nya parlamentariska åskådningssättet och uppträdandet från
riksdagens sida gentemot en regering, framgången ur dess egen
majoritet, nämligen den åskådningen, att riksdagens uppgift bara
är att stå på huvudet och fråga: »när vi få någon befordran från
vår regering?» Men, att däremot ge regeringen en *reprimand* kom-
mer inte ifråga från en trogen och trofast majoritets sida, som på
något sätt representerar svenska folket, utan den är regeringens
knektehåll och ingenting annat.

Nej, det är för övrigt inte någon *reprimand* man ger regerin-

gen, om man för fram med allvar, att ett krav, som ligger i tiden, måste så snart som möjligt komma på dagordningen. Riksdagen har lika stor rätt som regeringen att intressera sig för den saken, och det är ett fullkomligt kullkastande av vår konstitutionella författning, som ligger i det yttrande, herr Pers hade, då han avslutade sitt anförande.

*Ang.
begränsning
av lantarbetar-
nas arbetstid.
(Forts.)*

Nu kommer ytterligare till, att trots att riksdagen skrev 1907. trots att riksdagens bägge kamrar vid 1918 års lagtima riksdag voro eniga om, att man borde skriva om lantarbetets förhållanden, säger särskilda utskottet nu — och det upprepades också av herr Pers — att här skall man inte ens avvakta i tystnad vad som kan framgå ur den statistik, som i massor ligger uti regeringens stora famn, utan man skall till och med så att säga ge regeringen en liten anmaning att vila med hela utredningen, tills man får se, hur den vid denna riksdag antagna lagstiftningen verkar. Man skulle sålunda fatta ett beslut, som icke stannar vid en tyst och stum och ödmjuk bidan på vad regeringen kommer att göra, utan här finnes verkligen en liten erinran åt regeringen: Tag inte itu med den här saken så fort, utan tvärtom, vänta tills vi få se verkningarna av den lagstiftning, vi i år antagit. Detta gör, att detta riksdagsbeslut blir ännu äventyrligare än något av de föregående avböjandena; och därför tycker jag, att däri ligger ytterligare ett skäl att, som motvikt mot en så beskaffad uppfattning, kammaren uttalar en annan åsikt genom att be regeringen tänka på, att denna fråga så snart som möjligt bör bli löst — efter förmåga naturligtvis, ty över förmågan kan ingen tvingas.

Herr Bergström, Gustaf: Jag kan inte underlåta att säga några ord till herr Nilsson i Malmö med anledning av hans yttrande, att en av orsakerna till att arbetarna på landet gingo till städerna var, att det rådde mindre goda bostadsförhållanden på landsbygden. Jag undrar, om i verkligheten icke alldeles raka motsatsen är fallet, ty bostäderna på landet äro numera så ordnade, att arbetarna på landet ha bra mycket sundare bostäder än arbetarna i städerna, där de många gånger få hysa in sig i ett litet kyffe och där en familj med många barn får bo i ett enda rum. Detta beträffande den hygieniska sidan av saken. Vad trevnaden beträffar, tror jag likaledes, att arbetarna i städerna ha det i bostadshänseende bra mycket sämre ställt än arbetarna på landet. Dessutom givas lantarbetarna många andra förmåner in natura, som stadsarbetarna få avsakna.

Herr Lindhagen talade om, att även lantarbetarna ha något människovärde. Jag tror, att vi, som ha att göra med dessa arbetare såsom arbetsgivare och förmän ha den uppfattningen kanske lika klar för oss som herr Lindhagen, men herr Lindhagen talar om saker, som han, vågar jag säga, åtminstone icke har någon större erfarenhet om.

Vad sedan beträffar påståendet att i avseende å arbetstidens längd skulle råda bättre förhållanden i städerna än på landet, tror

Ang.
begränsning
av lantarbetar-
nas arbetstid.
(Forts.)

jag att det numera inte är stor skillnad på land och stad. Vi ha i allmänhet på landet genomfört en sommararbetstid på 10 à 10 1/2 timmar. Detta är då bruttotiden, jag talar om. På vintern ha våra arbetare en 7, 8 timmars arbetstid, beroende på att ljusförhållandena icke tillåta längre arbetstid.

En av orsakerna till att jordbruksarbetarna mången gång dragits in till staden har varit och är kanske ännu de höga avlöningar, som hägra för dem. De tro, att de på grund av dessa löner, som äro betydligt högre än de löner vi på landet kunna ge dem, skola få leva ett flottare liv med tillgång på nöjen. Men hur blir det? När de komma till staden få de oaktat dessa höga inkomster föra ett bra mycket mera inskränkt levnadssätt, än de skulle behöva göra på landet. Vi kunna i allmänhet konstatera välmåga hos våra arbetare på landet, men om de komma till städerna, förslösa de vanligen sina inkomster på nöjen och på mycket annat, som jag inte här vill ingå på.

Jag får hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Pers: Herr talman! Jag har naturligtvis ej ett ögonblick tänkt bestrida riksdagens rätt att skriva, men jag har hemställt, huruvida det kan vara lämpligt att skriva i en sak, som riksdagen realiter skrev om helt nyligen. Det kan knappt vara lämpligt att nu upprepa den saken.

Vidare vill jag betona, att arbetet på att klarlägga denna sak icke avstannar, och det står icke heller i utskottets utlåtande att detta arbete skall avstanna, utan det skall fortgå alltjämt för att klarlägga och belysa frågan, så att regeringen, när den finner lämpligt, kan upptaga densamma.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan, trots att herr Bergström har ställt sig på samma sida.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman, mina herrar! Blott ett par ord. Herr Pers sade i sitt första anförande, att man borde invänta den erfarenhet man kan få från den lag, som nyss är antagen här i kammaren. Jag undrar och ifrågasätter, huruvida man verkligen behöver göra det, eftersom landsbygdens förhållanden äro särskilda och man följaktligen också skulle behöva en särskild lag för densamma. Man kan icke reglera arbetstiden på samma sätt där som inom industrien, och jag anser därför, att man kan besluta denna lag oberoende av vad den andra lagen kommer att medföra för erfarenhet.

Sedan har man också sagt, att man bör avvakta det resultat rörelserna på landsbygden kunna komma att medföra. Man tror, att dessa rörelser kanske skola giva vad en lag annars bör giva; men jag undrar, om det icke vore klokt att förekomma dessa rörelser istället för att avvakta deras resultat. Jag tycker, att det ligger i samhällets intresse att förfara på det sättet.

Herr Bergström sade just nu, att arbetarna på landsbygden

hade det mycket bättre än arbetarna i städerna. Om det verkligen är sant, behöver man icke frukta, att den farhåga skall bli verklighet, som man så ofta förut uttalat, nämligen att en ström av arbetare skall gå till städerna från landsbygden. Jag är övertygad, att i så fall en mängd arbetare med nöje skall återvända tillbaka till landsbygden, om det är så bra där.

Herr Bergström yttrade för övrigt i måndags i sitt anförande, att godsägarna och storbönderna framsläpa sitt liv under umbäranden, och att arbetarna voro just de, som ha det lukrativt och bra. Ja, det är ju mycket betecknande. Annars trodde jag, att förhållandet var motsatt. Emellertid vill jag till sist slå fast att, är det verkligen så, behöver man icke frukta för, att arbetskraften skall försvinna på landsbygden, utan i så fall bör den kunna vara mycket tillfredsställande och fullt tillräcklig.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare på antagandet av det förslag, som innefattades i den av herr A. C. Lindblad m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra särskilda utskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten E, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr A. C. Lindblad m. fl. vid denna punkt avgivna reservation.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—62;

Nej—38.

Punkten F och G.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 på aftonen.

*Lagförslag om
ändrad utbildningstid för
vissa värnpliktiga.*

Föredrogs ånyo tredje särskilda utskottets utlåtande nr 8, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Till tredje särskilda utskottet hade för förberedande behandling hänvisats en den 2 augusti 1919 dagtecknad proposition, nr 9, däruti Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvärens, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass m. m.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Utän hinder av vad i § 27 värnpliktslagen stadgas rörande värnpliktigs utbildningstid må Konungen förordna,

dels att första tjänstgöringen för vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, med undantag av dem, som nämnas under B eller C i § 27 mom. 1, skall

vid fotfolket utgöra etthundratjugu dagar och taga sin början under första eller andra året,

vid trängen i egentlig trängtjänst och i sjukbärartjänst utgöra etthundratjugu dagar,

vid trängen i egentlig sjukvårdstjänst utgöra etthundrafemtio dagar och taga sin början under andra året, samt

vid intendenturtrupperna utgöra etthundraåttio dagar;

dels ock att tjänstgöringstiden för icke vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, med undantag av dem, som nämnas under B eller C i § 27 mom. 2, skall utgöra sammanlagt tvåhundraåttio dagar.

§ 2.

Uti § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen föreskriven uttagning för utbildning till underbefäl eller fackmän skall icke äga rum bland värnpliktiga, tillhörande 1919 års klass.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Vidare hade till utskottets förberedande behandling hänvisats följande i anledning av förenämnda proposition inom kamrarna väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 5, av herr *Johan Nilsson* i Malmö, däruti motionären hemställt,

att riksdagen måtte besluta att reducera övningstiden för alla kategorier värnpliktiga av 1919 års klass, tillhörande härens och marinens olika vapenslag, till 90 dagar; samt

att de värnpliktiga av samma årsklass, som annars skulle fullgjort sin värnplikt i en sammanhängande längre tjänstgöring, måtte anses ha fullgjort denna med den sålunda reducerade övningstiden för 1920;

nr 6, av herr *Wigforss*, däruti motionären hemställt, att under år 1920 inkallelse av värnpliktiga icke skulle äga rum, såvida ej Konungen funne särskilda förhållanden oundgängligen påkalla sådan inkallelse; dock att inkallelse skulle få ske till det antal, som för vård av hästar och materiel eller för viss säkerhetstjänst vid marinen vore oundgängligen nödvändigt;

nr 8, av herr *Lindhagen*, däruti motionären hemställt, att riksdagen med anledning av propositionerna nr 7, 8 och 9 ville besluta fullständigt inställande av de övningar, som i propositionen berördes, och i varje fall skänka landet någon väsentlig lättnad utöver den tämligen principiösa och obetydliga nedsättning i övningarna, som i propositionerna förordas; samt

inom andra kammaren:

nr 15, av herrar *Hedvall* och *Jensen*, däruti motionärerna gjort enahanda hemställan som uti ovannämnda av herr *Wigforss* inom första kammaren avgivna motion nr 6;

nr 16, av herr *Hansson* i Rättvik, däruti motionären hemställt, att riksdagen, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 9, måtte besluta, att samtliga värnpliktsövningar — däri inbegripet jämväl repetitionsövningar — tillsvidare och intill dess resultatet av en utredning rörande minskning i mititärbördorna föreläge måtte helt inställas; samt

nr 17, av herrar *Söderhielm* och *Hammar skjöld*, däruti motionärerna beträffande det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget hemställt,

att § 1, tredje stycket, måtte erhålla följande lydelse: »vid folket utgöra etthundrafemtio dagar och taga sin början under första eller andra året», samt

att § 2 måtte utgå eller ock ersättas av en bestämmelse, att första tjänstgöringen för underbefäl och fackmän finge, på sätt Konungen närmare bestämde, fullgöras i tvenne omgångar under första och andra eller under andra och tredje åren.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda grunder hemställt,

1:o) att Kungl. Maj:ts i propositionen nr 9 framställda förslag måtte av riksdagen bifallas;

2:o) att herr *Johan Nilssons* i Malmö motion nr 5, herr *Wig-*

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

Lagförslag om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga.
(Forts.)

forss motion nr 6, herr Lindhagens motion nr 8, i vad den avsåge de övningar, som i Kungl. Maj:ts proposition nr 9 berördes, herrar Hedvalls och Jensens motion nr 15 samt herrar Söderhielms och Hammarskjölds motion nr 17 måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets under 1:o gjorda hemställan, icke förändra någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Hammarskjöld*, med instämmande av herrar *Pettersson* i Bjälbo och *Widell*, greve *Spens* samt herrar *Nilsson* i Landeryd och *Andersson* i Knäppinge, ansett, att utskottets yttrande bort hava viss ändrad lydelse och att utskottet bort hemställa:

1:o) att riksdagen måtte — under förklarande att den i Kungl. Maj:ts proposition nr 9 föreslagna lag icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas — med anledning av Kungl. Maj:ts proposition samt herrar Söderhielms och Hammarskjölds motion, nr II: 17, för sin del antaga följande

L a g

om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass m. m.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Utan hinder — — — vid fotfolket utgöra etthundrafemtio dagar — — — tvåhundraio dagar.

§ 2.

Första tjänstgöringen för uti § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen omförmälda värnpliktiga må, på sätt Konungen närmare bestämmer, fullgöras i tvenne omgångar under första och andra eller andra och tredje åren.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

2:o) att herr Johan Nilssons i Malmö motion nr 5, herr Wigforss motion nr 6, herr Lindhagens motion nr 8, i vad den avsåge de övningar, som i Kungl. Maj:ts proposition nr 9 berördes, samt herrar Hedvalls och Jensens motion nr 15 måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets under 1:o gjorda hemställan, icke förändra någon riksdagens åtgärd.

Vidare hade reservation anmälts av friherre *Fleming*, vilken yrkat, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 9 icke måtte av riksdagen bifallas.

Beträffande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr Kvarnzelius: I avseende på föredragningen av tredje sarskilda utskottets utlåtande nr 8 tillåter jag mig hemställa: Lagförslag om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga.

att detsamma må företagas till avgörande på det sätt, att först föredrages det av utskottet tillstyrkta lagförslaget paragrafvis med promulgationsstadgande, ingress och rubrik sist;

att sedan lagförslaget blivit genomgånget, utskottets hemställanden föredragas;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Det av utskottet tillstyrkta lagförslaget.

§ 1.

Herr Trygger: Herr greve och talman! Då man går att fatta beslut med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, ligger det enligt min mening en synnerligen stor vikt därpå, att man gör klart för sig, vad frågan gäller och vad den icke gäller. Den gäller icke, hur vårt försvarsväsen definitivt bör ordnas med hänsyn till de efter freden slutligen inträdande förhållandena. Detta dels därför att dessa förhållanden ännu ej kunna överblickas och bedömas, dels ock därför att någon utredning följaktligen ej kunnat verkställas, huru under sakernas nya läge försvaret lämpligen må anordnas för att fylla den uppgift, som då ställes på detsamma. Endast en sak kan man nu säga — jag har tillåtit mig vid ett tidigare tillfälle påpeka detta — och det är att alla partier i vårt land, ja hela vårt folk är därom ense, att de personliga och de ekonomiska offer, som avse försvaret, böra begränsas till vad som är oundgängligen nödvändigt för att under den världssituation, som kan visa sig inträda, upprätthålla vårt oberoende och vår suveränitet, vilka vi tydligen varken vilja eller kunna uppgiva. Men, som sagt, i nämnda hänseende hava vi icke att nu fatta något beslut. I detta ögonblick gäller det att se till, vad situationen kräver i försvarshänseende, för att vårt land, utan att sätta på spel sin yttre eller inre frihet, må kunna oskatt komma över i den fredstid, som vi hysa en varm önskan att få åtnjuta efter detta statsförstörande och samhällsupplösande världskrig.

Frågan är alltså, så vitt jag förstår, den: Föreliggande omständigheter redan nu, som berättiga oss att minska vår försvarskraft? Eller är kanske situationen den, att vi efter måttet av våra krafter böra söka upprätthålla denna försvarskraft vid största möjliga effektivitet? Klart är att, om det senare är fallet, vi icke kunna taga hänsyn till, att våra statsfinansiella och ekonomiska förhållanden skulle göra det synnerligen önskvärt, att någon reducering

Första kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1919. Nr 9. 2

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

av försvarsbördan gänast kunde äga rum. Klart är också, att vårt folks önskan att odelat ägna sina krafter åt fredens värv icke kan tillerkännas avgörande betydelse, om vår nationella välfärd i detta enligt min mening mest kritiska ögonblick skulle äventyras genom en realisation av detta önskemål.

För frågans besvarande måste vi ställa för oss det nuvarande världspolitiska läget. Vad som då först faller i ögonen är, att under denna övergångstid mer än någonsin förut varje stat är uteslutande hänvisad till sina egna krafter för att bevara sitt oberoende och tillvarataga sina intressen. Det s. k. jämvikts-systemet staterna emellan har förstörts i sina grundvalar. Det intresse, som de särskilda maktoentra förr kunde anses äga att hjälpa oss, för att jämvikten med emellan icke skulle rubbas, detta intresse föreligger ej längre. Så gott som all makt är koncentrerad på ett håll, och på denna maktkoncentration beror det således, huruvida vi kunna påräkna något stöd mot orättmätiga anspråk eller ohemula angrepp. Tydligt är emellertid, att de dominerande staterna med skäl kunna hysa anspråk på, att vi själva i första rummet göra vad som är möjligt för att skydda oss själva och våra intressen. Man anser sig säkerligen så mycket mer berättigad att fordra detta, som dessa stater under kriget själva spämt sina krafter till det yttersta och underkastat sig de mest oerhörda offer av olika slag. För dem blir det då naturligt att anse en stat, som undgått kriget, i särskilt hög grad pliktig att icke på andra kasta en börda, som den själv kan bära. Om i allmänhet det egna intresset bestämmer staternas politik, så gäller detta i särskilt hög grad, när de genomgått lidanden större än under någon föregående period. Man må då icke förundra sig över, att endast ett vitalt intresse kan förmå dem att till andras hjälp på nytt kasta sig in i allvarliga svårigheter. Tvivlar man på riktigheten av denna min uppfattning, behöver man blott rikta blicken på ententemakternas politik i förhållande till Ryssland. Var och en vet, vilka stora intressen som för dessa makter stå på spel under den nuvarande ryska regimen. Men efter vad vi erfarit, anse de dock icke dessa intressen utgöra tillräckliga skäl för ett militäriskt ingripande i de ryska angelägenheterna, och detta trots det att den ryska samhällsjukdomen innebär en överhängande fara för, att smittan skall överskölja även andra stater, varigenom dessa i sin ordning kunna komma att bli hotande för övriga staters säkerhet. Ryssland är för närvarande Europas ömmaste punkt. Den förvildning, den kultur- och samhällsupplösning, som där gör sig gällande, har redan genom tusen rännilar spritt sig till ett flertal stater, och får denna terroristiska yra alltjämt fortgå, är det min övertygelse, att den dag kan helt plötsligt vara inne, då den propaganda, som därifrån nu bedrivs huvudsakligen på suggestionens väg och med penningens hjälp, övergår till en allt hastigare propaganda med kulor och krut. Det blir därför en bjudande nödvändighet för Rysslands grannstater särskilt de smärre, att

icke ställa sig försvarslösa vare sig mot den ena eller andra formen för denna propaganda.

Att Sverige är hotat av branden i Ryssland, känner med sig själv säkerligen varje svensk fosterlandsvän. Det fordras enligt min mening ett i särskild grad elastiskt samvete för att bagatellisera denna fara. Men även om denna fara helt plötsligt skulle upphöra, komme den säkerligen att avlösas av en annan från militärisk synpunkt knappt mindre fara, chauvinismen hos bolsjevismens besegrare.

Herr greve och talman, hur mycket jag än skulle glädjas åt att nu kunna medverka till en nedsättning av vår försvarsbörda, anser jag mig dock icke berättigad att göra det. så länge allt är så svävande allt är så ovisst och farliga förvecklingar så möjliga som för närvarande. För mig är det därför en ofrånkomlig plikt att nu vägra min röst till varje minskning av vår försvarskraft, och jag ber att få yrka avslag såväl å Kungl. Maj:ts förslag som de i samband med detsamma väckta motionerna.

Herr Widell: Herr greve och talman! Då denna fråga behandlades av senaste lagtima riksdag, yttrade jag, om jag minns rätt, att jag funne en nedsättning i övningstiden för de värnpliktiga synnerligen önskvärd, icke minst av finansiella skäl, men att jag tvivlade, om den närvarande tidpunkten, med rådande oro världen runt, vore lämplig att företaga denna nedsättning, och att jag ansåge, att i varje fall ett så betydande försvagande av vårt försvar, som Kungl. Maj:t då föreslog, borde föregås av en tillfredsställande utredning.

Sedan den dagen har, så vitt jag kan se, de skäl, som kunna anföras för en nedsättning i övningstiden för de värnpliktiga, åtminstone ej försvagats utan fastmer förstärkts. Den ekonomiska ställningen och den finansiella situationen är nu helt visst avgjort sämre än den var i våras, och framtidsutsikterna äro allt utom ljusa, kanske icke minst till följd av det beslut kamrarna nyss fattat om arbetstidens begränsning. Under sådana omständigheter måste det för mig te sig som ett synnerligen allvarligt spörsmål, om det icke kan vara möjligt att redan nu vidtaga någon inskränkning i övningstiden. Men då möter naturligtvis för mig den frågan: Kan en sådan nedsättning ske under nu rådande oro i världen? Beträffande den oron kan jag fullt instämma med den föregående ärade talaren. Det är en synnerligen stark jäsning överallt. Också står det klart för mig, att en mer avsevärd nedsättning av vår försvarskraft icke bör vidtagas under sådana förhållanden.

Men å andra sidan kan jag för min del icke bestrida, att det i alla fall genom de senaste tidernas händelser har inträffat en viss ändring i vårt militärpolitiska läge, en ändring, som givetvis är till det bättre. Den förste ärade talaren einrade om Ryssland. Med anledning därav vill jag säga, att så vitt jag kan se, lär det väl dock militäriskt sett vara en väsentlig skillnad mellan det

*Lagförslag om
ändrad utbildningstid för
vissa värnpliktiga.*
(Forts.)

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

Ryssland som nu är och det Ryssland som var, en skillnad som väl måste vara till fördel för oss. Det synes mig, att denna ändring och förbättring i vårt militärpolitiska läge är sådan, att man kan våga en nedsättning av vår rustningsböroda, naturligtvis för så vitt nedsättningen håller sig inom försiktiga gränser.

Frågan är nu: Hur ställer sig i detta avseende den kungliga propositionen? Den har två kärnpunkter. Den ena är inställandet av utbildningen av underbefäl och fackmän av 1919 års klass; den andra är nedsättning av infanteriets övningstid till 120 dagar mot nuvarande 250 dagar, sålunda en ökning av icke mindre än 130 dagar. Här hade det varit av behov att få en ingående utredning. Och för min del hade jag verkligen hyst den förhoppningen, att, då frågan uppsköts på flera månader till den urtima riksdagen, regeringen skulle låta sig angeläget vara att, då den återkom med en proposition, förebära en fullständig och tillredsställande utredning. Tiden borde icke ha varit för knapp. Men någon sådan utredning finnes alldeles icke. Det enda som finnes i propositionen är ett förnyat utlåtande av chefen för generalstaben och chefen för marinstaben, åtföljda av ett kort yttrande av chefen för kustartilleriet. Det är det enda. Men man har icke alls gått in på den frågan: Hur skola förhållandena lämpligen ordnas, om den kungliga propositionen bifalles? Det är särskilt därvidlag frågan om underbefäl och fackmän, som förefaller mig högst betänklig. Genom att inställa uttagningen av värnpliktiga till underbefäl och fackmän kan jag icke se annat än att regeringen faktiskt förordat vår försvarsorganisation, ty förhållandet är, att stammen till stor del finnes endast på papperet; mer än hälften är vakant. Om vi då även taga bort de värnpliktigas utbildning till underbefäl, var skola vi då få sådant ifrån? Ja, på den frågan har regeringen ej lämnat något som helst svar. För mig ligger däri en så stor brist i den kungliga propositionen, att jag redan av den anledningen är förhindrad att yrka bifall till detta förslag.

Vad så beträffar den andra frågan, om infanteriets övningstid, är det ju givet att, vilket antal dagar som än bestämes för infanteriet, kommer det i viss mån alltid att bli något mer eller mindre godtyckligt. Man kan ju tänka sig en kortare eller längre övningstid, och det kan nog gå med bådadera. Men frågan är: Är 120 dagar tillräckligt för att utbilda en trupp — jag vill icke säga för att bli fullt fälduglig — men för att åtminstone kunna deltaga i fältmässiga övningar? Det har regeringen ej lämnat något som helst besked om. Och huruvida en trupp med 120 dagars övningstid är lämplig för detta, veta vi faktiskt icke. Vi ha visserligen haft 112 dagars övning under övergången till 1901 års härordning, men det är att märka, att vi då hade en betydande stam. Det indelta manskapet fanns till stor del kvar. Nu är stammen ytterst reducerad, och vi äro huvudsakligen hänvisade till de värnpliktiga, på vilka alltså kommer att ställas väsentligt större krav än under övergången till 1901 års härordning.

Emellertid, från dessa premisser kommer jag icke till att yrka

rent avslag. Det finnes nämligen en motion, väckt inom andra kammaren av herrar Hammarskjöld och Söderhielm, och redan motionärernas namn kunna anses som en garanti för, att det förslag de framlagt icke kan vara ur militär synpunkt alltför betänkligt. En närmare granskning av denna motion giver också vid handen, att man om också ej utan tvekan kan vara med om att bifalla densamma. Först och främst, och det är den viktigaste saken, bibehåller den uttagandet av underbefäl och fackmän. § 2 i Kungl. Maj:ts proposition är här struken och ersatt med en annan bestämmelse. Vidare föreslås övningstiden för infanteriet till 150 dagar i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 120; och en övningstid av 150 dagar ha vi erfarenhet av från 1901 års härordning. Vi ha genom manövern vid Falköping år 1912 lärt, att trupper utbildade på detta sätt äro i stånd att på ett ganska tillfredsställande sätt deltaga i fältövningar. Jag medgiver villigt att det icke är synnerligen tilltalande att nu nödgas utan egentlig utredning stanna vid ett provisorium beträffande övningstiden, men jag tror dock att man kan låta betänkligheterna fara och godkänna motionen i denna del, dock, det vill jag säga, såsom ett provisorium gällande uteslutande 1919 års klass. Ty jag för min del kan absolut icke instämma i vad utskottets majoritet synes mena, att nämligen de anordningar som nu beslutas skola tillämpas även på 1920 års klass. För min del ber jag att starkt få understryka, vad reservanterna i utskottet säga, att utredning bör igångsättas om den lämpligaste övningstiden för 1920 års klass i så god tid och bedrivs med sådan skyndsamhet, att förslag, grundat på en tillfredsställande utredning, kan i denna fråga föreläggas nästkommande riksdag. För min del anser jag det icke vara omöjligt att åstadkomma en sådan utredning. Jag vill erinra om den ytterst korta tid, varpå hela vår nuvarande härordning utarbetades, och det går nog att aväga bringa en tillfredsställande utredning om, huru ett provisorium för 1920 års klass bör se ut. Med andra ord: jag vågar uttrycka en vördsam men enträgen hemställan till regeringen att snarast möjligt sätta igång den i utsikt ställda allmänna försvarsutredningen. Som det nu är, håller faktiskt vårt försvar på att själv dö. Det råder en allmän misstämning, ja förtvivlan kan man säga, bland vårt försvars målsmän. Man väntar på alla håll med den största otålighet på, att denna utredning skall sättas i gång. Det har sagts, att man bör vänta på tillkomsten av nationernas förbund; men jag ber att få säga, att jag har svårt att se befogenheten av detta argument. Ty vad tillkomsten av nationernas förbund kan ha för avgörande betydelse i denna fråga, är för mig omöjligt att se. En annan sak är, att det sätt, varpå nationernas förbund framdeles må komma att utveckla sig, kan få stor betydelse; det kan ju hända, att det kommer att beslutas en reducering av försvarsbördorna. Men själva tillkomsten av nationernas förbund kan icke ha någon betydelse; om vi skola avvakta, huru det kommer att ställa sig ute i världen med försvarsbördorna, fruktar jag, att utredningen

*Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
riksens värn-
pliktiga.
(Forts.)*

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

kommer att bli uppskjuten till en ganska avlägsen framtid och att under tiden vårt försvar råkar fullständigt i lägervall.

Herr greve och talman, på de skäl jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till den av herr Hammarskjöld med instämmande av flera utskottslekmöter avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr statsrådet Nilson: Herr greve och talman, mina herrar! Det har i dag såväl som under senaste lagtima riksdag avgivits förklaring även från högerpartiets sida rörande önskvärheten av en förkortad utbildningstid för de värnpliktiga. Vid den lagtima riksdagen ställde sig emellertid högerpartiet på avslagsståndpunkt. Nu däremot har högern delat sig, men då flertalet av högerens representanter inom utskottet hava anslutit sig till det förslag om inskränkning av utbildningstiden, som innefattas i herr Hammarskölds reservation, torde det väl icke vara förmätet att antaga, att ett avsevärt antal av högermännen även anslutit sig till denna ståndpunkt, och detta framgick också av den näst föregående talarens yttrande. Skillnaden mellan utskottets med regeringens förslag sammanfallande ståndpunkt och den ståndpunkt som här intagits av utskottets reservanter, som vilja en nedsättning, är den, att denna reservation innebär 30 dagars längre utbildningstid för de värnpliktiga som tilldelats infanteriet, varjämte uttagning av 14 respektive 10 % av värnpliktiga för en längre tjänstgöring i ändamål att utbildas till underbefäl och fackmän skola äga rum. Nu åberopa reservanterna som stöd för sin mening dels ett uttalande av mig till statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden uti proposition nr 410 till lagtima riksdagen i år och dels, att inga planer på den första utbildningstiden om 120 dagar vid infanteriet blivit uppgjorda. Mitt uttalande till statsrådsprotokollet äger otvivelaktigt sin riktighet även nu, men även de statsfinansiella och ekonomiska skäl, som gjorde, att jag ansåg mig böra gå ett steg längre än vad som en full anslutning till den tankegången skulle inneburit äga fortfarande giltighet. Den näst föregående ärade talaren medgav också, att de statsfinansiella och ekonomiska förhållandena vid den tidpunkt, som nu är, icke te sig ljusare än i våras utan snarare tvärtom, och vid sådant förhållande synes det mig, att de skäl, som jag angav för att man borde gå längre i nedsättning än till 150 dagar, ha större bärighet nu än de hade då.

Beträffande utbildningsplanerna ligger den saken så som chefen för lantförsvarsdepartementets kommandoexpedition anfört i sitt yttrande, som är infordrat av utskottet och finnes intaget i utskottets utlatande på sidorna 16—18. Av detta yttrande framgår, att det finnes föreskrifter rörande en första utbildning vid infanteriet om 135 dagars längd för 1918 års klass, att detaljerade planer finnas uppgjorda för en första utbildningstid om 150 dagar, men att dessa senare såsom föräldrade icke numera kunna utan vidare tillämpas. Härtill kan jag lägga, att det även finnes de-

taljerade planer uppgjorda för en första utbildning om 112 dagars längd — det var under övergångstiden till 1901 års härordning. Men om dessa planer gäller givetvis samma erinran som om planerna rörande 150 dagar, att de numera äro föråldrade och icke utan vidare kunna läggas till grund för nya utbildningsbestämmelser. Utarbetandet av dylika erforderliga planer är förenat med ett högst betydande arbete. Det är uppenbart, att dessa planer måste anpassas efter det antal dagar, som kan bliva bestämt, och i anledning härav vill jag meddela, att jag redan under sistlidna juli månad vid ett samtal med inspektören för infanteriet fästehans uppmärksamhet härför och påpekade för honom vikten av att han i tid övervägde ärendet, enär det vore min avsikt att hemställa till Kungl. Maj:ts om framläggande av samma förslag vid den urtima riksdag som skulle sammanträda som framlagts vid lagtima riksdagen innevarande år och att för den händelse urtima riksdagens beslut utfölle i överensstämmelse med blivande förslag utverka Kungl. Maj:ts befallning till honom att utarbeta nya planer för utbildningar. Att utarbetandet av dessa planer kommer att medföra betydande svårigheter, är jag medveten om. Jag är ävenledes väl medveten om, att en utbildningstid av 120 dagar för infanteriet är särdeles knapp med de stora krav som, ej minst numera, måste ställas på detta vapen, arméns huvudvapen. Jag är emellertid förvisad om, att arméns vederbörande komma att göra sitt allra bästa för att ernå ett gott resultat. Att nya utbildningsmetoder måste komma till tillämpning och att allt vad som kan anses vara för de militära uppgifterna av oväsentlig innebörd måste skäras bort är uppenbart; men med god vilja är jag övertygad om, att det kommer att gå, och jag har aldrig tvivlat på att den goda viljan finnes inom armén.

Beträffande vidare det betänkliga i att inställa uttagande av underbefäl och fackmän, som särskilt underströks av den näst föregående talaren, vill jag fästa uppmärksamheten på, att inställandet av särskild uttagning av 14 respektive 10 % till underbefäl och fackmän icke innebär, att det icke vore medgivet att inom den förkortade utbildningstidens ram för utbildning av underbefäl och fackmän använda härför lämpade värnpliktiga. Då vidare den ärade talaren påstod, att man genom åtgärden förlamade hela organisationen och detta därför att det stamanställda manskapet i stor utsträckning saknades, tror jag, att han med det uttalandet slog åtskilligt över. Det förhåller sig nämligen så, att detta värnpliktiga underbefäl icke kommer till användning vid själva rekrytutbildningen utan endast vid repetitionsövningarna, och under dessa är det min välgrundade mening, jag tvekar icke att uttala det, att det icke kommer att fattas underbefäl. Tillgången på underbefäl under repetitionsövningarna är icke så obetydlig. Det är icke endast de 10 respektive 14 % som uttagas till underbefäl, utan det finns därjämte ett icke obetydligt antal studenter, som skola tjänstgöra, visserligen som plutonchefer; men på grund av att det samtidigt är så många reservofficerare som också inkallas

Lagförslag om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga.

(Forts.)

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.

(Forts.)

att tjänstgöra som plutonchefer, finnes det icke utrymme såsom plutonchefer för alla, utan en del måste tjänstgöra i underbefälsställning, och jag tror därför, att denna farhåga är överdriven.

Den förste ärade talaren angav de skäl, som för honom motiverade den ståndpunkt han intog till frågan. Jag skall icke ingå på någon belysning av den politiska situationen, sådan den kan te sig för mig. Jag vill emellertid endast uttala, att han, efter vad det syntes framgå av hans anförande, hade den meningen att den största faran hotade oss från Ryssland, ty efter ett bolsjevikiskt Ryssland kunde komma ett chauvinistiskt. Det synes mig emellertid, att det blivande Ryssland, det må vara chauvinistiskt eller bolsjevikiskt, kommer att vara i ekonomiskt hänseende så lamslaget, att någon stor fara icke gärna kan hota därifrån under den närmaste tiden. Det är ju känt, att det en gång av en mycket framstående statsman sades, att för att föra krig fordrades det tre ting: För det första *pengar*, för det andra *pengar*, och för det tredje *pengar*. Om man nu med pengar menar sedlar av intet värde, kan man visserligen säga, att Ryssland har tillgångar, men om man — såsom jag är övertygad om att denne statsman menade — därmed menar icke värdelösa sedlar utan det värde som pengar under normala förhållanden skola representera, tror jag, att man utan att överdriva kan säga, att Ryssland, vars produktion under flera år varit så nedsatt, att det ingenting kunnat exportera, saknar och otvivelaktigt under den närmaste tiden även kommer att i stor utsträckning sakna de värden som pengarna inom ett sunt statsliv skola representera. Därför synes det mig, att man i det fallet kan dela den näst föregående talarens uppfattning, att det militärpolitiska läget för vårt lands vidkommande är väsentligt bättre nu än det var för fem à sex år tillbaka. Jag hoppas, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Herr Reuterskiöld: Herr vice talman, mina herrar! Så livligt jag än för min del fullt förstår och sympatiserar med friherre Flemings reservation beklagar jag att jag icke nu kan yrka bifall till densamma. Beträffande den andre högerreservationen, som icke haft eller har den minsta utsikt att samla, ber jag att på förhand få förklara att, även om jag nödgas om den använda ett eller annat skarpt ord, jag likväl aldrig ett ögonblick misskänner den goda vilja och det varma intresse, som dikterat densamma, utan tvärtom i högsta grad respekterar och värderar dessa.

Men fastän jag är en lika varm anhängare som reservanterna av ett starkt försvar och hyser en lika fast rotad övertygelse om fortfarande nödvändighet att få en stark svensk krigsmakt *som är effektiv*, kan jag ej hjälpa, att jag måste bekämpa denna reservation, vilken icke på något sätt hjälper, men väl synes det mig i sin mån kan bidra att stjälpa den nyorganisation av krigsmakten som skall och måste komma.

Just för vårt försvarsväsens nydaning under förtroende till

den militära sakkunskapen beklagar jag, att denna reservation och motion kommit fram. Jag ville önska, att dessa bleve de allra sista i sitt slag, ty de äro av den art, att ingen man vet, om de utgöra en produkt av militär sakkunskap i politisk tvångströja eller av politik i militär sakkunskaps omklädnad. I båda fallen komprometteras den militära sakkunskapen, därför att den aldrig bör få ens misstänkas för politik. Skall Sverige nu kunna få ett nytt och effektivt försvar, så måste först och främst förtroendet för den militära sakkunskapen som *militär* sakkunskap och intet annat än militär sakkunskap återkomma. Men så sker ej och kan ej ske den väg motionen och reservationen gått.

Reservationen liksom motionen är olycklig också därför att de inleda en ny aktion om övningstidens längd. Väl må vi pröva och måste vi pröva, om en nedsättning skall ske; men skall den ske, så må vi lämna ansvaret för dess fixering helt åt regeringen att ensam bära. Huvudfrågan åtminstone för dem, som icke äro fångna i den ortodoxa värnpliktsdogmatiken, är i närvarande stund alls icke övningstidens längd, utan i stället värnplikten själv. Har man kommit till tvivel om denna värnplikt som möjlig grund för ett effektivt försvar, så nödgas man också fråga sig, om det inte *just för nydaningens skull* är nödvändigt att låta värnpliktens tillämpning vila, medan man överväger frågan. Det är klart, att det ligger fara i dröjsmål och att därför övervägandet måste gå fort. Men det är lika klart, att en än större fara kan hota, om de nuvarande förhållandena få fortgå. *Det gagnar till intet, att fortfarande årsklass utbildas efter årsklass, om den anda, som besjälade dessa, är dålig eller farlig.*

Väl förstär jag, att man inte vill uppriva det man har, innan man vet, vad man får i stället. Men vad jag inte förstär, det är att man även med risk att just därigenom icke få något alls nytt och bättre, låter det gamla fortgå. Den högt ärade representant för högern på Stockholmsbanken, som häromdagen tycktes mig sätta storindustrien i högsätet framför även sin egen lärdom, har i dag framburit synpunkter, som jag ber honom ej misstycka att jag kallar en smula teoretiska, ja dogmatiska. Lika väl som det både för de lärda och andra det andliga arbetets män och för hela vårt folk borde finnas »annat att bära i hand än en bräddfull egyptisk gryta» ur storindustriens kök, lika väl finnes det för bevarandet av vårt folks värnkraft annat och viktigare att hålla fast än övningstidens fullhet och organisationens formella bestånd. Att man icke vill desorganisera det bestående, det förstär jag alltså. *Men om desorganisationen redan är här!* Och efter min mening är desorganisationen här. Den är kommen på en annan väg, men den är här. Desorganisationens ande är som en epidemi, en pest som breder ut sig, ju längre de värnpliktiga hållas samlade till övning och utbildning. Om bolsjevismens sädd sprides på lägerplatser och i kaserner, om agitationen mot krigslydnad och krigstjänsten icke kan stoppas, om olusten och missnöjet växa i kapp med övningstiden, om vi få hem våra söner upproriska och som s. k. an-

*Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.*
(Forts.)

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

timilitarister, om deras syn på samhället och livet just härigenom snedvrides, och deras förtroende för systemet i dess helhet rubbas, — vad vinna vi? Kanna vi hoppas, att detta truppmaterial skall bestå provet, när det en gång gäller? Att regeringen och vilken regering som helst måhända måste officiellt blunda härför, är förklarligt. Men reservanterna? Visst få vi ett formellt bibehållande av organisationen, om förslaget avslås eller modifieras på det sätt, som här är sagt, men vad hjälper formen, när andan saknas och viljan brister? Och jag vill tillägga, att icke ens formellt torde i grunden något vinnas, då myndigheterna upplyst, att utbildningsplanerna äro föråldrade. Om organisationen finnes på papperet men den icke trots all utbildning kan användas, vilket är då bättre, att behålla ett övrat men därför också ofördärvat material, som villigt låter sig brukas i nödens och farans stund, eller att skapa ett övrat men därigenom fördärvat material som sviker? För mig står saken klar i detta stycke, — jag väljer obetingat det som ger något hopp framför det som ger intet.

Saken skulle kunna ställa sig annorlunda, om vi hade en regering, som icke blott vore stark i förhållande till riksdagen utan också till de massor, vilka värnplikten drabbar. Jag tvivlar icke ett ögonblick på regeringens goda vilja, men jag kan icke alldeles tro på dess förmåga. då det ytterst och sist i alla viktigare frågor alltid är massans önskingar som tyckas vara utslagsgivande.

Den *provisoriska* nedsättningen öppnar nu möjlighet både att tillfälligt undgå övningar, som sprida desorganisationens smitta, och att ändock hava kvar en organisation, som när som helst ånyo träder i funktion *utan särskilt beslut*, när provisoriet icke längre förnyas. Inom ramen av gällande värnpliktslags bördor måste en ny organisation kunna skapas, och därför skulle icke heller jag vilja med min röst bidraga till avskaffandet av denna värnpliktslag, innan det nya kommit. Men därom har lyckligtvis icke heller varit allvarligt tal, utan vad det gäller är endast och allenast att hindra spridningen av ökad olust, att överväga, vilket som är sämst — vi hava icke valet mellan bättre och bäst, utan vi stå i valet mellan vad som är sämre och sämst — att begagna det enda medlet att hindra sådan olustspridning med utbildningsstagnation som möjlig eller kanske oundviklig följd, det är sant, eller att avvisa medlet, nedsättningen, och i stället låta epidemien rasera det lilla som finns kvar.

Herr greve och talman! Just därför att jag tror, att övnings- tidens provisoriska nedsättning till det mått, som regeringen tager på sitt ansvar, snabbast och bäst leder till skapandet av de nödvändiga förutsättningarna för ett nytt och ett starkt försvar, militärolu- tens försvinnande och en förutsättningslös prövning av nya grunder med eller utan värnplikten som princip. är det, som jag ehuru med grämselse över att värnpliktsförhållandena kommit därhän nu måste yrka bifall till Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag.

Herr Johansson, Johan, i Friggeråker: Herr greve och talman, mina herrar! I långliga tider har landets försvarsfråga varit en av de mest aktuella spörsmålerna och rörande sättet, medlen samt storleken av de offer, som nationen haft att pataga sig i och för vinnandet av trygghet och säkerhet för land och folk hava ju olika meningar oftast gjort sig gällande. Orduandet av vårt militära skydd har ju också särskilt under de senaste åren allt mer och mer trätt i förgrunden. Utan att på något sätt gå in på några närmare detaljer ifråga om de brister, som jag anser vidlåda 1914 års härordning, kan jag vid skärskådande av resultatet under den tid, som denna härordning tillämpats, finna fog just för det uttalandet, att denna härordning icke förmått fylla sin uppgift, såsom svenska folket hade väntat. För att få försvarsberedskapen tryggad i högsta möjliga grad har länge särskilt från visst håll med viss betoning framförts krav på utsträckning av värnplikten. Vi måste giva våra ynglingar så och så många dagars militärutbildning! På grund av de erfarenheter, som vi gjort särskilt under de senaste åren — och jag är säker om att man gör klokt i att, när vi återigen hava att behandla denna fråga, även taga litet hänsyn till dessa erfarenheter — undrar jag, om icke tilltron till försvarskraftens ökning genom dagarnas antal och mängd starkt rubbats. Ty man kan väl ändå icke helt förneka, särskilt om man fäster sig vid vad den ärade föregående talaren pekade på, nämligen försvarsolusten, att ju längre övningstiden blivit, ju mer man utsträckt värnplikten, desto större har häglösheten blivit. Om man tänker på den ovilja, som finnes bland de värnpliktiga mot den långa övningstiden, liksom på det allt mer bristande intresse, som visat sig, så får man lägga märke till att detta bristande intresse mer och mer breder ut sig och framträder icke allenast hos den stora massan, utan även just bland de värnpliktiga, som utgått ur och fostrats i de folkklasser, där det ivrats starkt för den längre övningstiden. Även där tyckes intresset hava minskats, och man får då nästan säga, att det verkligen icke kan vara bra som det nu är. Att denna motvilja grundar sig förutom på den alltför långa värnplikten även på det nuvarande systemets utbildningsmetoder, bör man icke heller förbise, ävensom att enligt min uppfattning stora brister vidlåda vårt nuvarande system, när det gäller rekryteringen av underbefälet, vilka brister nog böra så snart som möjligt avhjälpas.

Med stöd av vad jag sålunda anfört och då i övrigt sedan 1914 mycket hänt av omgestaltande art så att förhållandena kan anses nu helt annorlunda, anser jag, att man bör stödja utskottets förslag, även när det avser en sådan betydlig nedsättning av övningstiden för infanteriet som ifrå 250 dagar ned till de 120 dagarna. Jag vill särskilt understryka, att det icke är maklighets- eller bekvämlighetsskäl, som föranlett mig att försvara en sådan nedsättning, icke heller försvarsnihilism, utan fastmer att man nu särskilt angiver, att hela detta förslag utgör ett provisorium. Och då utskottet särskilt betonar, att försvarsfrågan snarast möjligt

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

*örslag om
nåddrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
plikliga.*
(Forts.)

bör i hela sin vidd undergå en omfattande utredning, så är min tanke, att det vid denna utredning skall vara möjligt att finna medel, som avhjälpa de föreliggande bristerna.

Alldenstund förhållandena beklagligt nog äro sådana, att vi icke kunna avrusta. måste ju vår försvarsberedskap så avvägas, att vi kunna känna oss tryggade. Utan att på något sätt föregripa en blivande utredning anser jag mig redan nu kunna säga ifran, att om värnplikten skall bibehållas och kunna bliva effektiv och utgöra en verklig kraftkälla, så bör den stödja sig icke allenast på ett lagbud, utan vara uppuren så långt som möjligt är av hela folket och äga dess förtroende. Om vi tänka på de nuvarande förhållandena, så finns det väl också fog för att göra den erinringen icke minst i dag, att folket självt också bör anse försvaret vara nödvändigt, dels för värnandet av de fosterländska intressena och dels för att bereda skydd åt den enskilde. I hopp om att det för en blivande utredning skall vara möjligt att avhjälpa de föreliggande bristerna och att vi skola få ett verkligt försvar, som är byggt på folkets förtroende, skall jag, då jag i någon liten grad haft tillfälle att avlyssna en hel del uttalanden både från militärt håll och från de värnpliktiga, särskilt be att få understryka, att som förhållandena nu äro, det nog ligger så till, att denna försvarsutredning bör komma snart.

Med hänsyn till de skäl, som jag har anfört, får jag, herr greve och talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Fleming: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall be att med några ord få motivera, varför jag icke kunnat biträda mina kamrater i den avgivna reservationen.

Jag behöver icke trötta kammaren med att längre ingå på de allmänna motiven för min standpunkt. Jag kan i stort sett instämma med den förste ärade talaren därvidlag. Men om jag således har den uppfattningen, att förhållandena nu icke äro så väsentligt olika mot dem, som rådde före kriget, i vad gäller behovet av en stark *försvarsberedskap*, så följer ju därav också, att jag icke kan vara med om att vidtaga åtgärder, som försvaga denna i väsentlig mån. Jag vill säga, att för mig gäller det icke så mycket några dagar mer eller mindre, det är icke därom frågan rör sig, utan det viktigaste för mig är, att den åtgärd vi nu stå i begrepp att vidtaga skulle väsentligt försvaga krigsberedskapen, d. v. s. förmågan att vid eventuellt behov kunna mobilisera erforderlig styrka. Jag erkänner till fullo, att en revision av 1914 års härordning väl är behövlig, men jag kan icke därmed erkänna, att tidpunkten nu är lämplig för att vidtaga en åtgärd, vilken, som en talare förut sade, fortsätter desorganisationen, ty därigenom inträder ju i själva verket också en försvagning av krigsberedskapen.

Här talas så mycket om brister i 1914 års härordning. Ja, jag skulle vilja fråga: är det talet fullt berättigat och stött på verklig erfarenhet? Om herrarna tänka efter, hur 1914 års här-

ordning har verkat, så är det ännu icke mer än en årsklass, den som inkallades 1914, som genomgått såväl den första utbildningen som de tre repetitionsövningarna, och även de årsklasser, som inkallades under 1914, 1915 och 1916 kommo nog att väsentligt lida av de rubbningar, som förorsakades genom andra inkallelser och den brist på befäl, som därigenom på sina håll uppstod. Emellertid hava de nämnda tre årsklasserna fått sin första utbildning efter denna härordning, och det har vitsordats, att den blev ganska bra. Men så komma vi till 1917 års klass. Den har icke haft några repetitionsövningar alls, och på sina håll led även den betänkligt av den redan under sommaren 1918 härjande spanska sjukan. Slutligen hava vi 1918 års klass, vilken som vi veta fått en tämligen underhållig utbildning. Jag frågar då: dömer man icke, när man talar om de stora bristerna, efter förhållanden, som icke egentligen hava med härordningen att göra, utan bero på onständigheter, som hava stött till genom sjukdomar och på grund av att kriget har pågått och annat, som icke alls sammanhänger med härordningen? Nu omnämnde jag, att 1918 års klass som vi veta är försvagad, och 1917 års klass är enligt min åsikt även mindre väl utbildad än de övriga. Där hava vi således redan två årsklasser. Nu skola vi besluta en utbildning, med vilken, såsom alla och till och med chefen för lantförvarsdepartementet erkänner, det kommer att möta stora vanskligheter att få tillräcklig utbildning. Vid en eventuell mobilisering, om vi skulle tänka oss en sådan år 1920, så är det åtminstone tre årsklasser, som vi äro undandragna möjligheten att mobilisera i fåtarmén. Det är ju givet, att man därigenom, som jag säger, har försvagat just krigsberedskapen, ty skola de då skickas in till depåerna och där övas en längre tid, så går mobiliseringen sämre, än den annars skulle göra, det kan icke hjälpas.

Man säger nu, att vårt militärpolitiska läge är så ändrat. Ja det är ju givet, att hela det politiska och militära läget i Europa är förfärligt omkastat, och att vår södra granne och vår forna östra granne äro försvagade, är också otvivelaktigt. Men det härskar andra makter nu i Östersjön, och jag har ännu icke sett, att just de segrande makterna visat någon tendens till minskning av sin försvarskraft, ty den är väsentligt starkare nu, än den var 1914. Vi hava, som jag nyss sade, faktiskt gått ned. Vi hava förlorat i värnkraft under de två sista åren. Det riktiga tycker jag vore, att man sökte taga igen, vad man förlorat, just på den punkt, varom jag talar, d. v. s. att söka återställa vad som gått förlorat i organisatoriskt hänseende. Sedan kan man lägga om försvaret och minska bördorna. Det är en sak för sig, men det hör egentligen icke till detta.

Jag skall nu säga något om reservationen. Den anger som sitt mål att få en så pass lång tid, att truppen kan deltaga i repetitionsövningarna, men motionärerna säga själva, att den föreslagna utbildningstiden icke är tillräcklig för att skapa en fältsoldat, som kan direkt sättas in i den mobiliserade armén. Där-

*Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
plikliga.
(Forts.)*

*Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)*

vidlag är det således samma fel som med de 120 dagarna. Vidare hava ju motionen och reservationen velat tillgodose behovet av värnpliktigt underbefäl. Detta är enligt min åsikt en förtjänst, och det hade ju varit önskvärt, att det kunnat genomföras, men det torde väl icke vara möjligt.

Jag skulle ingenting högre önskat, än att jag i denna fråga hade sluppit ställa mig på den rent negativa ståndpunkten och kunnat komma till ett positivt resultat. Men vid den totala frånvaro av all militär utredning, som föreligger — även de svar, som inkommit på utskottets nu framställda frågor, hava varit av den beskaffenhet, att man icke kunnat få någon ledning från de militära myndigheternas sida — har det icke varit möjligt för mig att komma till något positivt resultat. Att biträda reservationen ställer sig för mig så, att jag då med min röst skulle giva mitt bifall till ett förslag, som förslagsställarna själva säga är otillfredsställande, och en sådan ståndpunkt har jag icke gärna velat intaga. Jag hoppas och jag tager för alldeles givet, att en blivande utredning skall kunna anvisa vägar, varigenom en lättnad i försvarsbördorna åstadkommes, utan att krigsberedskapen försämraras, men intill dess någon sådan väg blivit anvisad, kan jag icke bidra till att med min röst förorda ett förslag, som jag tycker leder till en omedelbar nedsättning av krigsberedskapen.

I valet mellan Kungl. Maj:ts förslag och reservationen kommer jag att rösta för den senare, men jag ber att tills vidare få instämna i avslagsyrkandet.

Herr Kvarnzelius: Jag begärde ordet för att yrka bifall till utskottets förslag, men jag skall även begagna tillfället till att yttra några ord därutöver.

Jag vill då till en början säga, att det mottagande, som Kungl. Maj:ts proposition rönt inom och utom riksdagen, mer än något annat bär vittne om de mycket starka önsknings, som göra sig gällande bland Sveriges folk, att få någon lättnad i de försvarsbördor, som blevo det pålagda genom 1914 års härordning. I det fallet måste jag endast förvåna mig över att herr Trygger samtidigt som han säger att försvaret skall vara begränsat till det strängt nödvändiga likväl icke anser sig kunna vara med om någon ändring i vad som då beslöts. Det förefaller mig dock, som om alla borde hava klart för sig, att vi förtogo oss på det beslutet. Men det kom också till under sådana förhållanden, att det icke kan göra anspråk på att vara det noggrannt och väl genomtänkta verk, som det givetvis är önskvärt, att en försvarsorganisation bör vara. Mycket politik, främmande för försvarsspörsmålet spelade in vid tillkomsten av detta beslut, icke minst den bonderörelse, som då gjorde sig gällande, och som i mycket hög grad satte sinnena i svallning. Nu föreligger kanske en fara i alldeles motsatt riktning att döma efter föreläelser inom bondeförbundsrörelsen för dagen, vilket kan medföra att det kanske kommer att gå något för långt åt andra hållet. Men då hava säkerligen de,

som voro tillskyndare till rörelsen år 1914, vilken i mycket hög grad var konstlad, del i ansvaret för att pendeln slår så hårt åt andra sidan, som den nu gör.

Det blir säkerligen ingen lätt uppgift att revidera 1914 års försvarsorganisation och komma fram med ett förslag, som kan någorlunda tillfredsställa det svenska folket, så som strömningarna nu gå, och på samma gång tillfredsställa de rimliga krav på effektivitet, som ju måste ställas på en försvarsorganisation. Det är av högsta vikt, att alla goda krafter medverka till att uppnå bästa möjliga resultat för minsta möjliga uppoffring.

Men det blir också ett arbete, som säkerligen icke är slutfört i en handvändning. Enligt min uppfattning kommer det säkerligen att taga rätt avsevärd tid, innan det lyckats att knåda ihop meningarna så pass, att den försvarsorganisation kan taga någorlunda fasta konturer, som skall avlösa 1914 års försvarsorganisation.

Under tiden är det icke rimligt, att man skall låta den nuvarande försvarsorganisationen fortbestå oförändrad, utan det måste vidtagas vissa provisoriska lindringar i de bördor, som då pålades det svenska folket. Ett steg i den riktnigen innebär nu Kungl. Maj:ts proposition, som här visserligen har varit föremål för kritik från åtskilliga håll, men som jag ändock tror stått sig rätt bra i jämförelse med de andra uppslag, som hava kommit fram. Givetvis hade det varit önskvärt, ifall Kungl. Maj:t kunnat komma fram med förslag, varigenom det hade beretts någon avkortning i övningstiden även för vissa värnpliktiga, som nu icke alls blivit ihågkomna. Jag syftar dels på de värnpliktiga studenterna, bland vilka det gör sig en mycket stark rörelse gällande mot den enligt deras uppfattning oskäligt långa övningstid, som är dem ålagd, dels ock på de värnpliktiga, som äro tilldelade specialvapnen. Utskottet har också i sin motivering givit uttryck åt den önskan, att Kungl. Maj:t fortast möjligt måtte vidtaga åtgärder för att bereda även dessa någon lättnad. Vad som i det fallet bör ske, kan ju icke på rak arm angivas, och vad som än kommer att ske, kommer det säkerligen icke att kunna betraktas som annat än ett provisorium. Men jag tror, att det är nödvändigt, att det därutinnan lägges något till de lättnader, som Kungl. Maj:ts proposition innebär, för att även nyssnämnda manskapsgrupper skola få något dragligare förhållanden under den tid, som den väntade försvarsrevisionen kommer att taga i anspråk.

Nu har herr Widell pläderat för den reservation, som byggt på den motion, som väckts i andra kammaren av general Hammar-skjöld och överste Söderhielm, och förmenat, att då dessa två ju äro framstående militära auktoriteter, han bygger på säkrare grund, än Kungl. Maj:ts proposition gör. Jag vill icke tvista med herr Widell om det. Jag vill fästa uppmärksamheten på att han själv var ganska oviss och sade, att det blir mer eller mindre godtyckligt, var man än stannar. Därmed har han själv givit på hand, att det icke är en tillfredsställande avkortning, eller att det

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga
(Forts.)

är det riktigaste att stanna just där han föreslår, att man skall stanna. Jag har i det fallet — det vågar jag påstå, och jag tror, att det kan givas godo skäl för det — all anledning att betrakta vår nuvarande krigsminister såsom en nästan lika god auktoritet. Jag är övertygad om att detta förslag om 120 dagar icke framkommit bara på grund av att denna siffra tilltalat statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet och även statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet, i den mån de värnpliktiga vid flottan beröras av förslaget, utan den grundar sig nog på överläggningar mellan nämnda departementschefer och de militära myndigheter, som stå till deras disposition. Man kan sålunda hava anledning att förvänta, att dessa 120 dagar komma att få en sådan användning, att det verkligen blir något bevänt med utbildningen ty annars är det meningslöst att ha någon utbildning alls, ifall man icke skall bereda dem, som komma i åtnjutande av den, någon färdighet och några insikter på området, åtminstone nödortfoga. Man torde emellertid vara berättigad antaga, att den av Kungl. Maj:t föreslagna övningstiden skall bereda de värnpliktiga varom nu är fråga ungefär lika bra utbildning, som om man beslutade de 150 dagar, som den Hammarskjöldska motionen ifrågasatt.

För min del anser jag därför, att det enda, som nu är möjligt för riksdagen att göra, är att taga Kungl. Maj:ts proposition, i förhoppning att det skall bliva möjligt för Kungl. Maj:t att till 1920 års riksdag komma in med förslag om nödiga påbyggnader på detta provisorium, som sedermera kan komma under tillämpning och användning under den tid försvarsrevisionen kommer att taga. Jag vågar hoppas, att om det visar sig möjligt, det förslag, som då kommer fram, även skall kunna få någon tillämpning på 1919 års klass, i den mån de värnpliktiga icke då redan hava fullgjort den övningstid, som föreslås i den nu föreliggande propositionen. Det blir säkerligen med god vilja möjligt att ordna övningsprogrammet på sådant sätt, att även de värnpliktiga studenterna av 1919 års klass såväl som värnpliktiga tillhörande specialvapnen skola kunna komma i åtnjutande av den nedsättning i övningstiden varom utskottet i motiveringen uttryckt önskan. I förhoppning att det skall bliva möjligt för Kungl. Maj:t att gå dessa önskingar till mötes, och att det kommer att ske på sådant sätt, att vad, som blir kvar av vårt försvar, blir så pass effektivt, att det någorlunda fyller sin uppgift — i den förhoppningen anholder jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wigforss: Det är icke någon lång stund, som jag nu skall be att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Det är tydligt, att efter ett så nästan enhälligt utskottsutlåtande som det föreliggande det icke är någon utsikt alls att samla ens någon nämnvärd minoritet för förslaget om att inställa övningarna. Men jag tror ändå, att man har en viss skyldighet att uppträda och säga sin mening, ty det är utan tvivel så, att den

enhällighet, som i förevarande fråga utmärker denna kammare och i stort sett också den andra kammaren, verkligen icke finnes ute i landet. Jag tror, att den, som kommer utifrån det medborgerliga livet, antingen han lever på land eller i stad, har en erfarenhet av att bland de breda medborgarlagren, icke bara bland den industriella arbetareklassen, utan likaså bland vår bondebefolkning, icke finnes någon fruktan för ett radikalt steg i den riktning, som jag här har motionerat om.

Jag vill understryka, att inställande av övningarna med 1919 års klass icke alls betyder detsamma som avvärning. Det är tvärtom så, att den folkstämning, om vilken jag talar, går ut ifrån att vi i detta ögonblick äro bättre rustade än vi kanske över huvud ha varit för att möta en risk, om den risken skulle finnas, därför att vi under de förflutna åren ha fått våra värnpliktiga övade i större utsträckning än någonsin förut. Det är väl för övrigt tämligen säkert, att om risk under den närmaste tiden skulle yppa sig, det icke är dessa, som nu utkallas av nya årsklasser med fyra månaders övning, som komma att kastas ut för att taga emot den första stöten.

Men den folkstämning, som jag åberopade, bygger också på att man icke kan se, att dylika risker i detta ögonblick verkligen skulle föreligga. Jag har i dag med uppmärksamhet följt diskussionen för att höra, hur man vill motivera sin åsikt, att vi verkligen ha att frukta för någonting sådant som ett krig. Det kan icke hjälpas, att när man ser den omsvängning i stämningen, som skett, även inom vårt nuvarande högerparti, man drar den slutsatsen, att den måste betyda något. Det är alldeles tydligt, att förhållandena i världen icke äro sådana, som de voro före kriget. Det är alldeles klart, att det måste ha hänt något. Det är flera talare, som ha omnämnt, att de värnpliktiga nu komma hem med en fullt utbildad antimilitaristisk åskådning. Jag tror, att talaren på Uppsalabänken har en viss erfarenhet av, hur det i det fallet är ställt bland studenterna, och jag har nedifrån Sydsverige också erfarenhet av hur det är ställt bland studenterna i detta hänseende. Det kan sägas, att samma studenter, som åren 1913 och 1914 kommo tillbaka med, jag skulle vilja säga, en fullt utbildad militaristisk och nationalistisk världsåskådning, samma studenter komma nu tillbaka som fullfjädrade antimilitarister. Det är ett faktum, för vilket vi icke kunna sluta ögonen. Nu kan man säga, att detta är ett förhållande, vid vilket man icke bör fästa något avseende, och jag menar icke heller att denna stämning är detsamma som ett bevis för att de ha en riktig uppfattning. Men detta förhållande är dock ett tecken på, att någonting skett i världen, som har kunnat åstadkomma en sådan omsvängning i den allmänna uppfattningen.

Jag har också, ehuru förgäves, under denna diskussion sökt att få höra, vad det är som vi under det närmaste året eller de närmaste åren ha att frukta. Man kan ju icke bara peka på den allmänna oron i världen. I så fall vore det ju klart, att det icke

Första kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1919. Nr 9. 3

*Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
[Forts*

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
 vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

funnes några svårigheter alls att visa upp anledningar till fruktan. För några månader sedan talade man t. ex. om oro på grund av att England och Amerika skulle börja kapprusta på det sjömilitära området, för någon månad sedan var det på vippen, att Frankrike och England skulle råka i luven på varandra, och Amerika och Japan ligga ju ständigt och vänta på att få kasta sig över varandra. Men sådana saker kunna icke påverka våra beslut här, och man kommer i grund och botten tillbaka till två punkter. Man eliminerar alldeles Tyskland som faktor, men man åberopar i stället bolsjevismen i Ryssland, och så ha vi ententemakternas överväldigande militärstyrka. Ja, jag får säga, att den som verkligen tror, att bolsjevikerna i Ryssland skola tänka på några slags militära äventyr med anfall utöver sina egna gränser, har säkert icke följt med vad som hänt i Ryssland under de senaste tiderna. Och om såsom det verkligen ser ut, ententens regeringar trots sin fruktan för bolsjevismen, vilken är mycket utpräglad hos åtminstone några av ententens ledande statsmän, ändå äro beslutna att draga tillbaka sina trupper från Ryssland och icke blanda sig i dess inre förhållanden, så tror jag, att en av de viktigaste anledningarna till detta beslut är, att de anse, att om de dra sina trupper tillbaka och om trycket på den bolsjevikiska regeringen från det kontrarevolutionära hållet i följd därav förminsкас och försvinner, detta kommer att vara det säkraste sättet att störta den bolsjevikiska regeringen eller i alla händelser överföra den i sådana lugnare banor, som beröva den dess karaktär av fara för Europa i övrigt. Jag tror sålunda, att vi icke kunna bygga mycket på den fara, som skulle hota därifrån.

Jag vet, att det finns andra, som frukta, icke bolsjevikerna i Ryssland utan i stället deras meningsfränder här i Sverige, men det få vi väl ändå vara ense om att den faran möta vi icke med några rustningar eller ökad övningstid, utan den möta vi på helt andra områden — genom att draga undan grunden, kan man säga, för denna agitation, rycka upp med rötterna anledningarna till missnöje eller, rättare sagt, genom att taga bort jordmånen för det missnöje, som framkallar dylika stämningar.

Men så säger man från rakt motsatt håll, att det icke är bolsjevismen vare sig i Ryssland, eller här hemma man fruktar. Tyskland och Ryssland ha blivit försvagade, men i stället ha ententemakterna blivit så mycket starkare. För dem, som verkligen frukta, att dessa ententemakter skulle vilja med militära medel öva någon press på oss — ja för dem, skulle jag vilja säga, finns det all anledning att med mycket stor pessimism se framtiden till mötes. Man måste säga sig, att denna fara kunna vi icke möta genom några som helst rustningar, vare sig till lands eller till sjöss. Emot de nuvarande ententemakterna äro vi praktiskt taget värnlösa, och det är tämligen säkert, att de medel, som de skulle använda mot oss, i mycket ringa grad skulle behöva vara några militära maktmedel.

Jag ser sålunda saken på det sättet, att någon verklig risk

för ett överfall på oss under den närmaste tiden icke finnes. När man talar om oron i världen och de nya rustningarna, bottnar det därför endast i den gamla allmänna fruktan, som alltid varit det mest bärande momentet i agitationen för rustningar. Detta moment finnes ännu kvar, och den debatt, som vi i detta nu föra om förhållandena i Sverige, den föres även i alla de länder, som varit med i kriget. Där finnes precis samma motsättning mellan å ena sidan dem, som med fruktan se framtiden till mötes och mena, att de icke våga slopa för mycket av rustningarna, och å andra sidan de krafter, som mena, att nu är ögonblicket kommet, då vi måste svänga om, då vi icke längre kunna fortsätta på det gamla sättet, ty om vi det göra och låta fruktan driva oss till rustningar på nytt, så kommer också resultatet att bli de gamla — kapprustningar som kulminera i krig. Och när förhållandena i världen äro sådana, att det står och väger på detta sätt, så tror jag, att den enda lilla insats, som vi skulle kunna göra, och den insats vi kunna göra utan risk, är att bidra till att förtroendet för att det kan komma någonting nytt stärkes, och i den lilla mån, som vi verkligen ha något inflytande, tror jag, att vi skulle kunna stärka detta förtroende genom att stryka under, att vi verkligen tro och hoppas på något bättre och därför våga göra denna — jag skulle kunna säga gest, ty i viss mån är det en gest, men det är ändå en gest, som betyder något litet: att vi våga inställa våra övningar, till dess vi få se, hur förhållandena i världen komma att ordnas och därför kunna fatta ett definitivt beslut. Det är den enda lilla insats jag tror, att vi kunna göra för att få de internationella förhållandena grundade på en sundare bas än den, på vilken de tidigare vilat.

Jag skall på grund därav be att få yrka bifall till herr Lindhagens motion i den del, som berör 1919 års klass.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Mitt inlägg, herr talman, skall bli kort.

Jag ber först att få säga, att jag är villig att för min del godtaga den grundsats, som det moderata partiets ledare, herr Trygger, uppställde, när han förklarade, att den ledande principen borde vara, att de ekonomiska och personliga offren böra begränsas till det oundgängligen nödvändiga. Men det är just om vad som är det oundgängligen nödvändiga, som meningarna nu gå isär. Den person, som varit högerns militära ledstjärna under de senaste åren, den man, som framför alla andra präglat vår försvarspolitik, förutvarande generalstabschefen Bildt, anser alltjämt, att det oundgängligen nödvändiga nu ligger i en *ökning* av infanteriets utbildningstid, särskilt med hänsyn till de erfarenheter, som gjorts under kriget. Jag konstaterar emellertid, att numera icke ens herr Trygger finner skäligt följa denna röst, vilken, som sagt, tidigare angivit, hur vi borde handla i försvarshänseende.

Jag vill emellertid säga, att jag blev särskilt förvånad — och det var det, som föranledde mig att begära ordet — över ett ytt-

Lagförslag om
ändrad utbildningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

rande av herr Trygger, vilket gick ut på, att han betecknade det nuvarande läget som det ur militär synpunkt mest kritiska som ännu förekommit. Han måste nämligen, såvitt jag kan förstå, med talet om det mest kritiska läget beteckna läget såsom kritiskt ur synpunkten av nödvändigheten för oss att i fortsättningen bibehålla vårt militära försvar. Ty det är endast ur den synpunkten, som ett omdöme i detta sammanhang kan ifrågakomma. Detta herr Tryggers resonemang förstår jag emellertid icke alls. Nog måste man väl anse, att ur denna synpunkt kan den nuvarande situationen icke jämföras med tidigare. Det förefaller mig, som om herr Tryggers vana att alltid beteckna det ögonblick, som är inne, såsom det militärt mest krävande, hos honom nästan blivit en fix idé.

När herr Trygger skulle motivera detta uttalande, hänvisade han, såsom nyss blivit berört, till förhållandena i Ryssland. Hans ord i detta avseende hava blivit bemötta i vad de gällde bolsjevismens tid. Men herr Trygger pekade även på — och detta har icke blivit berört — vad som skulle komma efter bolsjevismen, nämligen bolsjevismens chauvinistiska besegrare. Ja, det är möjligt att man bör räkna med en sådan. Men denna besegrare, herr Trygger, får dock först att syssla med att återerövra Ukraina, att återerövra Polen, att taga igen Östersjöprovinserna och att taga igen Finland, allt sysselsättningar, som måste upptaga honom, innan ökad fara för vår del föreligger. Och det förefaller mig, som om den arbetsuppgiften för ett militärt sönderlaget och ekonomiskt utarmat Ryssland skulle vara mer än tillräckligt för åtskillig tid framåt även för en »chauvinistisk» besegrare av bolsjevismen. Jag tror därför, att man, om man följer den av herr Trygger själv uppställda allmänna grundsatsen, i det läge, vari vi för närvarande befinna oss, efter en grundlig prövning lika lätt kan och bör komma till det resultat, som utskottet förordar, som till det, herr Trygger för sin del anslöt sig till.

Beträffande herr Widells yttrande vill jag icke säga annat, än att jag var litet nyfiken att höra, hur han, när han betecknade som det mest betänkliga i regeringsförslaget, att detta icke innebar, att uttagning för utbildning av underbefäl och fackmän skulle ske av 1919 års klass, skulle utveckla möjligheten av att bättre och i större utsträckning tillgodogöra sig dessa ur 1919 års klass uttagna än motsvarande ur 1918 års klass. När det gäller denna senare klass, var herr Widell, såvitt jag förstod, enig med oss andra däri, att en sådan uttagning icke lämpligen kunde eller borde ske. Någon motivering i detta avseende förekom emellertid icke i herr Widells anförande.

Jag ber vidare att få säga några ord med anledning av ett yttrande från Uppsalabänken. Nog skulle det väl vara rätt så underligt, om herr Karl Staaff i detta ögonblick hade fått närvara och höra representanten för Nyberg i Långtora förklara, att endast det försvar är starkt, som vilar på folkets förtroende — den sats, för vilken herr Karl Staaff under sin tid led så mycken smälek

och angreps så oerhört från så många håll. Jag blott konstaterar att ett sådant uttalande nu emellertid kom från detta håll.

I fråga om de övriga resonemang, som framfördes från herr professor Reuterskiöld, hade jag synnerligen svårt att följa med. Om man börjar med att uttala, att man sympatiserar med friherre Fleming och slutar med att säga att man väntar sig, att det ur den utredning, man påyrkar, skall framgå ett militaristiskt starkt försvar, så har jag litet svårt att förstå, hur man kan komma fram till det yrkande, som den ärade talaren framställde. Och jag måste fråga mig, när jag hörde åtskilligt av vad som i detta sammanhang yttrades, hur mycket det i själva verket var i det anförandet, som uttryckte sinnesändring, och hur mycket som var bländverk.

Innan jag avslutar detta yttrande, ber jag att, på sätt en annan talare redan gjort, få lägga på regeringens hjärta de erinringar och förhoppningar, som i utskottets motivering framställes därom, att de nu ifrågavarande lättnaderna måtte komma att omfatta jämväl sådana grupper av värnpliktiga, som hittills icke erhållit del av desamma. Jag tror, att även om man tager i betraktande den känsla av ansvar, under vilken regeringen givetvis måste handla, sådana lättnader dock kunna och böra beredas i betydande omfattning.

Slutligen vill jag med anledning av herr Wigforss yttrande blott tillägga, att den insatts, som han menade att Sverige skulle göra, om riksdagen biträdde hans motion nämligen att betona sin villighet att minska militärbördorna för att i detta avseende åstadkomma ett förändrat förhållande i världen, den göres jämväl genom ett bifall till utskottets förslag, vilket är uttryck för en målmedveten strävan i sådan riktning. Då så är fallet, och då jag tror, att det därigenom skulle ske på ett sätt, som samtidigt i allra största omfattning tillfredsställer Sveriges folk, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Swartz: Det är tämligen klart, att det väl icke finnes någon, som egentligen önskar påtaga sig eller bibehålla större bördor, vare sig det gäller försvaret eller andra förhållanden, än dem som kunna finnas vara nödvändiga. Frågan är således endast och allenast, huruvida förhållandena nu ha ändrat sig på sådant sätt, att man verkligen redan nu kan gå till en sådan minskning av övningarna, som här är ifrågasatt. Här har från olika håll betygats, att så för visso är fallet. Jag måste för min del säga, att jag finner dessa uttalanden vara alltför mycket grundade på subjektiva uppfattningar hos den ena och den andra för att kunna läggas till grund för en åtgärd av den utomordentligt genomgripande betydelse, som nu föreligger till avgörande. Under sådana förhållanden, som nu existera, är det naturligtvis icke heller så lätt att sätta annat än subjektiva uppfattningar bakom ens handlings-sätt. ty förvisso äro förhållandena ännu så svävande och förvirrade att det lär vara omöjligt att kunna på grund av dem med någon

*Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.*
(Forts.)

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.

(Forts.)

säkerhet påstå, att så och så är det, så och så kommer det ovillkorligen att bli, och till följd därav kunna vi handla så och så. Men om det är på det sättet, att förhållandena fortfarande äro svävande, och om man på den grund måste vara i tvivelsmål om hur utvecklingen kommer att gå, gäller ju det gamla visdomsord, som säger, att när man tvekar, skall man icke handla, d. v. s. man skall icke vidtaga någon åtgärd, som sätter i fara det säkra, som man har, och varigenom man ger sig ut i det ovissa.

I fråga om de ändrade förhållandena har här bland annat sagts, att vi icke hava något att frukta under den närmaste tiden. Jag lyckönskar var och en, som kan hängiva sig åt en så angenäm uppfattning. Vi ha, säger man särskilt, ingenting att frukta österifrån. Ryssland är så ekonomiskt deprimerat, så att, även om viljan skulle finnas, kan icke förmågan finnas att göra oss något ont vare sig på ena eller andra sättet. Från annat håll behöver man icke heller befara något. Det har inletts, om icke en avrustningsperiod, så i alla fall en era, som går ut på att sänka rustningarna överallt i världen. Därför böra också vi vara med, och vi böra gå i täten i detta avseende, liksom vi redan i ett annat fall visat oss vilja gå i täten. Jag får säga, att jag tycker, att detta resonemang alltför mycket påminner om att vi skola söka vår styrka i andras svaghet och icke i förtröstan på våra egna krafter. Särskilt tycker jag att det resonemang, som framfördes från statsrådsbanken, på ett alldeles pregnant sätt gav uttryck åt denna uppfattning, då herr statsrådet, såsom jag nyss erinrade, förklarade, att Ryssland är så nedsatt, att vi icke kunna frukta någonting därifrån. Därför att Ryssland är så svagt, kunna vi alltså lugna oss och gå till en avskrivning av de bördor, som vi ju alla vilja vara med, därest det är möjligt.

Från motsatt håll ha vi, sägs det, att vänta nedskrivningar i försvar och stridskrafter, och vi ha icke att vänta något uppträdande heller från detta håll. Därför behöva vi icke heller på den sidan känna någon oro. Jag får säga, att jag icke sett några egentliga tecken, som tyda på en sådan avskrivning. Jag har visserligen sett, att det i Frankrike är förslag å bane att nedsätta övningstiden till ett år, men från något annat håll har jag verkligen inte ens sett något förslag, och den omständigheten, att Frankrike skulle vilja sätta ned sin övningstid till ett år, kan väl icke innebära någon anledning för oss att sätta ned övningstiden under ett år, då vi redan ha denna övningstid.

A andra sidan vill jag däremot säga, att det är mycket möjligt, att vi kunna komma därhän, att vi kunna göra nedskrivningar på våra försvarsbördor, och då skall jag med största nöje vara med därom, men endast och allenast under den förutsättningen, att frågan verkligen dessförinnan får en allsidig och grundlig belysning med hänsyn till alla de omständigheter, som böra inverka på ett beslut om en sådan åtgärd från vår sida. Det är denna allsidiga och grundliga utredning, som jag för min del finner icke hava försiggått, och som också förut här blivit efterlyst, men

på vilken anmärkning icke annat svar kunnat lämnas, än då herr ordföranden i statsutskottet förklarade, att han vore övertygad om att herr statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet hade stöd av militära auktoriteter i detta hänseende. Det är ju ganska egendomligt, att icke ens från herr ordförandens i statsutskottet sida annat än en förmodan i detta fall kan uttalas, och det är därför icke märkvärdigt, att man från vår sida undrar, hur därmed hänger ihop. Ty de uttalanden från militärt håll, som man hört och sett i ärendet bifogade handlingar, hava, såvitt jag kunnat läsa, icke givit något stöd ur militär synpunkt för den åtgärd, som här är i fråga, och det tycker jag väl borde vara vad man först och främst borde ha, innan man tillgriper en sådan åtgärd som denna.

Nu kan man ju säga, att det så nyss brunnit runt om, att det väl icke finns någon egentlig anledning att befara, att det skall brinna så snart igen. Jag har ju hört en och annan enskild ägare av byggnader eller lösören resonera på det sättet: har det nyss brunnit hos mig, så skall det väl dröja mycket länge, innan det brinner igen, och därför behövs icke någon vidare brandförsäkring. Men det är väl ett resonemang, som i alla fall icke bör kunna godkännas i ett sådant sammanhang som detta.

Här har nu också sagts, att andan är så dålig hos de nuvarande värnpliktiga, att man av den anledningen bör göra väsentliga ändringar i värnpliktens anordning, och vi ha hört en ärad talare på Uppsalabänken rekommendera sasom ett botemedel för åstadkommande av en bättre anda i detta avseende, att man inskränker värnpliktsövningarna. Antagligen har han resonerat på det sättet, att ju kortare den tid är, under vilken de värnpliktiga äro tillsammans och kunna meddela varandra sina uppfattningar om det otrevliga i dessa värnpliktsövningar, desto mindre är faran, att en antimilitaristisk anda skall bli rådande. Men konsekvensen därav är naturligtvis, att man bör taga bort alla övningar, så få vi inga antimilitarister alls. Hur det sedan skall gå med försvaret, är svårt att förstå. Den tankegången kan jag verkligen icke tänka mig in i.

Jag vill för min del icke längre uppehålla mig vid denna fråga. Jag har endast känt det som en samvetsplikt att här förklara, att jag omöjligt kan ansluta mig vare sig till det ena eller andra förslaget, som går ut på en nedsättning av övningarna, innan den allsidiga utredning har blivit verkställd, som måste föregå ett så utomordentligt viktigt och i vårt lands intressen så djupt ingripande beslut som detta.

Jag ber att få helt och hållet ansluta mig till den uppfattning, som uttalades av den förste ärade talaren, vilken yrkade avslag på utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Denna diskussion liksom åtskilliga andra liknande diskussioner torde kunna anses som ett uttryck för de svenska statsmakternas och de svenska partiernas mödosamma åter-

*Lantförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.*
(Forts.)

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

tåg från det nuvarande läge, vari man kommit genom 1914 års härordning. Denna härordning tillkom med ofantlig pomp och ståt, då man dock hade kunnat nöja sig med nationens självbevaringsdrift och försvarsvilja, till dess erfarenheterna från världskriget kommit, och till dess man fått veta, vad som behövdes, och vad man kunde rå med, och varit tidens läge pekade. Nej, då skulle saken avgöras, och det blev att efter den gamla schablonen bygga upp ett skyhögt torn. Nu har man funnit, att 1914 års härordning är en attrapp, som man icke har något bruk för, man måste riva ned den så småningom, och det är då klart, att det gnisslar i fogarna, och att missnöjet är stort här och där. Byggmästarna stå handfallna, då de icke veta, var de skola börja, eller vad de skola taga ned i första eller andra hand. Ett uttryck för det sammelsurium, som ett sådant företag måste bliva, är det nu föreliggande kungl. förslaget, för att taga ett exempel. Det ned-sätter värnplikten för de flesta värnpliktiga men bereder icke specialvapnen en motsvarande lindring. Det är givet, mina herrar, att en sådan inkonsekvens innebär en uppenbar orättvisa, som visserligen slätas över från regeringens sida, men dock kännes på djupet ofantligt av dem det vederbör och kommer att inom alla grupper utbreda den antimilitaristiska anda, varom herr Wigforss nyss talade, och om vilken även jag har en mycket bestämd uppfattning, att den breder ut sig.

Jag har här ett långt telegram, som jag erhållit från alla fästningsartillerister i Boden, vari framföres följande reflektioner såsom uttryck för nödvändigheten av den reservation, som vi även nu hava att röra oss med. Telegrammet lyder: »Bemärkt i tidningarna, att förslag inlämnats för urtima riksdagen om uppskov med förkortning för specialvapen tillhörande 1919 års klass. En förfärande orättvisa kommer i så fall att vederfaras oss, enär vi ju då ej hinna komma i åtnjutande av någon förkortning. Vi, samtliga vid fästningsartilleriet i Boden, som tillhöra årsklassen 1919 och inryckte den 11 juni detta år, få därför vördsamt bedja Eder framföra vår talan angående denna sak vid riksdagens sammanträde i morgon. Om 120 dagars utbildningstid för oss med säkerhet ej kan gå igenom, kunde ju förslag inlämnas, att vi finge hemförlovas, när 120 dagar fullgjorts med förbehåll att vi skulle återinkallas igen, om förslaget därom faller vid lagtima riksdagen nästa år.» Det är ju givet, att detta är ett försök att komma till rätta med saken. Det finnes ingen form på detta regeringsförslag, varför regeringen endast haft att falla tillbaka på det offentliga missnöjet och låta saken ha sin gång. Man har sagt bland annat, att lättnader icke kunna beredas i detta fall, därför att folket behöves för de hästar, som stå under deras uppsyn. Ja, där ser man, huru otymplig hela denna apparat är, och huru det stannar i stöpet. Enligt min uppfattning om det rätta i denna sak uppmanar jag: sälj hästarna — man får bra betalt för dem — och lät folket gå hem!

Om jag nu övergår till den stora frågan, är denna debatt i

alla fall mycket intressant, ty den visar oss, huru en nyorientering inom de gamla partierna med eller mot deras vilja med en naturlags makt söker sig fram genom det nuvarande kaos. I det avseende var, såvitt jag förstår, herr Reuterskiölds anförande av mycket stort intresse. För den, som med uppmärksamhet följde hans anförande, var det också mycket tilltalande, ty han anförde synpunkter, som när de kommo till stycket, äro gemensamma för oss alla. Det är andan det beror på, icke formerna. När han så på dessa grunder kommer fram till ett resultat, kan man ju förstå, att han har tillkämpat sig en personlig övertygelse, som han nu givit uttryck åt, och som jag icke kan finna annat än mycket sympatisk. Men när man tänker på de svårigheter, som herr Reuterskiöld får i fortsättningen, när han skall bygga upp en ny stark härordning, och när man tänker på, hur det skall gå med representanterna för bondeförbundet, som, ehuru konservativa till sin askådning, icke kunna följa den paroll, som utgives av personer som äro ledande för storindustrien, och när man tänker på lantbefolkningen, särskilt småbönderna, med vilkas intresse, såvitt jag kan förstå, det överensstämmer att även få nedsättning i värnpliktstjänstgöringen, när det då kommer till uppbyggande av ett nytt starkt försvar, så undrar jag, huru dessa småbönder skola förhålla sig, och om icke herr Reuterskiöld får hitta på en annan paroll för att få dem att följa sig.

Den gamla högerns talman, herr Trygger, hade ett anförande, som var synnerligen intressant ur den synpunkten, att han varnade oss för den reaktion, som skulle komma över världen från sådana personligheter, som en Denikin eller en Koltzjak. Det är verkligen bra att få slå fast detta, ty då är det klart, att den stora faran hotar från, såsom han uttryckte sig, det gamla tsaristiska Ryssland, där reaktionen kan stå upp ur jorden såsom en motivikt mot det andra, ty det är nog så, att ytterligheterna alltid komma att beröra varandra. Nu tror jag för min del liksom herr Wig forss och andra, att reaktionen nog icke förmår komma så långt. Världen kommer nog icke att tillåta det, när det kommer till stycket. Jag tror icke heller, att när det kommer till stycket världén skall tillåta, att det uppkommer någon krigsrisk i vanlig bemärkelse. Men tyvärr, det står kvar en krigsrisk, som herr Trygger betonade nu och förut betonat ännu starkare, nämligen risken för inbördes krig. Han trodde icke på något överfall av bolsjevistiska trupper utgående från Moskva mot Sveriges gamla klippgrund, men han tänkte på inbördeskriget och oroligheter i vårt eget land och sade som förut under årets lagtima riksdag, att den försvarsuppgift vi nu hade att upprätthålla vore bland annat att trygga oss mot den inre fienden. Det är ett ganska farligt tal, men det är också ett med realiteter uppfyllt tal, som vi verkligen böra taga oss någon funderare över, och jag kan icke säga annat, än att om herr Trygger tror, att det egna landets lycka skall upprätthållas genom militären, som får till uppgift att med vapenmakt lösa de sociala frågorna, så är detta något, som anses ound-

Lagföreläsning
ändrad i bibliotek
ningstid för
issa värn-
pliktiga.

Forts.

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
 vissa värn-
plikta.
(Forts.)

gängligt från bolsjevistisk ståndpunkt, till vilken herr Trygger således nu ansluter sig. Om man på detta sätt predikar, att det är med vapenmakt man kan lösa de inre frågorna och därpå grunda ett bättre samhälle, samtidigt med att de kretsar, som vilja resa sig mot detta gissel över världen, som kallas bolsjevism, krympa ihop, och vidare om man vill falla tillbaka på att vår säkerhet skall bottna i den egna kraften, som herr Swartz talade om, och denna kraft tager sig uttryck i militära övningar, så frågar jag, vilka segrar kunna vinnas utåt och inåt på detta sätt? Är det icke andra krafter, som skola lösslita oss från den gamla hypnotismen i världen? Är det icke andra krafter, som skola åstadkomma förnyelse inåt och utåt för framtiden, nämligen den andliga förnyelsen och den vinnes icke med någon ny härordning, icke med det ständiga talet om minskning i rustningarna, ty vad är minskning i rustningarna annat än det gamla systemet utan förmåga, utan vilja och utan kraft att skapa något nytt? Det nya i detta fall kallas avrustning, och det är den allena, som kan föda en ny anda. Så länge man här talar blott om nedsättning och minskning av rustningarna eller om en ny härordning, blir det vid det gamla, och de goda frön, som trädgårdsmästaren nedlägger i samhällets jordmån, komma icke till blomstring. Det är ur denna synpunkt, som min motion tillkommit, såsom utslag av en ny anda, och då nu endast återstår frågan om övningen för 1919 års värnpliktsklass, anhåller jag om övningarnas fullständiga slopande för densamma och ber således att få yrka bifall till motionen, på sätt också herr Wigforss yrkade.

Herr Widell: Jag har begärt ordet uteslutande för att besvara en fråga, som riktats till mig av herr Ekman, huru det varit möjligt för mig, som varit med om att tillstyrka inställandet av uttagning för utbildning till underbefäl och fackmän, när det gällde 1918 års klass, kunde motsätta mig samma åtgärder beträffande 1919 års klass. Svaret på den frågan är för mig synnerligen lätt. Herr Ekman torde erinra sig, att då fråga var om övningstiden för år 1918 års klass och denna behandlades i den s. k. försvarskommissionen, det framhölls, att uttagning för utbildning till underbefäl och fackmän från 1918 års klass av värnpliktiga praktiskt taget var omöjlig med hänsyn till den stora söndersplittringen av denna klass, som icke övades samtidigt, utan inkom i flera olika repriser. Jag har tyvärr icke tillräcklig militär sakkunskap för att med full visshet kunna avgöra, om dessa uppgifter varit överensstämmande med verkliga förhållandet, men de mötte ej motsägelse från något håll i försvarskommissionen och för min del måste jag finna detta resonemang synnerligen plausibelt. Det är sålunda fortfarande min uppfattning och min ståndpunkt i frågan, att inställandet av uttagning för utbildning till underbefäl och manskap i fråga om 1918 års klass var betingat av sakens natur. För övrigt får jag säga, att inställandet av den föreskrivna uttagningen från 1918 års klass väl måste utgöra ännu ett skäl

att icke inställa densamma även med avseende å 1919 års klass. Uppenbart är, att inställandet av uttagning för utbildning till underbefäl och fackmän från ännu en årsklass, 1919 års, skulle innebära en synnerligen betänklilig minskning i landets försvarskraft.

*Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.*
(Forts)

Herr Nilson, Johan, i Malmö: Då en tystnad från min sida möjligen skulle kunna uppfattas, som om jag frångått den uppfattning jag tillåtit mig framföra i min motion, ber jag att få besvara kammaren med endast ett par ord.

Jag tror, att den stora allmänheten i vårt land hoppats, att regeringen skulle gått något längre än den gjort. Jag anser också, att den haft skäl att hoppas på ett sådant förfaringssätt från regeringens sida redan av statsfinansiella skäl. Vi veta, att vår statsbudget är synnerligen ansträngd, och att alla besparingar, som kunna göras, även böra göras. Det finnes också ett annat skäl, nämligen produktionssynpunkten. Efter så många års lidanden och försakelser, som vårt folk mest underkasta sig, hade man hoppats att övningarna skulle kunna förkortas, och att de armar, som därigenom bleve lediga, skulle få användas i produktionens tjänst. Denna uppfattning har jag så mycket större anledning att understycka, sedan vi nu fattat beslut om genomförande av 8 timmars arbetsdag. Jag har därför tillåtit mig föreslå, att övningstiden skulle nedsättas för alla vapenslag, alla värnpliktiga av 1919 års klass till 90 dagar. Vi veta, att denna övningstid en gång förut existerat, och att de värnpliktige, under de år denna övningstid gällde, kunde lära sig att på rätt så gott sätt hantera sina skjutvapen. Och då nu genom mitt förslag 90 dagar skulle använts endast för första övningen, borde man haft så mycket större skäl att stannat därvid. Likformighet har emellertid nu icke ansetts lämplig. Jag får dock säga, att av det utlåtande, som chefen för generalstaben framlade i varas, synes framgå, att sådan skulle vara en möjlighet, när han nämligen säger att man kan öka på ett håll och minska på ett annat och på detta sätt få likformighet. Återstår då en sak, nämligen svårigheten att utföra hästskötseln, men jag tillägger, att om det gått att ordna denna sak för trängen, bör den även kunna ordnas för de andra specialvapnen, och följaktligen är påvisligt att man kan komma till likformighet på detta område. Jag måste säga, att jag känner mig upprörd över att unga män skola i militärtjänsten behöva använda en enda dag mer, än som är ytterst behövt. Om vi nedsätta övningarna till 90 dagar, behöver det lika litet, som om övningstiden bestämmes till 120 dagar, föregripa den utredning, som vi måste hava och som vi alla vänta. Jag tror, mina herrar, jag kan säga med lika goda skäl, att 90 dagar äro tillräckliga, som herr statsrådet behagar säga, att 120 och en annan säger, att 150 dagar är det rätta. Jag anser att i detta avseende vi alla stå på gissningarnas område. Den enda olycka, som kunde inträffa, om kammaren besluter sig för 90 dagars vapenövning för

Lagförslag om alla vapenslag, är, att 1919 års värnpliktsklass bleve mindre väl ändrad utbildnings-
 ändrad utbildnings-
 ningsstid för övad än alla de andra klasserna, med vilka försvaret bar att räkna.
 nissa värn-
 pliktiga.
 (Forts.)

Ja, herr greve och talman, inför ett enigt utskottsutlåtande är det givet, att det icke lönar sig att yrka något annat än bifall till utskottets hemställan, och jag slutar därför detta mitt anförande, som jag ansett mig böra hålla för att tillkännagiva min mening, med att icke göra något yrkande.

Herr statsrådet Nilson: I anledning av det anförande, som vi nyss här fått höra från Malnöbänken, liksom i anledning av uttalanden, som den ärade talaren framfört i den av honom väckta motionen, har jag ansett mig böra lämna en beriktigande förklaring.

Den ärade talaren utgick från att det utan vidare skulle gå att tillämpa en kortare övningstid på en härorganisation av 1914 års typ. Det är emellertid alldeles omöjligt. Jag vill endast här för kammaren lämna den upplysningen, att 1892 års härordning var byggd på en stamstyrka av omkring 35,000 man, indelta och värvade. under det 1914 års härordning har en stamstyrka av endast omkring 13,000 man, inberäknat underbefälet, och när därtill kommer att denna stamstyrka till ungefär 60 procent utgör vakanser, framgår därav, att det icke låter sig göra att utan vidare tillämpa de förutsättningar, på vilka 1892 års härordning var byggd, på 1914 års. Det stöd den ärade talaren ansåg sig hava för sin mening hos chefen för generalstabem, är jag övertygad, att han vid närmare studium av dennes utlåtande skall finna, att han icke har. Jag vill blott säga, att då den ärade talaren utgick från att lika väl som man kunnat tillgodose behovet av hästvärd vid trängen man också skulle kunna tillgodose detta behov vid de andra specialvapnen, exempelvis vid kavalleriet, så är detta lika orimligt som att säga, att när man vid ett sjukhus kan taga hand om ett mindre antal sjuka, skall man också kunna taga hand om ett mångdubbelt större antal. Det är nämligen så, att vid en trängkår finnas omkring 35 stambästar, under det att ett kavalleriregemente har omkring 650. Det är dock orimligt att säga, att när det finnes utväg att taga hand om 35 hästar, går det med samma lätthet att taga hand om, dressera, sköta och utbilda 650 hästar. Jag är övertygad, att den ärade talaren själv inser detta, om han tänker över saken efter dessa upplysningar, som jag ansett mig pliktigt att lämna.

Herr Hellberg: Under den långa debatten i denna fråga har det varit tillfälle att konstatera sanningen åtminstone i visst avseende av herr Tryggers uttalande vid en föregående riksdag, då han försäkrade, att högern blir sig lik under alla förhållanden. Från dess sida hördes före världskriget, att det vore för oss en livsangelägenhet att rusta starkt. Nu efter världskriget hörs precis samma påstående: även nu är det en livsangelägenhet att vi behålla våra rustningar. Det är naturligt, att tanken då går till

Ryssland, som alltid förut för detta parti varit det stora stående motivet för starkare försvar. Nu är ju emellertid Ryssland i högsta grad försvagad, och herr Ekman har, som mig synes med de allra bästa skäl, visat, att herr Tryggers farhågor med hänsyn till en eventuell militär reaktion efter bolsjevismen inte heller äro grundade, då för en bolsjevismens chauvinistiske besegrare skulle föreligga så många andra uppgifter än att attackera oss.

Men inte dess mindre vidhåller man, att även i denna situation Ryssland alltjämt ger oss anledning att tänka på rustningar. Herr Swartz hävdade, att då Ryssland var starkt, hade vi för den skull anledning att rusta oss, och nu, då Ryssland är svagt, ha vi lika fullt skäl att rusta: vi böra inte taga någon hänsyn till att grannen blivit försvagad, utan rusta för att visa vår egen inneboende kraft. Det är ett mycket anmärkningsvärt sätt att resonera. Herr Swartz tog också upp det stora huvudskälet för oss som nu anse tiden för någon lättnad i försvarstungen vara inne, då efter det förfärliga världskriget en tid av fred bör kunna motses. Han gjorde det genom att framhålla att en nyss utstående eldsvåda inte överflödiggör brandförsäkring. Det är väl ett eklatant exempel på vad man brukar kalla språkets makt över tanken. Herr Swartz jämför världskriget med en eldsvåda, och så låter han jämförelsen gå över till en fullständig likhet mellan de båda, så att alldeles som en eldsvåda kan komma två gånger å rad, skulle det snart åter kunna komma ett världskrig igen. Liksom det inte skulle vara en enorm skillnad mellan en sådan olyckshändelse som en eldsvåda och ett världskrig, som är beroende av rent mänskliga förhållanden! Man kan väl inte tänka sig, om man vill försöka att räkna med det som är rimligt, att efter den oerhörda uttömning av mänskliga och materiella resurser, som vi nyss bevittnat, man när som helst kan befara ett upprepande. Jag hänvisar till historien, som vittnar, att efter en period av krig alltid kommit en period av fred. Så t. ex. lämnade det fransk-tyska kriget på 1870-talet Västeuropa en 40-årig period av fred. När det lilla kriget på ett halvt år kunde hava en sådan effekt, vad kunna vi inte då vänta av en sådan katastrof som den, vilken nu övergått världen.

Det är naturligtvis sant, såsom herr Swartz sade, att man dömer subjektivt — det kan inte undgås. Men nog tycker jag ändå, att den tanken borde tränga sig på var och en, att vad som nu hänt, något så stort, att det söker sitt motstycke i hela mänsklighetens historia, det måste till sina verkningar åstadkomma något motsvarande. Man må säga vad man vill, men nog kunna vi våga det påståendet, att såsom det varit förut, blir det aldrig mer, varken i inre eller yttre politiskt avseende. Det finnes dock gränser för människors förmåga att bära sådana prövningar, och inte kan man tänka sig, att av den fruktansvärda olycka, som övergått världen, människorna inte skulle taga någon som helst lärdom.

Vi ha ett bevis på motsatsen i detta nationernas förbund, som

*Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa vär-
plikta.*
(Forts.)

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
några värn-
pliktiga.
(Forts.)

underligt nog nästan alldeles negligierats under debatten. Den ende, som berört det, är herr Widell, och han sade, att det ingen inverkan borde hava på vår försvarsberedskap. Hur i all världen kan man resonera så att: om nationernas förbund kommer till stånd, har det inte någon betydelse för vårt försvar? Begriper man då inte, att detta nationernas förbund i verkligheten betyder en total omläggning av världspolitiken från ren anarki till lagbunden ordning? Det är ett jättesteg, som därmed toges — men jag tror att händelserna i dessa tider äro så stora, att de människor, som stå mitt inne i dem, inte inse, vad de innebära.

Jag vill för resten säga, att huru det än i går i framtiden, tror jag vi kunna vara förvissade om att inte kommer Sveriges välfärd att bero på våra rustningar. Ha vi inte fått den lärdomen av världskriget, att hur än de små nationerna ha rustat sig, har det visat sig fullkomligt lönlöst. För mig har det sedan länge stått klart, att den trygghet vi kunna bygga på rustningar är mycket, mycket relativ och mycket oviss. Skall man hoppas på någon verklig trygghet, måste man bygga hoppet på en högre utveckling av rätten. Och det vågar jag väl påstå, att hur det än går med nationernas förbund, så kommer den mer och mer att bli bestämmande i nationernas samliv — vi kunna väl inte glida tillbaka i den rena anarkien.

Jag har känt mig uppfördrad att göra dessa erinringar, därför att jag tyckt, att debatten särskilt på högersidan och alldeles speciellt från herr Swartz' sida, visat en åskådning, som om ingenting hänt i världen, som om tillståndet vore precis likadant som före 1914. Det som inträffat sedan dess är dock sådant, att det knappt kan göras någon jämförelse mellan då och nu.

I fråga om de olika förslagen kan det naturligtvis råda olika meningar, allt efter som man är mer ideellt eller mera praktiskt anlagd. För mig synes det för närvarande lämpligt att taga ett sådant steg, som förordas i det kungl. förslaget, och jag får därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr C l a s o n: Jag har blivit uppkallad av åtskilliga yttranden, som här fällts i debatten, och även därför, att då detta är en principiell försvarsdebatt, jag icke ansett mig kunna underlåta att säga några ord.

Först skulle jag vilja säga något om det allmänna europeiska läget. Det har nyss sagts, att förhållandena nu icke äro sådana, som de voro före kriget. Ja visserligen, men man kan se olika på den saken. Man brukade förr tala om Europas oroliga hörn och då peka på Balkanstaterna, som ligga långt från oss. Nu skulle man kunna säga, att Europas oroliga hörn har spritt sig vida och kommit oss mycket närmare än förut.

Den siste ärade talaren gjorde gällande, att vi från högersidan förut plägat framhålla såsom en livsangelägenhet, att vi skulle hava ett starkt försvar, men att nu det yttre läget hade blivit ett helt annat.

Jag skulle vilja svara på detta, att det synes mig, som om han något föregripit utvecklingen. Vi veta faktiskt i denna stund icke ens hurudant läget är nu, och ännu mindre hurudant det blir om två månader eller om ett halft år. Jag skulle gärna vara med om vilken omläggning av försvaret som helst, när läget stabiliserat sig, men det har det icke gjort till närvarande stund. Och när det talats om nationernas förbund, får jag erinra att detta nationernas förbund i närvarande ögonblick ännu icke är till. Och vi veta icke, vad det, om det kommer till stånd, kommer att innebära ens av militära krav på de stater, som nu tänkas ansluta sig till detsamma.

Herr Wigforss ville göra gällande, att man i denna debatt icke borde tala om den »allmänna oron i världen». Jag förstår icke detta. Det förefaller mig som om han då borde visa, att någon allmän oro icke förefinnes, eller ännu hellre, att det råder en allmän säkerhet. Då han icke gjort detta, synes kravet, att vi från vår sida skulle fränse från denna förefintliga oro, något väl starkt.

Samme talare tog också upp talet om eventuella risker, och det var två risker, som han menade, att man kunde resonera om, och som han sökte bestrida. Den ena var risken österifrån. Han ville göra gällande, att såvitt jag hörde rätt, i Ryssland bolsjevikerna aldrig visat någon benägenhet för äventyr av utrikespolitisk art. Jag undrar, om man med fog kan säga detta. Och när man giver sig in på att vilja bedöma den bolsjevikiska riktningen, vill jag fråga: hur ofta har det icke under de sista månaderna profeterats, att denna riktning var döende? Men huru ofta har den icke åter rest på sig på ett sätt, som varit ganska otrevligt för de närmaste grannarna! Därjämte är det nog icke så, om man ser österut, att man har rätt att endast fästa sig vid den nu härskande riktningen. Det har påståtts av ett par talare, att även ändrade förhållanden i Ryssland icke skulle kunna betyda någon fara för oss; andra åter ha sagt, att de skulle kunna komma att innebära en verklig fara. Jag skall i detta hänseende endast tillåta mig erinra om ett yttrande, som vid en annan urtima riksdag fälldes inom svenska riksdagen. Det var i ett av de sista tal, som här hölls av en mycket bekant riksdagsman, Sven Adolf Hedin. Det fälldes vid urtima riksdagen 1905 i följande sammanhang. Hedin meddelade, att han från en svenskvän i utlandet fått en förfrågan, huruvida man i Sverige ansåge sig alldeles skyddad för alla internationella faror. Denna person hade frågat: »Är det så, att man inbillar sig i Sverige, att dess farligaste granne har blivit svag genom det nu pågående kriget och genom de upproriska rörelserna där, att den blivit så svag, att den ej kan skaffa sig ersättning vid Atlanten för vad den hoppats att vinna i l'extrême orient? Är det verkligen er mening, då känna ni icke Ryssland.» Hedin hade svarat, att han icke var fången i den vildfarelsen, och tillade i sitt anförande följande ord: »Jag har länge hyst den tanken, att även revolutionen i Ryssland ej kommer att göra detta rike svagt, ty om där uppstår en dag en man, som samlar de frigjorda ryska folkkrafterna i sin hand, en rysk Napoleon, vad betyder då vilken som helst av Rysslands grannar, även de stora? Och de små?» Så utvecklar han detta närmare i

*Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.*

(Forts.)

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

sitt anförande under en jämförelse med revolutionens Frankrike och säger därefter: »Ryssland har ännu mera tillgång på folk att bita arméer av; och kommer där någon, som med den kraft, vilken en revolution utvecklar hos folket, av landet gör en erövrande stat på annat sätt än det hittills varit, då skola vi ej här trösta oss med att Ryssland är försvagat dels genom krig och dels genom uppror.» Jag har velat citera detta yttrande av en person, som stod på en annan principiell ståndpunkt i viktiga frågor än jag. Man kan således ha olika uppfattning om vad man kan vänta från öster. Och då här särskilt pekats på att inre förhållanden skulle göra en rysk expansionspolitik omöjlig, så vill jag för min del säga, att jag många gånger i historien sett Ryssland kasta sig in på expansionspolitik just för att dölja brister i det inre. Det finnes randstater, har man sagt, och det är ju sant; men man kan icke lita så mycket på nyttan därav, ty det kan också bidraga till att elden drages åt utkanterna.

Den andra risken herr Wigforss ville beröra var risken från den övermäktiga ententen. Och med avseende på den ville han göra gällande, att denna risk var så stor, att ingenting i försvarsväg skulle kunna hjälpa. För min del frågar jag då: vad skulle bäst kunna hjälpa mot en sådan risk, som herr Wigforss dock erkänner förefinnas, vare sig den lilla veckra »gest» han ville man skulle göra genom försvarets nedskrivning eller att vi söka upprätthålla ett försvar efter vår förmåga? Jag svarar: det sista har hjälpt vårt land åtskilliga gånger förut, det har hindrat andra makter att draga oss in i deras krigiska mellanhavanden, och jag menar, att det kan göra oss den tjänsten även i framtiden.

Jag sade: »ett försvar efter vår förmåga», och jag vill liksom den förste talaren i denna debatt bestämt betona, att jag för min del icke har någonting emot en nedsättning av våra försvarskrafter, om denna nedsättning *giver oss vad vi behöva*. Men ett av de skäl, varför jag icke kan godtaga regeringens förslag, är vad som är en av förslaget största brister, nämligen att vad där framlägges icke är en planmässig och målmedveten reform. Förslaget minskar övningstiden för infanteriet, men det gör det, så vitt jag förstår, rätt godtyckligt genom valet av den godtyckliga siffran 120 dagar. Och jag betonar, att ännu ha vi icke fått reda på, vilken *militär* sakkunskap herr Kvarnzelius menar ligga bakom förslaget 120 dagar. Men förslaget berör ju icke en hel del andra frågor angående den nuvarande utbildningstiden, som också äro satta under debatt. Det rör icke vid frågan om studenternas vapenövningar, icke vid frågan om specialvapnens övningstid. Jag menar att i dessa hänseenden det framlagda förslaget är alltför litet planmässigt. Det tager på en höft och skär bort ett stycke; men om det som borttages, och det som kvarlämnas, passa samman, så att någon planmässighet står kvar, därom finnes intet ådagalagt.

Den nuvarande utbildningstiden, säger man, användes illa. Jag har icke personligen haft någon möjlighet att kontrollera det. Men låt vara att så vore förhållandet, så vill jag säga, att jag med största

nöje skulle från regeringen mottaga och understött ett förslag, som framlade å ena sidan bevis för detta, men å andra sidan planer till en bättre, mera målmedveten och en mera planmässig användning av tiden. Men även i detta avseende saknar man i detta förslag all utredning. Jag måste upprepa vad jag nyss antydde, att jag saknar all utredning om hurvida dessa 120 dagar skulle i det avseendet vara vad som behövdes. Jag tillåter mig bara anföra ett skäl varför jag känner mig tveksam. Det är ju så, att det här gäller utbildningen av infanteriet, och att infanteriet i alla fall är det viktigaste vapenslaget. Det viktigaste av dess utbildning består väl icke uti att lära blott en hel del handgrepp, utan i att giva manskapet tillräcklig fysisk träning, göra det marschdugligt o. s. v., så att det står ut med vad i dylika avseenden kriget fordrar. Kan detta göras tillräckligt på 120 dagar? Och om det är möjligt, att det kan ske, så gif mig då ock svar på följande fråga! Om 120 dagar voro tillräckliga för den saken före 1914 års härordning, var finnes bevis för att man på samma tid av 120 dagar skall *både* kunna lära manskapet detta *och* bibringa det de nya färdigheter i åtskilligt annat, som världskriget framvisat vara nödvändiga, alla dessa färdigheter, om vilka den nu avgångne generalstabschefen talade i sitt betänkande i våras? Om möjligheten att bibringa manskapet dessa färdigheter på sagda tid föreligger ju alls ingen utredning. Det är sådana saker, som motivera min ståndpunkt i föreliggande fråga.

Herr Reuterskiölds anförande förvånade mig verkligen. Jag kan förstå, att personer, som av pacifistiska grunder hava en principiell motvilja mot allt försvar, ävensom sådana, som av en eller annan anledning vilja dels organisera försvaret — jag förstår, att dessa kunna med lätt hjärta taga förslaget sådant det föreligger, ehuru det icke vilar på tillräcklig utredning och till följd därav givetvis kommer att draga konsekvenser med sig, som vi för närvarande icke kunna överblicka. Ett sådant försvagande av försvaret går alldeles i deras linje. Men den uppfattning, som herr Reuterskiöld gjorde gällande, då han å ena sidan förklarade sig vara en vän av starkt försvar och å andra sidan vara med om att vilja desorganisera vad vi för närvarande hava, utan att hava den ringaste aning om vad som skulle komma i stället och utan att hava den ringaste säkerhet för att vad *han* önskar och tror skola vara lämpligt att sätta i stället, verkligen kommer, en sådan ståndpunkt kan jag icke förstå.

Herr Reuterskiöld gjorde också ett uttalande, som jag särskilt vill inlägga en gensaga emot. Han talade om förefintligheten av bolsjevistisk anda inom armén, och att denna utbredde sig alltmer och mer. Jag tror, att han därvid underskattar vårt folk. Jag är övertygad om att, om det skulle gälla att försvara riket, alla skulle visa sig såsom svenska män, såsom de förut alltid gjort. Men jag är övertygad, att de skulle komma att göra det bättre och säkrare, om de kände med sig, att de fått fullt planmässig utbildning.

Som sagt om det skulle gälla en nedsättning, men planmässigt anordnad, då skulle jag vara med därom, men i nuvarande läge förenar jag mig i herr Tryggers yrkande.

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)

Herr Reuterskiöld: Jag skulle icke besvärat kammaren med att åter begära ordet, om det icke fällts ett yttrande av talaren på Gävleborgsbänken om *sinnesändring*, som jag icke anser böra stå oemotsagt, icke så mycket därför att det också rör mig personligen, ty med den bild av mig, som Dagens Nyheter och kanske Aftontidningen givit, kan man möjligen förstå, att han tycker sig halft skönja en sinnesändring. Men jag bestrider för egen del riktigheten av sådant tal; hos mig finnes alls ingen sinnesändring. Och då detta talet om sinnesändring hänför sig till andra och fler än mig, ja till hela landets högerfolk, till de djupa leden av de konservativt tänkande, vill jag hava en gång för alla sagt, att det krav på sinnesändring, som ställts och ställes på oss konservativa, *det visa vi helt och hållet tillbaka*, ty någon som helst sinnesändring hos oss med stöd av världskriget har icke kommit och kan icke komma i fråga. Det kan föreligga en skillnad mellan högerfolket och högerns ledande män och det kan på ytan synas, som om det vore en sinnesändring, när dessa män i skilda tider förorda skilda former för försvaret, men på botten och djupet av det svenska högerfolket finnes alls ingen sinnesändring, utan där finnes alldeles samma vilja att försvara landet mot inre och yttre fiender som förr och före kriget, det är blott åsikterna om medlen för försvaret, som vexla. Jag skulle i stället vilja säga, att en sinnesändring med stöd av världskrigets faktum borde vi kunnat förvänta från liberalt håll, och kanske också från socialdemokratiskt håll, ty vad har dock detta världskrig i själva verket lärt oss om icke det, att det enligt deras mening omöjligen dock blivit möjligt? Det var omöjligt, sade man, innan kriget bröt ut, att det skulle kunna komma, och det var omöjligt, när det kom, trodde man, att det skulle kunna räcka mer än ett halvt år, och sedan räckte det så länge, att man nu glömt bort vad man ansåg, när det började. Det har ock sagts, att när nu detta krig hunnit till sitt slut, det måste komma nya människor och nya åskådningar. Men är det något, som är konstant i denna världen, så är det för visso människan och människans onda natur. Och jag kan icke föreställa mig att verkligen tänkande människor ens bland de liberale, om de icke vore förblindade av egna teorier, skulle kunna fasthålla vid att världskriget åstadkommit en sådan sinnesändring i världen, att kriget nu är borta. Jag får för min del säga gent emot talaren på Värmlandsbänken, att det är min bestämda övertygelse, att om man också anför alla de bästa och logiskt mest övertygande skäl i världen mot de farhågor, som uttalats, dessa skäl i själva verket ingenting betyda mot den reella och ologiska verkligheten — det har världskriget visat. Människonaturen är sig lik och förblir sig lik, och jag tror icke, ata den är något att bygga den eviga friden och freden på.

Jag skulle vilja tillägga några ord med anledning av en anmärkning, som riktades mot mig av en ärad talare på Göteborgsbänken. Han sade, att jag ville desorganisera försvaret. Jag vill därpå svara, med hänvisning till vad jag yttrade i mitt anförande, att desorganisationen redan är där och att värnpliktsarméen nume-

ra blivit ett odugligt och otjänligt vapen. Just därför att jag vill ett verkligt försvar, kan jag inte blunda för det nuvarandes oduglighet som ett sådant. Då samme talare säger, att man icke borde vara med om en nedsättning i övningstiden utan att veta, vad man skall sätta i stället, så kan jag svara, att nog vet jag, vad jag skulle vilja sätta i stället, men det är icke tiden och platsen att nu här beröra den saken. Och samme talare menade att det icke heller vore så säkert, att jag hade kraft och möjlighet att få det igenom. Det är mycket möjligt, men därav följer icke, att man skall köra huvudet i vägg och hålla fast vid något, som i fortsättningen undergräver möjligheten att få något som helst nytt. Förmå vi ej föra det igenom kunna vi alltid visa vägen.

Samme ärade talare litade på svenska folket och menade att det icke borde underskattas. Han trodde att de värnpliktige nog skulle visa sig såsom svenska män, när det gällde rikets försvar, om de blott vore förvissade och kände med sig, att de fått en planmässig utbildning. Ja mina herrar, det är just denna planmässiga utbildning, som de *icke* känna, att de fått. Jag tror, att man med visshet kan påstå, att det icke finnes många värnpliktiga, som veta sig hava fått en planmässig utbildning utan alldeles tvärtom tycka de flesta det därmed vara rätt tvivelaktigt beställt. De kunna ej ens tro sig hava fått en sådan, då ju alla säga, att det ej finnes någon planmässighet, och den ene framhåller, att utbildningen är otillräcklig på ett sätt, den andre på ett annat. Det är så »nödtorftigt» som möjligt, och det kan ej vara annorlunda, då det i alla tider betonats, att det blott varit det »nödtorftigaste» vi skolat hava. Jag tror, att man då icke kan hålla fast vid att vi kunna få ett tillräckligt starkt försvar endast på värnpliktens grund.

Den ärade representanten för Norrköping ansåg konsekvensen av min ståndpunkt vara, att man kunde taga bort alla värnpliktsövningar. Ja, det är riktigt, men jag vill därtill svara, att det kan stå två intressen som måste vägas mot varandra. Det ena är att fortast möjligt få bort en härordning, om vilken man vet, att den icke är och icke kan bliva effektiv. Och ur synpunkten av detta intresse är det som jag ger honom rätt och skulle vilja taga bort alla övningar för att få alldeles rent bord och alldeles säker grund, att genast bygga det nya på. Men mot detta intresse står ett annat, och för dess bedömande kan ingen annan svara än regeringen själv. Det är intresset och kravet att under tiden dock hava *något* militärt instrument och *någon* militär kraft, om det behövs. Regeringen har rätt att få vad den i detta hänseende anser nödigt, eller såsom jag i mitt första yttrande anförde: regeringen bör bedöma huru mycket den, trots övningstidens faror, anser sig kunna och böra bibehålla tills vidare av denna övningstid, eller med andra ord avgöra måttet för en möjlig nedsättning. Just därför är det som jag ansett mig kunna utan vidare gå med på vad regeringen föreslagit i detta fall; den måste ensam bära ansvaret både för nedsättningen och för bibehållandet. Men en annan sak är, att, om man vill ha något nytt och bättre, då bör man se till att detta nya blir framlagt så

*Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga.
(Forts.)*

*Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
pliktiga*
(Ports.)

fort som möjligt; jag ber att därför få uttala den livliga önskan, att så måtte ske genom regeringen och ske snart.

Herr Klefbeck: Då jag varit medlem av utskottet och mina partivänner i dag framställt yrkanden avvikande från utskottet, måtte jag väl träda upp för att giva till känna min ståndpunkt. Jag kan då för min personliga del säga, att jag i själ och hjärta är med på herr Wigforss' yrkande och herr Lindhagens motion. Men vi hava i utskottet vid sakens nuvarande läge icke ansett oss kunna komma dit, emedan frågan icke var så framlagd. Däremot var det tillfälle för oss att yttra oss om ett bestämt anbud, som i och för sig innebar en stor fördel för den stora mängden av de värnpliktiga. De kunde få sin värnpliktstid nedsatt till 120 dagar. Men det var så, att icke blott detta erbjudande kunde bli verklighet, utan också att genom överenskommelse inom majoriteten vi i motiveringen till utskottets utlåtande fingo in ett bestämt betonande av våra ytterligare önskemål. Alla dessa krav, som vi ansågo vara rättvisa och billiga, men som nu icke kunde tagas upp, emedan de icke lågo inom propositionens ram, de hava framförts till regeringen såsom utskottets yttrande, och således torde man hava förhoppning, att dessa våra önskemål redan nästa lagtima riksdag kunna få framföras och avgöras. Det var inför dessa rena vinster för tillfället och utsikten till fortsatta vinster i framtiden, som vi hava förenat oss om den mening, som kommit till uttryck i utskottets utlåtande.

Men medan jag nu har ordet, skall jag be att få svara litet på ett par saker, som här kommit fram. Dessa önskemål, som framburits, tror jag i mycket hög utsträckning skulle kunna förverkligas just genom den revision, som ställts i utsikt rörande försvarsväsendet. Krigsministern har också nyss uttalat, att denna revision skulle bland annat innefatta en ny utbildningsplan för de värnpliktiga, genom vilken allt oväsentligt skulle utmönstras från de värnpliktigas övningar. Vi tro, att just detta skulle verka en väsentlig begränsning i den nuvarande övningstidens längd, ty trots herr Clasons ivriga förvisning, att det för närvarande skulle vara så väl ställt med dessa övningar, säger dock erfarenheten från alla deltagare i desamma, att det icke förhåller sig på det sättet. Han trodde, att övningarna väsentligen syftade till de värnpliktigas fysiska träning, förvärvande av marschduglighet och åtskilliga färdigheter, Naturligtvis göra de detta, men i oändligt stor utsträckning till inlärande av en mängd saker, som ju var och en kan förstå äro absolut av ingen betydelse för vår försvarskraft. Man låter till exempel karlar, som äro utbildade till sjukvårdstjänst, undergå två månaders utbildning i gevärsexercis o. s. v., och man låter studenter, som deltagit i gymnastik och exercis i skolorna, undergå långa övningar i hälsning och noggrann marsch o. s. v., och det oaktat låter man dem, sedan de genomgått rekrytutbildningen och de skola börja sin underbefälsutbildning, på nytt genomgå samma alldeles meningslösa övningar.

När herr Clason efterlyser en plan för övningarna, så säger

oss chefer för Lantförsvarsdepartementets kommandoexpedition, att en sådan kommer att omedelbart utarbetas och förslag därom att framläggas, så fort detta förslag om 120 dagars övningstid blivit antaget.

*Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
plikliga.*
(Forts.)

Till sist vill jag peka på en mycket utpräglad motsägelse, som förnimmits mellan de olika förespråkarna inom högern för ett rent avslag. Herr Swartz säger, att vi böra icke, även om våra grannar äro försvagade, taga någon hänsyn till deras svaga krafter, utan rusta oss helt och hållet med hänsyn till vårt eget behov, oberoende av huru det förhåller sig därute. Orden äro fritt återgivna, jag har icke antecknat dem. Herrar Trygger och Clason manade i stället fram den gamla faran från öster och menade, att vi med hänsyn till den böra rusta oss. Jag kan icke värja mig för att, när herr Clason talade om att vi nu blivit Europas oroliga hörn, detta förefaller mig vara en mycket underlig bild av det verkliga läget. Förr hette det på det sättet och nu, när det råder helt andra förhållanden, är det fortfarande lika farligt. Han skulle icke vilja motsätta sig en nedsättning av övningstiden, när läget stabiliserats. Det skulle vara roligt att veta, när herr Clason anser, att läget har stabiliserats. Men för att visa, att faran från öster är en verklighet, som vi böra taga hänsyn till, manade han fram vår gamle Sven Adolf Hedins skugga från 1905 och sade, att där i Ryssland kan det tränga sig fram en ny Napoleon, en rysk Napoleon, som kan sätta vår frihet och självständighet i fara. Jag vill då säga, att även om det på den tiden så kunde talas, har dock det stora världskriget sedan ägt rum, och omgestaltat läget fullständigt, och jag tvivlar på, att S. A. Hedin skulle ha talat år 1919 så, som han gjorde år 1905.

Herr Clason sade också, att hittills har vårt lilla försvar hjälpt oss, så att vi sitta i frid och trygghet. Jag får säga, att den uppfattningen är också för mig alldeles främmande, och jag menar, att den sista tidens historia har lärt mig, att det förhåller sig på ett helt annat sätt. Vad hade Rumänien med sin krigsmakt, oändligt mycket starkare än vår, för hjälp av sitt starka försvar, och vad hade Belgien för värn i nödens stund av sitt högt uppdrivna försvar? Hur gick det med alla de små staterna? När de stodo inför de stora världsmakterna, vad skydd hade de då av sin krigsmakt, som de sökte sätta såsom värn mot anfallet? Jag tror nog, att vår trygghet ligger på en helt annan grund. Jag för min del är övertygad, att den anda, som tager hänsyn till dessa realiteter, rätten och folkens liv och folkens rätt att leva sitt eget liv, är och blir den, som skall gå fram mer och mer med styrka i världen, och ju mera detta sker, desto mera vilar vår trygghet på den, och detta bra mycket säkrare, än vad den gör på våra stackars fattiga bajonetter. Och en av krigets största och härligaste lärdomar är väl den, att de tankarna fått starkare luft under sina vingar än någonsin förr, varför även vi små nationer våga se framtiden an med ljusare förhoppning än vad vi förr hava vågat göra.

Jag skulle alltså helt önska, att allt vad militära rustningar heter toge en ända och alla internationella förhållanden finge byggas

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
vissa värn-
plikliga.

(Forts.)

upp på rättfärdighet och folkens rätt att leva sitt eget liv, men den frågan föreligger ju tyvärr icke nu, utan vi hava att taga position till en med den sammanhörande men dock av oändligt mindre omfattning varande fråga. Det bästa möjliga, som jag och mina medkamrater tyckt oss kunna göra i det läge, som nu föreligger är att söka få igenom det utskotts-förslag, som här föreligger, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till det.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Gent emot herr Widell skulle jag vilja säga, att min fråga avsåg icke skillnad i *uttagningen* till fackmän av värnpliktiga i 1918 och 1919 års klasser, utan endast huruvida det fanns större möjlighet att *utbilda* och *tillgodogöra* sig underbefäl och fackmän för årsklassen 1919 än för årsklassen 1918. Det är nämligen den saken som synes böra vara avgörande för ståndpunkttagandet i detta fall. På den frågan erhöil jag emellertid icke något svar.

Till herr Swartz vill jag säga, att det är väl rimligt och naturligt att man tar hänsyn till eventuella motståndares styrka och utrustning, när det gäller den egna utrustningen. Jag finner det sålunda icke vara olämpligt att ett sådant hänsynstagande sker, utan finner jag det fullt naturligt och befogat.

Slutligen vill jag till herr Reuterskiöld — när han gör gällande, att det som sker här i dag är ett bevis på att högern och dess djupa led fasthålla sina meningar i försvarsfrågan, och när han ytterligare påstår, att vad som inträffat under världskriget jämväl bekräftar högerns uppfattning och borde föranleda socialdemokraterna och liberalerna att revidera sina ståndpunkter — säga att jag tror, att han ser på förhållandena i levande livet precis på samma sätt som besökarna på Stockholmsutställningen gjorde, när de inträdde i det s. k. »Justiga huset».

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på nu föredragna paragraf framstälts följande yrkanden: 1:o) att densamma skulle godkännas; 2:o) att paragrafen skulle avslås; 3:o) att kammaren skulle godkänna § 1 i det lagförslag, som förordats i den av herr Hammarskiöld vid utlåtandet anförda reservationen; samt 4:o) att den av herr Lindhagen i ämnet väckta motionen skulle bifallas, så vitt den avsåge ifrågavarande paragraf.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav herr talmannen hemställde, huruvida kammaren ville till kontraposition därvid antaga avslag; och förklarade herr talmannen sig finna denna fråga vara med övervägande ja besvarad.

Jämväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid vo-

tering. I anledning härav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition: *Lagförslag om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga. (Forts.)*

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen om § 1 i det av tredje särskilda utskottet i utlåtande nr 8 tillstyrkta lagförslag antager avslag å förslaget i denna del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, kommer annan kontraposition för nämnda votering att bestämmas.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 36.

Ordet lämnades nu på begäran till herr *L i n d h a g e n*, som yttrade: Jag skall påpeka, att med den propositionsordning, som använts nu och som använts några gånger förut här i kammaren, minoriteterna icke komma till sin rätt. Jag anser därför, att ur själva sakbehandlingens synpunkt detta tillvägagångssätt sannerligen icke är att tillråda, och jag får beklaga, att ett sådant omröstningssätt användes i denna kammare.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för huvudvoteringen angående förevarande paragraf en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner § 1 i det av tredje särskilda utskottet i utlåtande nr 8 tillstyrkta lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås förslaget i denna del.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 20.

Övriga delar av det utav utskottet tillstyrkta lagförslaget.

Godkändes.

Lagförslag om
ändrad utbild-
ningstid för
 vissa värn-
pliktiga.
(Fort.s)

Utskottets hemställanden.

Biföllos i vad de ej besvarats genom kommarens föregående be-
slut.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varefter lednin-
gen av kammarens förhandlingar övertogs av herr vice talmannen.

Föredrogs ånyo andra särskilda utskottets utlåtande nr 2, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbets-
tiden å svenska fartyg ävensom i ämnet väckta motioner.

Genom en den 2 augusti 1919 dagteknad, till andra särskilda
utskottet hänvisad proposition, nr 6, hade Kungl. Maj:t, under åbe-
ropande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet
förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen
fogat förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg.

I samband med denna proposition hade utskottet haft till be-
handling följande motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 4, av herr *Lindley*;

inom andra kammaren:

nr 3, av herr *Corneliusson*,

nr 4, av herr *Andersson* i Fiskebäckskil,

nr 9, av herrar *Karlsson* i Sandviken och *Lövgren* i Nyborg.
samt

nr 10, av herr *Thore*.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande avfattat sin hemställan
i tre med A, B och C betecknade punkter, av vilka punkten A inne-
höll ett lagförslag.

Rörande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr *Lindley*: Herr talman! I avseende på föredragnings-
sättet tillåter jag mig hemställa:

att utlåtandet företages till avgörande punktvis och punkten A)
på det sätt, att det däri tillstyrkta lagförslaget först föredrages, där
så erfordras paragrafvis, med promulgationsstadgande, ingress och
rubrik sist, varefter utskottets hemställan föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår över-
läggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån, än sådant av
någon kammarens ledamot begäres; samt

att, för den händelse lagförslaget kommer att i en eller annan
del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets före-
nyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan

ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar.

Vad herr Lindley sålunda hemställt bifölls.

Punkten A.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg, så lydande som utlåtandet visade.

*Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.*

Utskottets förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg.

1 §.

Denna paragraf lydte sålunda:

1 mom. Denna lag äger, med nedan omförmälda undantag, tillämpning beträffande arbete, som å svenskt fartyg mot betäning anställd person för fartygets räkning eller eljest på grund av förmans uppdrag ombord å fartyget eller annorstädes utför.

2 mom. Från lagens tillämpning undantages arbete, som utföres

av befälhavare å fartyg, å vilket utom befälhavaren minst två personer äro anställda;

förste styrman å fartyg, varest ytterligare minst en styrman finnes;

förste maskinist å fartyg, varest ytterligare minst en maskinist finnes;

läkare och telegrafist;

person, som är anställd huvudsakligen för passagerares förplägning och upppassning med därtill hörande rengöring och diskning eller för passagerares räkning i övrigt;

person, tillhörande redarens familj; samt

person, vilken är anställd å fartyg av följande slag, nämligen:

a) kronan tillhörigt fartyg, om vilket Konungen icke annorlunda förordnat.

b) fiske- eller fångstfartyg, då det såsom sådant användes,

c) isbrytar- eller bärgningsfartyg, då det såsom sådant användes,

d) lustfartyg,

e) segelfartyg, med eller utan hjälpmaskin, vars bruttodräktighet icke överstiger 75 ton, samt annat fartyg, som icke äger en nettodräktighet av minst 20 ton, såvida ej Konungen om fartyg, varom nu är sagt, annorlunda förordnat.

3 mom. När synnerliga skäl därtill äro, må Konungen eller den, myndighet, åt vilken Konungen må hava uppdragit att i vissa avseenden därutinnan utöva beslutanderätt, medgiva undantag jämväl i övrigt från tillämpningen av denna lag.

Med avseende å ifrågavarande lagförslag i dess helhet hade reservation avgivits av herrar *von Sydow, Jespersen, Lindman* och

Lagförslag om arbetstiden å svenska fartyg. Persson i Fritorp, vilka med stöd av vad i reservationen anförts ansett, att utskottet bort avstyrka bifall till föreliggande kungl. proposition.

(Forts.)

Vid utlåtandet funnos därjämte fogade åtskilliga reservationer rörande lagförslagets särskilda bestämmelser. Tre av dessa reservationer avsågo 1 § 2 mom. e).

Herrar *A. C. Lindblad, Lindley, Johan Nilsson* i Malmö, *F. Lindqvist, Lindqvist* i Kosta, *Hagman* i Stockholm, *Sjöström, Karlsson* i Vätö och *Lövgren* i Nyborg hade av angivna skäl yrkat, att e) i 1 § 2 mom. måtte utgå.

Herr *Thore* hade på återopade grunder hemställt, att 1 § 2 mom. e) måtte erhålla följande lydelse:

Segelfartyg, med eller utan hjälpmaskin, vars bruttodräktighet icke överstiger 150 ton, samt annat fartyg, som icke äger en bruttodräktighet av minst 100 ton.

Slutligen hade herrar *Hult, Modig, Olsson* i See och *Olsson* i Kollungeröd hemställt om bifall till herr Anderssons i Fiskebäckskil motion nr 4 i andra kammaren, att i 1 § 2 mom. e) orden »75 ton» måtte ändras till »100 ton».

Herr Enhorning: Herr vice talman, mina herrar! Under debatten om arbetstiden å svenska fartyg under sista lagtima riksdagen anförde jag, att en dylik lagstiftning borde komma till stånd under internationell samverkan eller, om denna tidpunkt icke anses böra avvaktas, likväl göras gemensam för de nordiska länderna. Något av dessa önskemål har emellertid icke regeringen uppmärksammat, ehuru det väl obestriddligen ligger mycket nära till hands, att lagstiftning om arbetstiden å fartyg bör göras gemensam åtminstone med Norge och Danmark. I stället har den gjort det nu föreliggande lagförslaget än snävare och till och med gått betydligt längre i eftergifter än normmännen, ehuru dessa städse förut varit föregångsmän beträffande ytterligheter i arbetarfrågor. Det land bland de nordiska, som får ofördelaktigare avtal med sjöfolket än de övriga, kommer med all säkerhet att ligga under i konkurrensen, vilken säkerligen i framtiden blir hårdare än någonsin förut. De pengar, som strömma in till landet genom rederinäringen, utgöra icke ett resultat av våra naturrikedomars exploaterande utan inkomster från andra länder för sjöfart, dels dem emellan och dels från vårt eget land till dem samt från andra länder till vårt eget. Dessa medel utgöra ett nytt friskt kapitaltillskott av större betydelse — skulle jag vilja säga — än våra andra inkomstkällor. Se t. ex. på Norge, som är för sin existens till största delen beroende av sin handelsflotta! Detta inse de och söka därför skydda näringen och lägga därför icke i dess väg alltför hämmande och drakoniska lagar.

När man betänker, vilken betydelse handelsflottan har haft under krigsåren och ännu har för vår im- och export, varpå hela vårt lands väl och ve har berott och ännu beror, så står man undrande

och spörjande om, huruvida regeringen verkligen uppfattat handelsflottans betydelse för vårt land och folk. Hade det väl varit någon som helst möjlighet att hålla vår industri i gång utan denna flotta under krigsåren? Utan minsta tvekan måste man därpå svara nej. Utan vår flotta hade vi i detta nu varit ett utarmat folk, och så kommer man nu och vill pålägga denna näring så stora skyldigheter, att man i framtiden kan riskera dess vara eller icke vara.

Lagförslag om arbetstiden å svenska fartyg.
(Forts.)

Jag vill erinra herrarna därom, att den amerikanska nationen har, som var man vet, före krigsutbrottet omöjliggjort sin handelsflottas existens genom prohibitiva lagbestämmelser, och just därigenom blev det möjligt för andra nationer att profitera av den amerikanska sjöfartens dåliga läge. Sitt stora nödläge på detta område har Amerika upptäckt genom kriget, men vad det förut försummat har det nu med en energi, som är högst beundransvärd, sökt att upphjälpa. I stället för att vara — icke ett sjöfartsidkande folk — har Amerika genom ett energiskt fartygsbyggande ryckt upp i läten, så att det hotar att göra England, som under kriget förlorat en mycket stor del av handelsflottan, företrädet stridigt. I detta sammanhang vill jag påpeka, att Amerika trots sin radikala sjölagstiftning i övrigt icke ansett sig böra gå till sådana ytterligheter som planeras, exempelvis bemanningsskalan. Endast Norge har sådan förut, och vi bli det andra landet i världen.

Vad betyder väl detta för vår handelsflotta. Jo, såvitt jag kan finna, en tillbakagång.

Amerika bygger stort tonnage, som med nuvarande frakter kan med fördel konkurrera med vårt mindre.

Men tiderna eller fraktsatserna komma nog att ändra sig fortare än vi antaga, och därvid har den nation, som utvecklar sina maritima handelsförbindelser och icke skadar denna näring genom drastiska och snäva lagar, vilka nedtrycka rörelsen och rubba förtroendet för densamma, den stora fördelen att kunna inträda i dens ställe, som icke väl vårdat och omhuldat denna näring.

En gång förut under den gamla segelflottans tid köpte vi svenskar fartyg, byggda därute, som vi men icke de kunde segla med förtjänst. Skola vi nu genom okloka lagar gå miste om detta tillfälle? Redan nu bjudes oss främmande tonnage, och utbudet blir nog större med åren. Tyvärr ser det ut som våra lagar skola hindra oss därifrån.

Huru handlar nu England? Jo, det har från lagförslaget rörande arbetstiden undantagit bland andra: »skeppare», »matrosar» och »jungmän» på sjögående fartyg. Således få dessa icke någon 8 timmars arbetsdag, och därmed har England skapat en möjlighet för att även i framtiden bibehålla sig kvar som världens största sjöfartsidkande nation, under det vi, redan nu, genom hårda lagar omöjliggjöra utvecklingen av vår handelsflotta.

Jag må säga, att regeringen härvidlag påtager sig ett stort ansvar.

I fråga om § 1 mom. e) har herr Thore i andra kammaren reservationsvis framfört det ändringsyrkande, att segelfartyg med el-

Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)

ler utan hjälpmaskin, vars bruttodräktighet icke överstiger 150 ton, ävensom andra fartyg, som icke äga en bruttodräktighet av minst 100 ton, må undantagas från lagens tillämpning.

Jag hänvisar till herr Thores reservation på sidan 38 i utskottets utlåtande, och därtill vill jag tillägga, att det torde ofta förekomma, att såväl segelfartyg som andra fartyg av dylik mindre dräktighet äro bemannade av medlemmar av samma familj eller nära släktingar eller av personer, som hava del i fartyget eller segla på part, som det heter, och vilkas ställning därför icke är jämförlig med andra sjömans.

Hänsyn till det mindre tonnagets ringa bärkraft torde även böra medtagas vid bestämmandet av gränsen för lagens tillämpning.

Herr greve och talman! Med anledning av vad jag nu anfört yrkar jag avslag på såväl Kungl. Maj:ts proposition som på andra särskilda utskottets utlåtande nr 2. Men för den händelse lagförslaget ändock skulle antagas av kammaren, får jag reservationsvis yrka avslag å 1 § 2 mom. e) i Kungl. Maj:ts proposition och utskottets utlåtande och bifall till den i herr Thores reservation föreslagna lydelsen därav: »Segelfartyg med eller utan hjälpmaskin, vars bruttodräktighet icke överstiger 150 ton, samt annat fartyg, som icke äger en bruttodräktighet av minst 100 ton.»

Herr Lindley: Herr vice talman, mina herrar! Det föreliggande förslaget är, kan man säga en blandning på gott och ont med nya lappar på gammalt kläde, och, såsom den gamla regeln lyder, kan man befara, att de nya lapparna söndertrasa det gamla klädet. Min största invändning gentemot det föreliggande förslaget är, såsom även framgår av min motion, att det är icke något helt sammanhängande förslag, som nu avser att lösa arbetsfrågan på fartyg, utan endast ett försök att här i någon mån sätta sjöfolkets arbetstid i samklang med den stora arbetstidslagen. Den största och viktigaste delen har icke alls blivit inrymd under något försök till reglering, d. v. s. den del av tiden, som åtgår till arbetet ombord på fartyg, när fartyget är till sjöss. Om man anser att åtta, nio à tio timmars arbetstid är för lång, när det gäller tjänstgöring i land, så måste väl en arbetstid av 12 timmar anses vara oskäligen. Men även jag kan vara villig att erkänna, att det föreligger givetvis stora svårigheter att helt plötsligt omändra ett system, som praktiserats sedan urminnes tider, och införa trevaktssystemet för däcksbesättningen. Varken Kungl. Maj:t eller utskottet har velat gå med på något sådant, och ej heller ha vi reservationsvis sökt föra fram en sådan lösning. Den enda anmärkning vi gjort är, att varken Kungl. Maj:t eller utskottet har framhållit tanken på att snarast möjligt söka utreda den saken och hur den skall på lämpligt sätt bli realiserad. Det kan ju icke bliva på det sättet, att man plötsligt beslutar att införa trevaktssystemet på fartyg, ty det måste föregås av något, som vi icke kunna undgå, nämligen att bereda de ombordvarande logiutrymme. Då man här icke gjort något uttalande i den riktningen, att snarast möjligt söka ordna arbetstiden till sjöss, så förstär nog kammaren, att det åtminstone bland sjöfolket kommer att göra sig den upp-

fattningen gällande, att man icke är villig att giva dem samma rättvisa som man vill giva arbetsklassen i land. Men för övrigt är detta sig likt. Sjöfolket har alltid fått vänta, det har alltid fått komma efter vid större reformers genomförande. Sedan vi 1890 genomfört olycksfallsförsäkringslagen i vårt land, dröjde det över 20 år, innan sjöfolket fick en motsvarande lagstiftning, och dock är det ju ett faktum, som icke kan förnekas, att den största olycksfrekvensen är just att anteckna på sjöfartens område. Den första undersökningen beträffande olycksfallsfrekvenserna lämnade ett mycket uppseendeväckande resultat. Jag har det fortfarande i minnet, fastän jag icke är säker på procentalet, men jag tror att den första stora undersökningen angående dödsfallsorsakerna visade hän på, att icke mindre än 52 % av sjöfolkets dödsfallsorsaker berodde på olycksfall. Det är ju en oerhörd siffra; men likväl dröjde det 20 år, innan sjöfolket fick samma förmån som arbetsklassen i land beträffande olycksfallsförsäkringen. Sammaledes var även förhållandet i fråga om yrkesinspektionen. När arbetsklassen vid den industriella verksamheten i land fick den, så blev sjöfolket lämnat utanför, och det dröjde ett ansevärt antal år, innan man tog upp frågan för sjöfolkets vidkommande. Ännu den dag som i dag är är den lagstiftningen icke fullständigt genomförd, ty t. o. m. vid lagtima riksdagen i år uppsköts dess ikraftträdande, och dock är det ett halvt århundrade sedan den lagstiftningen genomfördes i England, som likväl har den största och viktigaste sjöfartsnäringen. Det var nämligen då Plimsoll-lagstiftningen genomfördes. När vi så slutligen kunde få fram dessa frågor i vårt land till avgörande, så var det, måste jag säga, utländska påtryckningar, som drevo våra egna omöjliga här i landet att taga någon hänsyn. Det var England, som förklarade, att det komme att kontrollera svenska fartygs sjövärdighet efter samma system som tillämpades ifråga om den inhemska sjöfartsnäringen. Det var först efter dessa påtryckningar som man allvarligt gick till verket med att genomföra en säkerhetslagstiftning för sjöfolket. Nu skall arbetstiden regleras, och då lämnas sjöfolket återigen utanför såsom alltid förut. Det är givet, att ett sådan förfaringsätt måste ovillkorligen alstra missnöje och därmed också verka samhällskadligt, därför att sjöfolket bibringas känslan av, att det blivit orättvist behandlat från statsmakternas sida. Annars äro tiderna icke sådana, att man borde ha råd att giva någon viss samhällsgrupp anledning att draga sådana slutsatser, anledning att känna sig orättvist behandlade, ty man kan väl icke begära, att dessa individer sedan skola bliva de bästa samhällsmedlemmar.

I sammanhang med detta kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten vid en helt nyligen timad tilldragelse, då det här i landet utsändes ett utprop för att åstadkomma en nationalinsamling för att hugfästa minnet av sjöfolkets storartade uppoffringar under krigsåren. Men den gärning, man ville hugfästa minnet av, betalar man dåligt nu, isynnerhet om man tager hänsyn till, huru man behandlar sjöfolket i jämförelse med arbetsklassen i land. Visserligen kan man säga, att det icke är lönt att tala om den snö, som föll i fjol. Jag förstår, att en hel del hysa den uppfattningen, men det kan dock vara lämpligt att

*Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)*

Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)

påminna om detta förhållande, när vi behandla detta lagförslag. Sjöfolket skall allt fortfarande arbeta efter en olämplig tidsindelning, som i stort sett har ägt bestånd sedan urminnes tider. Och det ställes icke i utsikt, att man inom någon snar eller överskådlig framtid skall kunna åstadkomma en ändring. Vad som gör, att jag trots detta icke kan i likhet med högerreservanterna yrka avslag på lagen är, att lagen innehåller bestämmelser som reglera arbetstiden å fartyg, då det ligger i hamn. Även om dessa bestämmelser äro behäftade med en hel del oförmånliga bristfälligheter — men jag hoppas fortfarande, att kammaren skall göra några små rättelser i detta hänseende — och då är det av stor vikt, att lagen antages, ty för den kårsvidkommande som jag närmast representerar, är det av stor betydelse, att arbetstiden för sjöfolket blir reglerad, när fartygen ligga i hamn. Man måste eljest räkna med en hel mängd friktioner och tvister, som kunna giva anledning till ganska stora och vittomfattande konflikter; och vill man förskonas från dessa, så är det nödvändigt, att en reglering av arbetstiden även för sjöfolkets vidkommande kommer till stånd.

I sammanhang med första paragrafen ber jag att få beröra även några andra paragrafer, såsom frågan om eldarnas arbetstid ävensom frågan om övertidsbestämmelserna, under det jag skall lämna å sido de andra paragraferna, om vilka jag skall be att få yttra mig särskilt sedermera.

Om man ser på fjärde paragrafen beträffande arbetstiden, sådan som den är föreslagen, så har utskottet företagit en ändring däri, som jag för min del icke vill absolut motsätta mig, fastän jag anser den vara olämplig. Det är nämligen så, att man gjort den ändringen, att på fartyg, där det finnes tre styrmän, vilka i Kungl. Maj:ts förslag skulle ha åtta timmars vaktindelning — liksom det är föreskrivet beträffande maskinister och eldare på vissa fartyg — har man gjort den ändringen, att dessa styrmäns arbetstid skulle under två på varandra följande dygn utgöra 18 timmar, d. v. s. ökas med två timmar, och förklaras detta därmed, att det är nödvändigt, därför att dessa styrmän behöva föra journaler under annan tid, än då de ha tjänstgöringen på däck. Nu tror jag icke, att det behöver skrivas på det sättet, ty det är självklart, att en styrman betraktar sina åligganden såsom ett helt sammanhängande och tjänstgöringen på däck såsom en sak för sig, och att hans andra arbete såsom skrivning av journaler och dylikt, som han åtminstone vissa tider icke kan verkställa på däck, får utföras sedermera. Jag vill emellertid icke motsätta mig de förändringar, som därutinnan blivit vidtagna, och dessutom kan jag icke anse mig hava någon rätt att uppträda såsom styrmännens målsman. Jag tror att de ha hemortsrätt på annat håll, och då de på det hållet blivit ålagda dessa två timmar extra, får det väl vara.

Men å andra sidan kan jag icke underlåta att reservera mig beträffande det av Kungl. Maj:tt föreslagna och av utskottet biträdda yrkandet ifråga om arbetstiden för eldarna. Det är nämligen redan 40 år sedan arbetstiderna för eldarna på engelska fartyg reglerades genom trevakts-systemet, och det kom sig därav, att maskinisterna, som redan då hade en ganska stark organisation, vägrade att tjänstgöra så lång tid som 12

timmar under dygnet, utan krävde kortare arbetstid och drevo igenom sin fordran och som konsekvens av detta fingo eldarna delaktighet i denna kortare arbetstid. Så småningom har det systemet trängt igenom även på andra länders fartyg, liksom också på de svenska. Kungl. Maj:ts förslag innebär i stort sett endast, kan man säga, ett stadfästade av det som på det hela taget är allmän praxis. Men Kungl. Maj:t har föreslagit, att detta trevaktsystem skall inträda i Nordsjöfart och vid vidsträcktare fart å fartyg, där hästkraftantalet uppgår till 250 indikerade hästkrafter, men för fartyg i Östersjötrafik, inskräntare fart. skall det icke inträda förr än hästkraftantalet uppgår till 600 indikerade hästkrafter.

*Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)*

Med undantag för de fartyg, som gå i reguljär trade, passagerarfartyg o. s. v., är det allmänna förhållandet att fraktfartyg icke gå utslutande i Östersjötrafik och inskräntare fart, om de nämligen hava så stort hästkraftantal som 250 hästkrafter, utan då gå de vid vissa tillfällen även i Nordsjötrafik. När ett sådant fartyg på 250 hästkrafter och därutöver går i Nordsjöfart, skulle det alltså hava eldarpersonal stor nog för att kunna bytas om med trevaktsystem, men ögonblickligen som fartyget byter om trade och går till Östersjön, skulle det ändras därhän att det blev endast tvåvaktsystem, d. v. s. eldarpersonalen skulle arbeta 12 i stället för 8 timmar per dygn. Nu måste man väl ändå erkänna, att detta är orättvist; ty om det på grund av ansträngningen och sådant mera kan anses nödvändigt att giva eldarpersonalen 8 timmars arbetstid, när fartyget går i Nordsjötrafik, är väl arbetet lika ansträngande också när fartyget går i Östersjötrafik, varför man även därvidlag borde medgiva personalen samma arbetstid som när fartyget går på den vidsträcktare traden. Att då göra en sådan skillnad, att man icke skall kunna taga till trevaktsystem annat än när fartygets antal av indikerade hästkrafter uppgår till minst 600, vittnar om att man här vill lägga en betydligt större börda på personalen på de fartyg som gå i Östersjöfart än på dem som gå i Nordsjöfart. Det ligger en orättvisa häri och därför hemställer jag att riksdagen i den punkten bifaller den av mig framförda reservationen.

Beträffande återigen frågan om övertidens längd, som jag också skall yttra mig om i detta sammanhang, hava vi redan reservationsvis framhållit den stora orättvisa, vilken ligger i skillnaden mellan det lagförslag, som här avsetts att tillämpas för arbetarna i land och det som är avsett att tillämpas för sjöfolket. För arbetarna i land är allaredan beslutat att nämnda övertidsarbete för någon månad icke får uppgå till mer än 25 timmar och sammanlagt icke till mer än 150 timmar för år räknat, under det att man kan påtvinga sjöfolket arbete under övertid av icke mindre än 18 timmar per vecka, och sammanlagt, utan någon begränsning, 936 timmar per år — förutsatt att en sådan övertid är möjlig att ens uttaga, vilket jag betvivlar. Men om en sådan övertid av icke mindre än 936 timmar skulle vara möjlig att uttaga, har man alltså rättighet att uttaga den, och det måste väl ändå vara oskäligt. Hur tror man då att sjöfolket kommer att känna det vid denna olikartade behandling? Man skapar sannerligen icke goda och laglydiga medborgare på ett sådant sätt. Även den av oss reservationsvis före-

Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)

slagna begränsade övertiden är alldeles för lång, men vi hava i alla fall velat föra fram den siffran endast med hänsyn till att det skulle kunna finnas någon möjlighet att få den godkänd. Vi hava yrkat på en samlad övertidskvantitet per vecka av 12 timmar, vilket gör 48 timmar på 4 veckor, under det att man beträffande arbetarna i land fastslagit 25 timmar.

Nu är också härtill att bemärka, att ovanpå den övertid som här i lag skulle fastställas, kan sjöfolket påkallas till en hel del extra övertidsarbete därutöver, för vilket det icke har rättighet till ersättning. Dessutom kan sjöfolket även bliva påkallat till övertidsarbete i form av förhalning o. d. när det sker på hamnmyndigheternas order, och det är givet att i de flesta fall förekomma dylika förhållningar på hamnmyndigheternas order. Sådant övertidsarbete skall icke inräknas i den övertidskvantitet som Kungl. Maj:ts föreslagit och utskottet biträtt. Allt detta visar hän på att man icke har varit rättvis beträffande sjöfolket. Det är därför som jag även beträffande den punkten anser, att det av mig och övriga medreservanter gjorda yrkandet borde bifallas.

Innan jag övergår till att yttra mig om punkten e), som jag vill spara till sist, skall jag be att något få yttra mig om högerreservanternas allmänna ståndpunkt och ävenså den första talarens invändningar. Först vill jag säga, att jag tycker det är förvånansvärt, att högerreservanterna i år icke kunnat kosta på sig någon ny motivering. De återupprepa precis samma sak som de framfört vid lagtima riksdagen angående den bristfälliga utredningen. Denna invändning har jag allaredan bemött vid den lagtima riksdagen, och följaktligen vill jag icke upptaga kammarens tid med att ytterligare bemöta densamma.

Men beträffande ämbetsverkens knappt tillmätta tid, som de säga, kan man väl icke rimligtvis åberopa det skälet nu igen; ty sedan den lagtima riksdagen avslöts, har det funnits en mycket lång period för ämbetsverken att på nytt taga den frågan under omprövning och kanske då komma fram med ytterligare synpunkter, om så ansetts vara önskvärdt eller om de haft något att komma med.

Det invändes också, att man icke har någon utredning om hur lagförslaget skulle verka på kustfarten samt sjöfarten å våra insjöar, floder och kanaler. Enligt min uppfattning är det fullständigt meningslöst, därför att lagen rubbar icke dessa förhållanden på minsta sätt. Enligt densamma är arbetstiden för sjöfarten längs våra kuster samt å våra insjöar, floder och kanaler m. m. dyl., helt och hållet orubbad. Kungl. Maj:ts och utskottets förslag innebär icke någon inskränkning i fråga om arbetstiden, när fartyg är under gång eller till sjöss. Följaktligen är det endast fråga om, hur det skulle inverka på dessa farkosters verksamhet under den tid de ligga i hamn, lossa och lasta. Det skulle vara det enda man kunde behöva titta på, men även detta behöver man knappt så långrandig utredning för att vara på det klara med.

Man har också sagt, att tiden är olämplig och att man icke kan uthärda konkurrensen. Det är för övrigt samma yttrande som den förste talaren här förde fram, då han sade, att vi i vårt land skulle komma att ligga under i konkurrensen med andra länder. Jag måste ärligt säga, att det är förvånansvärt, att man kan föra fram sådana

argument, och framför allt att den förste talaren här kan föra fram ett sådant argument, då han själv och redarna i vårt land — såsom i ett annat sammanhang förut påpekats från statsrådsbanken — ett par veckor efter det vi behandlade lagförslaget förra gången utan vidare gingo med på att träffa avtal med sjöfolkets organisation om 8 timmars arbetsdag. Sjöfolket blev faktiskt den första grupp i vårt land som fick 8 timmars arbetsdag införd, just därför att det ställde strejkhot bakom detta sitt krav och genomdrev det.

Likadant här i kammaren, när vi diskuterade denna fråga vid lagtima riksdagen. Då förklarade också en mycket framstående skeppsredare, herr Hans Ericson, bl. a. att det icke finnes något krav ens från sjöfolkets sida på att få införd någon sådan arbetstidsbegränsning som blivit föreslagen från Kungl. Maj:ts sida. »Ty såsom skäl för detta», sade han, »har icke kunnat åberopas någon stor internationell rörelse bland sjöfolket och icke heller har kunnat påvisas, att man inom någon av de större eller mindre sjöfarande nationerna genom lag begränsat arbetstiden på sätt som i propositionen föreslås.»

Vidare yttrar han: »Att genom svensk lag skapa bestämmelser, som icke allenast i betydande mån försvaga vår konkurrenskraft gentemot främmande länder och försvåra våra fartygs uppträdande i främmande hamnar, utan även skulle omöjliggöra vissa slag av inrikes sjöfart, kan icke vara att tillråda. Fastmer böra vi göra allt för att uppehålla vår handelsfottas livskraft, denna handelsflottas, som likväl i nödens stund befunnits oundgänglig och ovärderlig för sitt land.»

Precis samma skäl således som den förre talaren här ville föra fram såsom argument mot att nu antaga lagen. Men likväl hindrade detta, såsom jag förut sagt, icke skeppsredarna att ett par veckor efter sedan man gjort detta uttalande anse sig böra acceptera 8-timmarlagens bestämmelser på avtalslinjen.

Den förste talaren talade också om hämmande och drakoniska lagar, och efter vad jag kunde förstå av hans fortsatta anförande, gällde detta ju icke den här föreliggande lagen, utan det gällde en helt annan fråga, en fråga, varom utredning nu pågår, nämligen bemanningsfrågan. Och om man läser högerreservanternas reservation, så finner man, att de ju yrka på att man skall skynda på med bemanningsfrågan, ty först sedan man blivit klar med denna sak har man enligt deras förmenande möjlighet att kunna fastställa arbetstiden. Detta resonemang är givetvis fullständigt galet, ty först måste man ha reda på huru lång tid det skall arbetas, innan man fastställer, huru mycket folk, som behöves för att utföra föreliggande arbete.

Ävenså pekade den förste talaren på ett annat förhållande. Han åberopade nämligen, att England gjort vissa undantag för fartygens befälhavare, och såsom han sade, matros och jungmän. Det måste väl vara något misstag från hans sida, ty jag vet icke om att man där har antagit någon arbetstidslag för sjöfolket och framför allt icke för däcksbesättningen till sjöss och i så fall är det väl icke något mer undantag än vad som här föreligger. Här föreligger ju icke heller någon reglering i fråga om arbetstiden för befälhavare, matros och jungmän, åtminstone icke när fartygen äro till sjöss. Men jag kan tala om för

Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)

herr Enhörning och de övriga kammarledamöterna, att då fartygen ligga i hamn tillämpas i engelska hamnar en arbetstid av 44 timmar i veckan och alltså icke 48 timmar, som här föreslås för vårt lands vidkommande. Alltså tror jag att dessa påpekanden beträffande lagen icke äro riktiga och att de icke hava någon större betydelse.

Om jag nu skulle säga några ord beträffande 1 §, så har jag där gjort ett yrkande som innefattar att avdelningen e) i 2 mom. av denna § skulle uteslutas. Jag utgår nämligen ifrån att det icke finns något verkligt behov av det här föreslagna undantaget. Det kan ju endast gälla arbetstiden i hamn och icke till sjöss, och följaktligen finns det icke något behov av att på något sätt göra undantag för arbetstiden i hamn. Det undantag, som då skulle göras här, kan endast gälla arbeten i samband med lossning och lastning. Men där är det så, att man kan icke undandraga sig samverka med andra arbetare, ty fartygsbesättningen kan ju icke ensam lossa eller lasta, även om besättningarna i vissa fall skulle kunna vara tillräckligt stora, så att de skulle kunna utföra ombordsarbetet å dessa små segelfartyg, vilket jag dock betvivlar att de alltid kunna göra. I många fall måste man anskaffa extra arbetskraft från land, ty dessa fartyg hava icke någon ångvinsch, utan det måste finnas några nere i lastrummet och lossa lasten samt några som hiva upp den. När besättningen består av 4, 5 man, så är det ju tydligt och klart, att man måste skaffa arbetskraft från land. Det måste ju finnas tre man vid en vinsch för att kunna hiva upp åtminstone om det är någon tyngd. Alltså blir det nödvändigt att skaffa folk från land för att hjälpa besättningen vid förekommande lossning och lastning. Förhåller det sig nu så, att arbetstiden är reglerad för arbetarna i hamnen, måste man finna sig i att hava samma arbetstid å fartyget som för vederbörande i land. Det kan man icke undandraga sig. Även om besättningen kan få upp lasten och få den till relingen, skall ju någon annan taga emot lasten och transporterera den vidare. Man vråker ju icke lasten i sjön, utan den måste ju föras i land, antingen köras eller bäras bort eller tagas på en järnvägsvagn, och därtill behövs det också arbetskrafter. Alltså kan man icke undandraga sig att tillämpa en arbetstid i överensstämmelse med den arbetstid, som brukas i vederbörande hamn. Vid ett samtal, som jag hade med en av de ledande inom segelfartygsredareorganisationen framförde jag även dessa synpunkter och sade: »Ni kunna ju icke undandraga er att tillämpa samma arbetstid som i land, även om ni får ett undantag i denna lag.» Ja, det erkände han, att så kanske skulle bliva fallet. »Det är möjligt» sade han, »men är det så, att vi få detta undantag, slippa vi att betala för övertid, för den händelse sådant arbete skulle förekomma.» — Men det är onekligen en barnslig föreställning från den sidan, att man däri genom tror sig slippa betala för övertid. Huru skall detta kunna vara möjligt? För det första få ju arbetarna snart nog reda på, vilken arbetstid som gäller för alla andra arbetare, och om man då skulle försöka tvinga arbetarna att arbeta utan någon övertidsersättning, skulle det säkerligen icke gå för sig mer än under en mycket kort tid. Jag påpekade bland annat, att denna sak låter sig regleras ifråga om de grundlöner som man betalar till folket. Då svarade han mig: »Vi få betala ungefär

samma löner nu som man betalar inom den stora sjöfarten.» — »Och varför det?» frågade jag. — »Jo, därför att vi icke få arbetskraft billigare.» — De taga icke anställning för lägre lön än vad de hava ombord på de stora fartygen, och alltså finns det icke någon möjlighet att betala lägre månadslön, och kan man då tro att det skulle finnas någon möjlighet att undvika att betala övertidsersättning? Säkerligen icke.

*Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts)*

Jag skall också samtidigt be att få säga att jag har icke alls någon önskan att tillfoga den mindre segelfarten någon skada. Den har en mycket, mycket viktig uppgift att fylla, nämligen att skapa och utbilda verkligt sjöfolk. Mitt förtroende till det sjöfolk, som utbildas på ångfartyg är sannerligen icke så stort. Det är tvärtom ganska ringa, ty dessa människor få aldrig den rådighet och den initiativkraft vid kritiska tillfällen, som de sjömän få, som blivit utbildade på segelfartyg, på grund av de ökade kunskaper och den ökade erfarenhet, som dessa kunna förvärva därstädes. Om jag därför trodde, att en vägran att acceptera detta undantag skulle betyda söndersläandet av den mindre segelfarten, skulle jag icke vilja vara med om ett avslag, men jag bestrider, att så är förhållandet, och därför måste jag motsätta mig detta undantag. För övrigt, vilka tvister skulle icke uppstå, om man skulle godtaga utskottets förslag om undantag för segelfartyg, icke överstigande 75 ton! En sådan gräns skulle ju betyda, att om ett fartyg på 76 ton ligger bredvid ett fartyg på 75 ton, skulle lagen äga tillämpning på det sistnämnda. Och om det skulle gå som sekreteraren i segelfartygsredareorganisationen antog, att man skulle slippa betala övertidsersättning för fartyg på 75 ton men däremot betala sådan ersättning för fartyg på 76 ton, skulle ju detta naturligtvis ögonblickligen framkalla stridigheter mellan dem, som äro anställda på de olika fartygen och inveckla kanske även hamnarbetarna i dessa strider. Detta skulle kanske sedan leda till att vi kunde få en hamnkonflikt, som kanske kunde stoppa 50,000 ton för en veckas tid och som på denna vecka skulle tillfoga vårt land en betydligt större förlust än hela den inkomst, som den mindre segelsjöfarten kan inbringa åt landet på ett helt års seglation. Det är vad som kan åstadkommas. Detsamma blir också fallet, var man än sätter gränsen. Sätter man den vid 100 ton, bli förhållandena olika för ett fartyg på 101 ton och för ett på 100 ton o. s. v. Det är orättvist att sätta en sådan gräns, ty den gränsen kan endast åstadkomma skada och icke gagn. Nu har jag den uppfattningen att dessa segelfartyg skola vara en utbildningsanstalt, om jag så får kalla det, mera än en rekryteringsanstalt. Fastställa vi sådana orättvisa bestämmelser i detta stycke, kommer detta att leda till — och det har jag sagt förut och vågar även stå för det — att man plockar ut folket från landsbygden, tills det kommer att bliva en ständig ström av folk, som vinna anställning å segelfartyg och stanna där någon månad för att sedermera komma till ett annat fartyg, där förhållandena gestalta sig bättre för dem. Det blir en utpumpning av arbetskraften från landsbygden, och jag kan icke anse, att det kan vara till något gagn för lantmännen; det bör vara tydligt för dem som här i riksdagen ständigt plädera för att bevaka landsbygdens intressen. Kunna de hava något intresse av att göra landsbygden till en rekryteringsanstalt för unga sjömän.

Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)

som ständigt i en aldrig sinande ström skola passera genom småfartygen för att nya skola följa i deras fotspår! Jag kan icke förstå, att det skall vara någon klokhet i detta. Jag skulle ha förstått en önskan att få undantag för de små segelfartygen, om det t. ex. hade gällt införandet av trevaktssystemet på dessa små fartyg. Dessa små segelfartyg hava kanske icke någon möjlighet att härbärgera större besättning för ett trevaktssystem och skulle man därvid med större skäl kunnat motivera ett sådant undantag. Men nu begär man undantag rörande en så obetydlig sak som den ifrågavarande, vilken säkerligen kommer att verka till skada, då vi skola gå till att lagstifta om införande av 8-timmarsdag även för segelfartygen.

Slutligen vill jag också säga några ord om det andra undantaget i samma moment. Därvid tror jag, att den förste talaren kanske skulle kunna bättre ge besked. Det rör undantaget för ångfartyg under 20 ton. Det avser nu huvudsakligen bogserbåtar, och Norrlands bogserbåtar i mycket stor utsträckning. Av vilka skäl skall undantag göras för dem? Det är icke Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag — det skall villigt erkännas — utan det förhåller sig så, att man från liberalt håll yrkade på detta undantag vid ärendets behandling under den lagtima riksdagen. Då yrkade man att få denna gräns bestämd till 20 ton, vilket man trodde skulle vara nödvändigt och lämpligt för vissa små ångfartyg. Men det avser huvudsakligen endast bogserbåtar. De beröras icke av lagen, när de äro under gång, och följaktligen skulle då tillämpas en arbetstid av låt mig säga 12 timmar, utan undantaget skulle endast gälla när dessa farkoster ligga i hamn, och då kan jag icke se, att det finnes något skäl att göra ett särskilt undantag för deras vidkommande, ty de lossa och lasta icke. Det är rena löjligheten att göra ett sådant undantag med en gräns vid 20 ton för dessa fartyg.

Dessa skäl, som jag har försökt framhålla, göra att jag för min enskilda del nödgas yrka bifall till lagen i sin helhet, dock med den ändring i § 1 att avdelningen e) i andra mom. av 1 § måtte utgå.

Herr Hult: Herr talman, mina herrar! I denna sena middags-timme skall jag icke bliva långvarig utan söka fatta mig kort.

Den ärade talaren på Västernorrlands länsbank sökte redogöra för de skäl, som enligt hans förmenande tala för ett bifall till reser-
vanternas förslag om avslag på den föreliggande lagen. Jag får säga, att under utskottets behandling av föreliggande lagförslag har jag för min del icke kunnat komma till någon annan uppfattning, än att det första och viktigaste skälet för dem som yrka avslag är det, att man i allmänhet hyser en verklig motvilja mot varje lagstiftning på ifrågavarande område. Vi, som icke kunnat ansluta oss till en sådan uppfattning att man icke bör lagstifta beträffande arbetstiden i allmänhet och i fråga om arbetstiden på fartyg i synnerhet, hava yrkat bifall till det kungl. förslaget nu, såsom vi gjorde det i våras. Dock skall jag för min del rättvisligen erkänna, att det bjuder på stora svårigheter, då det gäller att lagstifta om arbetstiden på ifrågavarande område. Detta hava vi visserligen också fått en mycket livlig uppfattning om under utskottsarbetet. Då vi inom

utskottet emellertid haft att skilja mellan vad som anförts å ena sidan från arbetarnas representant, som nyss hade ordet, och å andra sidan från en mycket energisk representant för, om också icke precis rederinärningen, så åtminstone från den sidan nämligen herr Thore i andra kammaren, så hava vi icke kunnat finna vad som därvidlag framförts å ömse sidor vara verkligt bärande i motsats till vad Kungl. Maj:t föreslagit på de punkter, varom striden egentligen stått. I fråga om de av herr Lindley nyss anförda skälen för de många reservationer, som han jämte några partikamrater i utskottet anförde vid föreliggande betänkande, ber jag få säga, att vi haft så mycket mindre anledning — åtminstone jag för min del — att taga någon egentlig hänsyn till dessa skäl, som desamma av honom framfördes i en reservation även vid det betänkande, som av det särskilda utskottet avgavs i denna fråga vid den lagtima riksdagen i år och av honom mycket kraftigt framfördes under debatten i kammaren, utan att desamma, ehuru jag har anledning förmoda att de varit föremål för mycket välvilligt överbärande vid utarbetandet av den kungl. propositionen till urtima riksdagen, föranlett några vidare ändringar. I varje fall har jag icke kunnat finna vad han här i dag anförde vara av beskaffenhet att man har skäl att frångå utskottets förslag.

Emellertid är det en punkt i den nu föredragna § 1, i vilken jag jämte några övriga reservanter ifrågasatt en liten jämkning. Det gäller § 1 mom. 2 punkt e), där vi vid ett förnyat överbärande — jag säger förnyat överbärande av den anledningen, att jag i våras i utskottet anslöt mig till bestämmelsen om dessa 75 ton efter särskilt framkommet yrkande från en representant för den mindre sjöfarten — med de upplysningar, vi nu erhållit i utskottet, funnit det lämpligt hemställa att siffran 75 ton ändras till 100 ton för segelfartyg. Det har nämligen upplysts av representanter från västkusten, att av de fiskekuttrar, som användas där och som vissa tider gå i fraktfart, nära ett halvt hundratal skulle falla under lagen, om siffran bibehölles vid 75 ton, men att dessa liksom kuttrarna under 75 ton skulle bliva befriade från att komma under lagen, om siffran höjdes till 100.

Därför ber jag, herr vice talman, att på denna punkt få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Det är även på en annan punkt, som jag m. fl. reserverat oss. och det är rörande beräkningen av övertidsersättningen. Vi hava nämligen i syfte att bereda sjöfarten någon lättnad, då det gäller att tillämpa denna nya lagstiftning, velat gå ett stycke längre än utskottets majoritet, d. v. s. medge en något mindre övertidsersättning. Emellertid har andra kammaren vid behandling av detta förslag bifallit utskottets hemställan på ifrågavarande punkt. Under sådana förhållanden och då skillnaden mellan det av reservanterna framförda förslaget och det förslag, inför vilket utskottet stannat, icke är av någon vidare betydelse, skall jag på denna punkt icke framställa något yrkande.

Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)

Slutligen skall jag be att få framhålla, att vid behandlingen av detta liksom övriga lagförslag om begränsning av arbetstiden man icke kunnat undgå att finna, hurusom man i ganska väsentlig mån måste bygga på de organisationer, som få om hand verkställigheten av de bestämmelser, arbetstidslagarna innehålla. Jag ber att få understryka vad utskottet framhållit beträffande föreliggande lagförslag, nämligen att det torde vara av mycket stor betydelse att vid handhavandet av denna lag plats beredes för verklig sakkunskap inom respektive verkställighetsorgan, så att dessa frågor beträffande sjöfarten och sjöfartsnäringsens förhållanden verkligen på ett sakkunnigt sätt komma att bedömas. Jag ber på samma gång få säga, att jag tror, att det gör sig en allmän förväntan gällande hos litet var av kamrarnas ledamöter, nämligen att vid inrättandet av det beslutade arbetsrådet verkligt praktisk förfarenhet tillföres detsamma, så att man får största möjliga garanti för, att de frågor, som skola prövas av arbetsrådet, däribland de ansökningar om dispens, som säkerligen i mängd måste komma att göras hos detsamma, också komma under ett allsidigt och sakkunnigt bedömande.

Med dessa ord skall jag, herr vice talman, be att få yrka bifall till min m. fl. reservation vid 1 §. 2 mom. punkt e).

Herr statsrådet Thorsson: Herr vice talman! Det ärende, som nu föreligger till kammarens förnyade omprövning, är ju, såsom även herr Lindley erkände, av en vansklighets natur. Under sådana omständigheter är det ganska förklarligt, att icke detta lagförslag kan så nära ansluta sig till lagförslaget om begränsning av arbetstiden för de stora arbetargrupperna som önskligt skulle varit. Här röra vi oss på ett område, där man snarare skulle kunna tänka sig att det kunde behövas tre lagar i stället för en, ty man lagstiftar på tre olika områden för en grupp av arbetare, som äro sammanträngda på ett enda fartyg. Under sådana omständigheter får det icke förtänkas, om Kungl. Maj:t i vissa fall varit synnerligen varsam i det föreliggande förslaget. Men då herr Lindley gör så starka anmärkingar mot lagens undantagsbestämmelser, vill jag erinra honom om, att i den förberedande behandling, där lagen fått sin ursprungliga avfattning, hava deltagit målsmän för de olika kategorierna inom sjöfartsnäringsen, och arbetarna hava icke heller varit orepresenterade, och Kungl. Maj:t har i stort sett följt de beslut, som de sakkunniga utformat.

Herr Lindley antog, att ändringar i denna lag icke kunde åstadkommas inom en överskådlig framtid. Jag vill erinra om, att lagen endast är avsedd att gälla till 1923, och att vid den praktiska tillämpningen av lagen såväl dess förtjänster som dess nackdelar ju böra under denna tid hinna framträda, så att man, när den nästa gång företages till omprövning, kan ha möjlighet att då vidtaga de ändringar, som av omständigheterna påkallas.

Herr Enhörning, som representerar den andra motsatsen, framhöll, att denna lag är mycket strängare än den norska. Jag vill då säga, att den i vissa bestämmelser är strängare men i andra däremot

mildare; och i stort sett kan man säga, att det icke är mycken skillnad på bestämmelserna i den norska lagen och i denna. För övrigt går denna lag icke ut över ett avtal, som träffades för någon tid sedan mellan målsmän för rederinäringen å ena sidan och befattningshavare inom denna näring å andra sidan.

Herr Hult anförde anmärkning mot bestämmelsen om de 75 tonnen, och har i en särskild reservation framfört yrkande på att man skulle utbyta siffran 75 mot 100. Jag vill då erinra om, att i det ursprungliga lagförslag, som förelades den lagtima riksdagen, hade Kungl. Maj:t givit en annan utformning av denna bestämmelse. Den lydde så, att från lagens tillämpning skulle undantagas arbete, som utfördes av person, vilken vore anställd å segelfartyg. »som nyttjas allenast i fart på helt eller delvis inom riket belägna insjöar, floder eller kanaler eller inomskärs eller utanför öppen kust på oavbruten sträcka av högst 30 distansminuter eller utomskärs på enahanda sträcka eller mellan orter vid Öresund eller på Kristianiafjorden intill Laurvig». Men då fann utskottet, förmodar jag, att denna bestämmelse var något för svårtydbar, och utskottet ändrade den därefter, att »segelfartyg med eller utan motor, vars bruttodräktighet icke överstiger 75 ton» skola undantagas. I den sista utformningen av förslaget har Kungl. Maj:t följt utskottets då gjorda uttalanden och tagit in bestämmelsen om en gräns vid 75 ton. Nu vill jag för min del säga, att frågan, om man skall sätta gränsen vid 75 eller 100 ton icke synes mig vara av någon större betydelse uti detta fall, och då andra kammaren redan bifallit förslaget om en gräns vid 100 ton, skall jag för min del inte resa något hinder för, att första kammaren ansluter sig till detta beslut.

Vad övertidsersättningen beträffar, så skulle jag för min del också önska, att kammaren ville biträda andra kammarens beslut, och då herr Hult, som är reservant på denna punkt, icke gjort något yrkande hoppas jag, att kommarna stanna i samstämmiga beslut och att vi få en reglering på hithörande område, vilken, — det vågar jag säga, trots herr Lindleys mycket starka uttalanden, — dock icke är utan sin betydelse, ty det är absolut säkert, att denna lag, även om den innehåller luckor, vilket måste vara fallet med varje lagstiftning, när man icke har någon föregående lagstiftning att gå efter, kommer att uti många stycken reglera förhållandet mellan de båda parterna på sådant sätt, att icke minst herr Lindleys egna sjömän skola komma att tycka, att det är åtskilligt i denna lag, som är till deras fördel.

Herr Bergström, Gustaf: Då jag reserverat mig mot utskottets hemställan, skall jag be att med några ord få ange mina motiv därför.

Lika litet som jag fann några tungt vägande skäl föreligga för en lag om arbetstidens begränsning inom industrien, har jag nu kunnat finna nödvändigheten av eller ens någon avgörande fördel av en lag om förminskad arbetstid på svenska fartyg. Under frågans behandling i utskottet ha framkommit så många be-

*Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)*

Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)

tänkligheter mot den föreslagna lagen och av fackmän påvisats, att ett tillämpande av lagen på en hel del områden skulle verka i hög grad hämmande på den svenska sjöfartsnäringen. Ja, Sveriges segelfartygsförening har till och med rent ut sagt ifrånat, att för vissa slag av fartyg skulle lagen bli så kännbar, att driften av desamma måste inställas och fartygen avyttras till utlandet. Vår sjöfartsnäring synes alltså stå på spel och då vore det väl minst sagt oklokt att giva sin röst för det kungl. lagförslaget och för utskottets hemställan, varför jag, herr vice talman, yrkar avslag å desamma.

Herr Enhörrning: Herr vice talman, mina herrar! I denna sena timme vill jag icke upptaga till bemötande alla de uttalanden och invektiv, som äro gjorda av herr Lindley. Jag vill dock fästa herrarnas uppmärksamhet på vikten av att icke komma med alltför många hårda bestämmelser mot den mindre segelfartygsflottan med eller utan hjälpmaskiner. Nu vill herr Lindley helt och hållet eskamotera bort punkten e) under mom. 2 i 1 §. Skulle vi följa honom härvidlag, anser jag för min del, att det skulle innebära ännu en mycket stor olycka för vårt land. Jag skall taga mig friheten att läsa upp några rader i den motivering, som herr Thore i andra kammaren anför till sin reservation. Han säger bland annat följande: »Den mycket starka opposition från den mindre segelfartens sida, som riktats mot lagförslaget, utgör tillräckligt motiv för att höja den av Kungl. Maj:ts föreslagna gränsen från 75 br. ton till 150 br. ton. Och vad andra fartyg än segelfartyg angår, så är det tydligt, att en så låg tongräns som 20 nettoton inom lagens tillämplighetsområde kommer att införa en hel mängd farkoster — prämar, motorbåtar, smärre bogser- och passagerarfartyg — där trafiken på grund av sin egenartade och oregelbundna karaktär föga lämpar sig för en arbetstidslagstiftning. Det synes mig i analogi med den utvidgning av undantagen för lagens tillämpning, som utskottet företagit i fråga om den allmänna arbetstidslagen, nämligen att företag med ända till fyra arbetare skola undantagas, böra följa, att även för mindre företag till sjöss motsvarande lindring göres. Som 1 § 2 mom. e) nu är avfattat komma emellertid en hel mängd farkoster, där besättningsstyrkan understiger fyra man, att falla under arbetstidslagen för fartyg.» Jag anhåller att på det kraftigaste få understryka vad herr Thore i detta fall anför.

Vidare har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anført, att det är erkänt, att denna lag i vissa fall är strängare än den norska lagen. Ja, den är mycket strängare, skulle jag vilja säga, än den norska lagen, och jag skall därvidlag taga mig friheten att citera vad herr Thore anför härom. Han säger, vilket återfinnes på sid. 43 i utskottsutlåtandet: »Övertidsersättningen uppgår enligt föreliggande förslag under ordinära fall till omkring det dubbla mot den i Norge bestämda, i extra fall, som för övrigt synnerligen ofta måste ifrågakomma, till ungefärligen det fyr-

dubbla samt slutligen, för de högre avlönade befattningsinnehavarna ombord, i vissa fall till det fem- ja tiodubbla mot vad den norska lagen innehåller.» Det är dessa tendenser i lagen, som göra, att man icke kan gå med på lagförslaget.

Herr Lindley har å sin sida anfört visavi övertidsarbetet, att 18 timmar i veckan är alldeles för mycket, och han vill inte ens vara med om utskottets förslag om 12 timmar. Men om man nu går ut ifrån att en vecka utgör 168 timmar, varav 8 timmar under sex veckodagar, alltså 48 timmar, plus en timme på söndagen, summa 49 timmar, äro arbetstimmar, och om man drar dessa 49 timmar från 168, så återstå 119 timmar. Om man återigen däriifrån drar de 18 timmar, varunder övertidsarbete skulle få utföras, blir det i alla fall 101 timmar kvar. Delar man denna siffra med sju, antalet arbetsdagar, återstå 14 1/2 timmar i alla fall för sömn, under det fartyget ligger i hamn, och jag undrar, mina herrar, om inte detta kan anses tillräckligt.

Herr Lindley har dessutom anmärkt på och funnit det ganska besynnerligt, att redarföreningen två veckor efter det denna lag förra gången debatterades i denna kammare, gått med på en åtta timmars arbetsdag för sjöfolket i hamn. Ja, mina herrar, då herr Lindley konstaterat detta, vilket även jag kan göra, då synes mig denna lag så mycket mer överflödig.

Herr Nilson, Karl August: Herr vice talman. Jag har begärt ordet allenast för att beklaga, att det lagförslag, som här föreligger, enligt den avfattning det har såväl i den kungl. propositionen som i utskottets betänkande, efter vad mig synes, icke tagit nödig hänsyn till förhållandena inom insjötrafiken och kanaltrafiken. Såsom lagen här är utformad, synes det mig bliva rent av omöjligt att uppehålla nödig trafik på det sätt, som hittills skett, med reguljära turer, särskilt på Väneren och kanske i ännu högre grad på Göta kanal och Trollhätte kanal. De tider, som här äro bestämda för arbetet såväl till sjöss som i hamn, såsom lagen uttrycker sig, äro sådana, att fartygen i en sådan reguljär trafik omöjligen kunna efterleva bestämmelsen om dessa tider. Tiden är ju så begränsad och så knappt tilltagen för dessa resor, att lossningar och lastningar, som nu visserligen oftast ske i ganska ringa omfattning, men som ändå måste ske, äga rum, då båtarna ankomma till sina hamnar, vilket kan inträffa på natten eller vilken tid som helst under dygnet. Här omöjliggöres allt dylikt arbete, och jag kan inte finna annat, än att denna bestämmelse innebär en fullkomlig dödsstöt mot kanal- och insjöflottan, som hädanefter, såvitt jag förstår, icke kan uppehålla en sådan reguljär trafik.

Herr finansministern har nyss påpekat, att olika parter varit hörda, innan denna lag skrevs ned, men såvitt jag vet, har icke någon representant just för insjö- och kanaltrafiken blivit hörd. Det är enligt mitt förmenande en stor brist, och verkningarna härav äro så kännbara, att det, som jag kan betyga, råder en full-

Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)

Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)

komlig oro bland dem, som äro intresserade av denna trafik. Det låter sig icke göra att bedriva denna insjötrafik efter dessa bestämmelser. Kan man nu tänka sig, att för dess vidkommande undantag skall kunna givas, är det gott och väl, men ett sådant undantag skulle då komma att bliva absolut *regel* för insjö- och kanalflottan. Jag kan emellertid inte finna, att lagen medgiver sådana särskilda undantag från bestämmelserna för vissa delar av sjöfarten.

Jag måste på det allra djupaste beklaga, att jag för min del icke kan biträda förslaget, som jag i övrigt helt gillar och till vars antagande jag också skulle vilja medverka, om det vore sådant, att det passade också för insjö- och kanaltrafiken, men som saken nu ligger, måste jag yrka avslag på förslaget. Jag gör det emellertid under den vissa förhoppningen, att om ett sådant avslag skulle bli resultatet av kammarens beslut i dag, frågan må kunna tagas upp till förnyad omprövning vid nästa lagtima riksdag, till vilken tid ju ärendet skulle kunna hinna bliva förberett på ett helt annat sätt, och jag vill också uttala förhoppningen, att så måtte komma att ske.

Under förhandenvarande förhållanden ber jag alltså, herr vice talman, att i förhoppning, som sagt, att frågan skall tagas upp under andra förhållanden till nästa lagtima riksdag, få yrka avslag å förslaget.

Herr Östberg: Herr talman, mina herrar! Blott några få ord!

Om de anmärkningar, som här framställts mot den föregående utredningen till det nu föreliggande förslaget liksom i övrigt mot själva bestämmelserna i lagförslaget, under gångna tider framförts i första kammaren, skulle dessa betänkligheter, med den betänksamma karaktär, som första kammaren då hade, otvivelaktigt vunnit beaktande. Det är ju klart, att första kammaren, om den eljest skall ha någon uppgift, måste representera betänksamheten i det politiska livet, särskilt när det gäller lagstiftning på ett område, så ömtåligt, som från alla håll erkännes vara fallet med sjöfartsnäringen, en näring, som ju måste följa internationella lagar.

För den lagstiftning, som det nu gäller, har man ju icke, som man med så stor bravur gjorde angående den allmänna arbetstidsläsen, kunnat åberopa »de stora kulturländernas» exempel, ty det finnes intet exempel från de stora sjöfartsrikande nationerna att åberopa. Det enda exempel, man har, är den norska lagen, men herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har ju själv erkänt, att den svenska lagstiftningen i vissa avseenden är till och med strängare än den norska.

Jag tror således, att första kammaren, om man över huvud tillmäter något värde åt reservanternas uttalanden om den bistfälliga utredning, som i detta fall föreligger, och om de betänkligheter, som i allmänhet måste hysas mot en lagstiftning på detta område, bör stanna vid ett avslag i föreliggande fall. Jag tror,

att första kammaren så mycket hellre kan stanna vid ett avslag, som, efter vad vi hört, genom enskild överenskommelse mellan redarna och sjömännen en åtta timmars arbetsdag redan införts för arbete i hamn. Ja, det är den *naturliga* vägen, efter min uppfattning, att man på det sättet löser hithörande frågor.

*Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.*
(Forts.)

Nu hör man dessutom, att sjöfolkets representanter icke ens äro belåtna med denna lagstiftning. Man konstaterar också flera reservationer avgivna av sjöfartsnäringsens målsmän, och den talare, herr Hult, som sade, att man i utskottet sökt medla mellan sjöfolkets och redarnas olika synpunkter, slutade med att hänvisa till, att hela denna lagstiftning skulle komma att i hög grad bero på hur den föreslagna tillsynsmyndigheten bleve sammansatt. Han hoppades, att man vid dess sammansättning skulle komma att taga hänsyn till den praktiska erfarenheten. Men att stifta en lag, där man stöder sina förhoppningar om, hur den skall komma att verka i det levande livet, på att den myndighet, som skall utöva inflytande i olika fall, skall bli tillsatt på ett visst sätt, är väl ändå att draga väl stora växlar på framtidsförhoppningarna.

Då hela saken, efter min uppfattning, icke är trängande, då utredningen är ofullständig, då de internationella förhållandena äro sådana, att de icke ännu ställa krav på en lagstiftning i detta avseende, ber jag att med betonande av den uppgift, första kammaren bör ha, nämligen att representera betänksamheten, få understryka yrkandena om avslag.

Herr Lindley: Herr vice talman! Jag skall först be att till herr statsrådet få rikta den anmaningen, att statsrådet bör försöka att, oavsett vad riksdagen här beslutar, fortast möjligt få en utredning till stånd angående arbetstidens reglering också på fartyg till sjöss. Han förklarade nämligen, att vad jag sade var oriktigt och att dessa farhågor, som jag uttalade, att det skulle dröja en överskådlig tid, innan dessa saker blevo reglerade, vore obefogade. Ja, saken är den, att vänta vi till 1923, äro vi då precis lika långt borta ifrån denna arbetstidsreglering som i närvarande stund, såvida icke förarbetena blivit undångjorda. Det är förarbeten, som äro nödvändiga, för att man skall kunna ordna dessa förhållanden och för att man t. ex. skall kunna ålägga fartygsägarna att inreda erforderliga bostadsutrymmen för att kunna rymma den större besättning, som blir nödvändig. Bli icke denna utredning och därpå grundade åtgärder vidtagna skola vi vid lagens utlöpningsstid stå lika långt avlägsnade från ett förverkligande som vi göra i närvarande stund.

Herr Enhörning förklarade, att om sjöfolket till sjöss får 14 $\frac{1}{2}$ timmars vila per dygn, vore det tillräckligt. Jag tror, att herr Enhörning behöver läsa igenom lagen en gång till, ty hur det än är, kan sjöfolket till sjöss, åtminstone däckspersonalen, icke få mer än högst 12 timmars vila per dygn, ty de ha minst 12 timmars tjänstgöring per dygn förutom extra arbete, som kan påläggas dem därutöver. Hur man kan få det att gå ihop med påståendet, att de ha 14 $\frac{1}{2}$ timmars

Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)

vila, begriper jag inte. Det är rena omöjligheten helt enkelt, även om man tager alla tänkbara räknesätt till hjälp.

Men det var inte för att säga detta jag begärde ordet, utan det var egentligen för att vända mig mot herr Nilssons påstående, att denna lag skulle omöjliggöra insjöfarten. Jag vill då säga, att jag kan sannerligen inte begripa, vad man verkligen begär av sjöfolket. Om den skeppsredare, som begär mer, än den här lagen ger honom, skulle jag vilja säga några till och med mycket starka ord. Redaren har nämligen först och främst rättighet att taga ut av sjöfolket 12 timmars tjänstgöring utan vidare, och han kan dessutom pålägga dem en hel massa extra arbete, och till råga på allt detta finnes en bestämmelse, som jag icke velat vidröra, men som man till och med på högerhåll har gjort vederbörlig anmärkning mot, en anmärkning, som kommit från ingen mindre person än herr Lindman i andra kammaren, som har pekat på mom. 3 i 1 §, där det säges, att när synnerliga skäl därtill äro, må Konungen eller den myndighet, åt vilken Konungen må hava uppdragit att i vissa avseenden därutinnan utöva beslutanderätt, medgiva undantag jämväl i övrigt från tillämpningen av denna lag. Kungl. Maj:t kan med andra ord göra ändrigar i vilken paragraf som helst, så att i realiteten har Kungl. Maj:t möjligheter till att upphäva, vad riksdagen beslutar. Så stora möjligheter ges det åt Kungl. Maj:t enligt denna bestämmelse, och jag må säga, att det är den mest frikostiga lag jag någonsin har sett, i avseende å Kungl. Maj:ts rätt utöver densamma. Jag tror, att Kungl. Maj:t alltså har stora möjligheter att åstadkomma regleringar, för den händelse att några svårigheter skulle inställa sig. Vilka svårigheter, som skulle kunna uppstå, kan jag icke förstå i närvarande stund, därför att lagen reglerar ju bara arbetstiden i hamn, och vill man då beträffande arbetstiden i hamn pålägga sjöfolket en längre arbetstid, än man pålägger arbetare, som äro anställda inom industrien, kan jag inte se, att man har någon rättighet därtill.

Beträffande återigen det av mig förut berörda undantaget i punkt e) mom. 2, kan jag inte se något skäl till att göra något sådant undantag för dessa småfartyg, ty även om det skulle finnas möjlighet att utnyttja arbetskraften hos besättningen på dessa smärre fartyg under en längre arbetstid än på större fartyg, är det moraliskt oriktigt, att riksdagen skall utlämna dessa ungdomar — ty besättningen på dessa fartyg består i vanliga fall av ungdomar — till en oreglerad arbetstid, just därför, att det är små kapitalister i det här fallet, som kanske skulle ha någon nytta av en oskäligen arbetstid för att bättre kunna utsuga besättningens arbetskraft. Skall en liten kapitalist ha större moralisk rätt att utsuga sina medmänniskor än en storkapitalist? Jag kan inte se, att det finnes något skäl att göra något sådant undantag, och endast den av mig anförda synpunkten synes mig vara tillräcklig, för att man skall säga nej till förslaget om detta undantag. Det där är ändå, må jag säga, att ockra för mycket till fromma för vissa kategorier.

Det var en talare, som också återopade segelfartygsföreningens skriftliga promemoria, som föreningen inlämnat till utskottet, och jag får säga, att jag finner den ganska löjlig. Till stöd för sin framställning talar man nämligen om ett fall, skonaren Iris, som legat 10 dagar i motvind i sin hemtrakt, under vilken tid det arbetats endast 1 timme per dag ombord. Då vill jag säga, att vore jag skeppsredare för det fartyget, skulle jag entlediga vederbörande befälhavare, ty den befälhavare, som icke under sådana förhållanden kan hitta på mer än en timmes arbete per dag åt besättningen ombord på ett segelfartyg, där det alltid finnes en hel del reparationsarbeten etc. att utföra, han är faktiskt oduglig. Man kan jämföra honom med en lantbrukare, som under en ovädersdag inte åt sina arbetare kan hitta på något arbete, som är gagneligt i hans verksamhet, eller med en husmor, som inte skulle kunna leta rätt på arbete under mer än en timme om dagen. Det må jag säga är bevis på oduglighet, men inte alls någonting att återopa som bevis för, att den här föreslagna lagen skulle vara olämplig för deras vidkommande, som anfört exemplet.

Jag yrkar alltså fortfarande bifall till 1 § med undantag av punkten e) under mom. 2.

Herr statsrådet Thorsson: Jag anhåller i anledning av vad herr Östberg på Stockholmsbänken yttrat att få lämna en liten upplysning. Herr Hult ifrågasatte, att arbetsrådet skulle pröva de undantagsbestämmelser, som i detta fall kunde föreligga till omprövning, och han uttalade den önskan, att arbetsrådet skulle särskilt förstärkas med på detta område kvalificerat folk. Vid utformandet av denna lagstiftning har Kungl. Maj:t varit av den uppfattningen, att detta område är så egenartat, att man icke kan överlåta prövningen av denna lags undantagsbestämmelser till arbetsrådet, utan Kungl. Maj:t har uti propositionen föreslagit, att denna prövningsrätt skall överlåtas åt annan myndighet. Jag vill redan nu tillkännagiva, att jag för min del har för avsikt att tillstyrka Kungl. Maj:t, att fartygsinspektionen skall bli den myndighet, som skall få denna prövningsrätt.

Herr Enhörning anförde, att den norska lagen var mycket lindrigare än den svenska, och jag har erkänt, att den i vissa punkter är lindrigare. Men speciellt i en punkt är den mycket, mycket strängare än den svenska lagen, och det är i fråga om en av de punkter, som varit mest omstridd bland de intresserade parterna. I fråga om kustsjöfarten eller den mindre sjöfarten innehåller den norska lagen nämligen en bestämmelse om 54 timmars arbetstid per vecka, då den svenska däremot medger 63 timmars arbetstid per vecka. Här finnes alltså en påvisbar punkt, där den svenska lagen faktiskt ger betydligt större frihet än den norska.

Herr Nilson, Karl August: Jag begärde ordet för att säga ett par ord till replik mot herr Lindley. Jag beklagar, att han tog till så starka uttryck, att man kunde vara frestad att

Loggförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg.
(Forts.)

ge tillbaks. Jag skall inte göra det, men jag vill betona, att här är inte fråga om vare sig några större eller mindre kapitalisters utpressning av arbetskraft, utan här är fråga om att på ett förnuftigt sätt reglera en trafik, som är absolut nödvändig, såsom den, som lever i de trakter, vilka beröras av denna insjö- eller kanaltrafik, har klart för sig. Den reguljära insjötrafiken — jag ber att få betona, att jag använde uttrycket *reguljär* insjötrafik — är för oss absolut nödvändig. Den måste finnas som en motvikt mot en hel del faktorer, speciellt järnvägarna, vars taxor ju fördyra varorna så kolossalt, att många varor inte tåla vid det. Möjligheten att forsla varor även sjöledes är som bekant till fördel för konsumenterna i sista hand och huvudsakligast. Denna sjöfart är för övrigt av den beskaffenhet, att den icke tål vid några extra förseningar. Emellan Vänershamnarna och Göteborg t. ex. gå dessa ångfartyg, som äro på ungefär 300 ton, i regel på 24 timmar, somliga behöva 26 och andra något mera. Om det nu blir en timmes eller två timmars försening, komma dessa fartyg i regel ur sin trade och kunna inte hålla turerna, och om de inte hålla turerna, förstöres hela planen med denna reguljära trafik. Än mer är det ju fallet på kanalen, där fartyg gå från hamn till hamn och där man vid flera tillfällen måste göra små lossningar och lastningar vid ankomst även å andra tider, än då lagen tillåter dylikt arbete. Lagen säger bestämt ifrån, att sådant arbete i vanliga fall icke får förrättas å annan tid än mellan klockan 6 f. m. och 6 e. m. i hamn. Den reglerar arbetet i hamn på ett sätt och arbetet på sjön på ett annat sätt. Därvid är att märka, att denna lag icke riktigt klarlägger, om man skall anses vara i hamn eller på sjön, när man är på kanalen. Det är tvetydigt enligt lagen. Om man då skall anses vara i hamn, bör den båt, som går i reguljär trafik, få lossa, även om den kommer fram kl. 8 eller kl. 9 på kvällen, eljest måste den stå där den är och kan icke fortsätta, och alltså blir det omöjligt att driva reguljär trafik. Det går ju att hänvisa till, att fartygsinspektionen kan göra undantag, men ingen tror väl, att fartygsinspektionen kommer att eliminera bort alla bestämmelser, som måste bort, om det skall bli någon förändring. Jag betonar på nytt, vad jag började med, att det icke är fråga om att utöka arbetstiden. Dessa besättningsmän, som det är fråga om, få vila timaltals under gången, men kunna behöva arbeta en halv timme eller kanske några minuter i hamnen, men dessa minuter kunna de icke få utföra arbete i hamnen, såsom denna lag är avfattad. Jag beklagar, att jag måste yrka avslag, ty jag önskar verkligen en reglering av arbetsförhållandena till sjöss. Även jag känner mycket väl, att de äro av den art, att de i stort sett måste regleras, och jag hade endast önskat, att man också hade tagit hänsyn till kanal- och insjötrafiken.

Som saken ligger, måste jag fortfarande vidhålla mitt avslagsyrkande.

Herr vice talmannen yttrade, att med anledning av de yrkanden, som under överläggningen gjorts angående nu föredragna paragraf, propositioner komme att framställas, först särskilt rörande paragrafen med undantag av 2 mom. e) samt därefter särskilt i fråga om sistnämnda del av paragrafen.

*Lagförslag om
arbetstiden
å svenska
fartyg
(Forts.)*

Beträffande 1 § med undantag av 2 mom. e), yttrade herr vice talmannen vidare, hade yrkats dels godkännande av, dels avslag å förslaget härutinnan.

Därpå gjorde herr vice talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av ifrågavarande del av paragrafen vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § med undantag av 2 mom. e) i det av andra särskilda utskottet i utlåtande nr 2 framställda lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås förslaget i denna del.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja— 54;

Nej — 43.

Vidkommande 1 § 2 mom. e), fortsatte herr vice talmannen, hade yrkats: 1:o) att denna del av paragrafen skulle avslås; 2:o), av herr *Hult*, att utskottets förslag skulle godkännas med den ändring, som förordats i den av honom m. fl. vid momentet anförda reservationen; samt 3:o), av herr *Enhörning*, att kammaren skulle bifalla herr *Thores* vid samma moment avgivna reservation.

Vid sedermera framställda propositioner, dels på godkännande av 1 § 2 mom. e), dels ock enligt berörda yrkanden bifölls herr *Hults* yrkande.

2 §.

Godkändes.

Med hänsyn till den nu tämligen långt framskridna tiden beslöt kammaren, på hemställan av herr vice talmannen, att till aftonsammanträdet uppskjuta den fortsatta behandlingen av förelig-

gande utlåtande ävensom handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan.

Kammaren åtskildes härefter kl. 5,13 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
